

haalde hen op gebakken vis, die op een groot ijzeren blad lag, gaf hen oud brood en thee in ijzeren bekers. Zij spraken over het laatste nieuws van het Informatiebureau. De legerberichten waren al drie dagen oud. Terwijl Alexej luisterde naar Sjmeljofs veronderstellingen over mogelijke veranderingen aan het front, voelde hij, hoe zijn hart opnieuw samenkromp. Vóór zijn vertrek naar het traject had hij een brief uit Moskou ontvangen. Radio noch kranten konden hem zulke levende bijzonderheden overbrengen als die, welke de brief bevatte. Hij was bijna een maand onderweg geweest, en nu trok Kofsjoj reeds twaalf dagen met Beridze langs de Adoen. Hij wist, dat de toestand bij Moskou er sindsdien niet beter op geworden was. Wat kon er de laatste drie dagen niet allemaal gebeurd zijn...?

— Ik heb hier nu een soort herberg, — zei Sjmeljof op de toon van een gastvrije waard. — Er is een druk verkeer op het traject en velen komen hier uitrusten. Ik tel degenen, die tussen de posten heen en weer rijden, niet eens mee, die komen zich alleen maar even warmen en haasten zich dan weer verder. Maar er komen zelfs gasten uit Nowinsk.

— Wie bijvoorbeeld?

— Chauffeur Smortskof. Kent u hem? Een kerel van staal! De weg sneeuwt voortdurend in. Zeven kilometer hier vandaan is hij met zijn wagen blijven steken. In het holst van de nacht kwam hij bek-af en spinnijdig aanzakken., „Je moet mij helpen,” zei hij; „een andere keer zal ik jou een dienst bewijzen; effen rekeningen maken goede vrienden.” Natuurlijk moest ik hem helpen; wij maakten zijn wagen startklaar en voorzagen hem van benzine. Hij was erg moe van de reis. Ik zette hem eten voor, maar hij viel met een stuk brood in zijn hand in slaap. Hij merkte niet eens, hoe ik hem op de bank legde. Maar drie uur later sprong hij overeind en maakte dat hij weg kwam...

— Ik hoop, dat hij de zeeëngte intussen al bereikt heeft, — zei Alexej.

— Dat zal wel niet. De negende post is hij voorbij, dat weet ik van Pankof. Maar na de negende post wordt de weg steeds slechter, en van de Adoen naar de zeegolf is er, naar verluidt, helemaal geen weg. Ik betwijfel sterk, of hij er in slaagt de auto naar het einddoel te brengen, hoewel hij verdraaid hardnekkig is. Hij heeft een aardig karweitje op zich genomen!...

— Daar staat tegenover, dat het overal een diepe indruk heeft gemaakt, — merkte Beridze op. — Op alle posten, die wij bezocht hebben, hebben de chauffeurs zijn voorbeeld voor ogen bij de socialistische arbeidsverplichtingen, die zij vrijwillig op zich nemen...

— Na Smortskof kwamen er maar liefst driehonderd gasten,
— vertelde Sjmeljof.

— Gontsjaroeks colonne?

— Ja, met vereende krachten kunnen zij de moeilijkheden, die de weg hun biedt, makkelijker de baas... Is de weg ingesneeuwd, dan klauteren zij uit hun wagens en vegen hem zelf schoon. Maar toch waren zij ook dood-op; soms moesten zij zich een weg banen door kilometers lange sneeuwverstuivingen. Dat is waarachtig nog erger dan te lopen. Gontsjaroek zelf is ziek, hij houdt zich met moeite op de been. Hij heeft besloten, dat hij, indien de weg verder ook zo slecht is, de auto's op de tiende post achterlaat en te voet naar de zeestraat gaat. Allicht, ze kunnen de vrachtwagens toch moeilijk op hun rug nemen! Zij zijn maar één dag bij mij geweest, maar mijn hoofd liep om van de zorgen. Denk je maar eens in: driehonderd mensen logies en eten verschaffen! Aan de andere kant hebben ze mij flink geholpen, ze hebben als echte Stachanof-arbeiders gewerkt. Dan is hier nog de tractorist Silin geweest; die sleepte een heel huis op een slede met zich mee. Hij heeft mij ook reusachtig geholpen: hij heeft het wegdek vlak gemaakt en materialen aangevoerd.

— Wanneer is Silin hier gepasseerd?

— Even denken. . . . Eergisteren! Vlak na hem kwam de baas.

Weer hoorden de ingenieurs deze gewichtig en veelbetekenend uitgesproken woorden. Alsof hij niet begreep, wie Sjmeljof bedoelde, vroeg Beridze:

— Welke baas?

— De directeur van het bouwbedrijf natuurlijk. Wij hebben maar één baas aan de Adoen.

Sjmeljof zette zijn muts af, die zijn volkomen kale schedel bedekte, schonk zich heet water in en vertelde, terwijl hij nu en dan een paar slokjes er van dronk, hoe Batmanof onverwacht gekomen was, alles geïnspecteerd had, met de mensen gesproken had en Tanja Wasiltsjenko en hem, Sjmeljof, een stevige uitbrander gegeven had. De herinnering daaraan deed Sjmeljof kennelijk genoegen.

— Waarom heeft Tanja Wasiltsjenko van de directeur op haar kop gekregen? — vroeg Beridze.

— Omdat de magazijnen niet klaar zijn, — vertelde Sjmeljof die de vraag niet verstaan had, verder. „Jij denkt zeker,” zei hij, „met jouw ongelukkige opslagplaatsen een heel jaar te verknoeien? In een jaar leggen wij de hele pijpleiding aan! . . . En als de buizen en al het materiaal door een sneeuwstorm bedolven worden, ga jij ze dan uitgraven. . . . ?” Een ongelooflijke man is het: alles heeft hij opgemerkt, op alles heeft hij kritiek geleverd! Over de stapels buizen was hij ook niet gesticht

— hij vond ze te hoog. „Heb jij te weinig ruimte, dat jij ze hemelhoog opstapelt? Stapel maar op, stapel maar op — je bezorgt jezelf alleen meer werk. Binnenkort gaan wij de buizen in een lijn aan elkaar leggen en dan zul je heel wat te stellen krijgen met die wolkenkrabbers van jou. . . !”

Alexej schoot in een lach; Sjmeljof had zelfs Batmanof's intonatie weten weer te geven.

— Maar waarom heeft de directeur Tanja Wasiltsjenko op haar kop gegeven? — herhaalde Beridze zijn vraag.

— Dat was natuurlijk voor de telefoonleiding. Hij vindt het te langzaam gaan. Samen met haar is hij hier gekomen. Ik had nog geen verbinding met de post en hij wilde met het hoofdkantoor spreken en van hier uit een bespreking over de expeditie houden. Dat ging niet. Daarop herinnerde hij Tatjana Petrowna er aan, hoeveel kilometer draad zij beloofd had per dag te spannen. Hij rekende uit hoeveel er ontbrak en zei: „Jij hebt mij en de staat bedrogen.”

— En hoe reageerde zij? — vroeg Alexej.

— Zij zweeg. Zij was kennelijk gekrenkt. Het is een trots, eerzuchtig meisje. U moet weten, dat ik haar vader, Pjotr Wasiltsjenko, goed gekend heb. . .

— Waar hebt u hem leren kennen? — vroeg Beridze vol belangstelling. Hij was een en al oor voor al wat Tanja betrof.

— Ik heb in zijn partisanendetachment gestreden. Hij was een dapper commandant met een hart van goud. Tatjana is volkomen zijn evenbeeld, zowel uiterlijk als innerlijk. — Over Pjotr Wasiltsjenko sprak de oude partizaan met een plechtige trots. — Stepan Koezmitsj Pankof, de chef van onze post, kwam met de baas mee hierheen. Hem ken ik ook al lang. Hij was zeer bevriend met Tanja's vader. Terwijl Batmanof uitrustte, hebben Stepan Koezmitsj en ik de hele nacht door gepraat en herinneringen aan de dagen van Wolotsjajefka opgehaald. Pankof behoort tot de oude bolsjewistische garde, het is een wilskrachtige en vastberaden kerel, hij wordt altijd naar de moeilijkste posten gestuurd, en hij krijgt alles wonderbaarlijk voor elkaar. Pankof heeft een zwak voor Tatjana. Op het hoofdkantoor heeft zij onder de oude directie grote onaangenaamheden gehad, omdat zij geen blad voor de mond neemt. Toen heeft Stepan Koezmitsj Tanja onder zijn hoede genomen en zij heeft de hele tijd van verwarringen op zijn post gewerkt. . .

— Is Pankof de directeur hier komen begroeten?

— De baas had hem naar Nowinsk ontboden en hij was dus vertrokken. Wel, halverwege hebben zij elkaar ontmoet, ergens op de zevende post. Batmanof heeft Stepan Koezmitsj teruggezonden met de woorden: „Stel mij je plaatsvervanger voor en

draag hem het werk over. Ik stuur jou als mijn vertegenwoordiger naar de zeeëngte; breng de zaken daar op orde, later kom ik je helpen." Zij kunnen het blijkbaar goed met elkaar vinden, twee zielen één gedachte.

— Onder de electriciens van Tatjana is ook het zoontje van Pankof, nietwaar? Zo'n levendige jongen, Genka heet hij, — herinnerde Alexej zich.

— Inderdaad, dat is zijn zoon. Stepan Koezmitsj heeft hem hier ontmoet. Zij hebben met hun drieën thee met mij gedronken: de baas, Pankof en Genka. Batmanof verklaarde Stepan Koezmitsj: „Ik heb hem op mijn verantwoording met Tatjana mee laten gaan. Hij is zeer hardnekkig, die jongen van jou, hij wil niet voor zijn makkers onderdoen." Stepan Koezmitsj antwoordde: „Dat is best, laat hem maar van jongsaf gewend raken aan moeilijkheden, dan staat hij sterk in het collectief." Een ogenblik alstublieft, ik ben zo terug.

Sjmeljof zag door het raam vrachtwagens aankomen en snelde ze tegemoet.

— Kom mee, Aljosja, wij hebben hier niets meer te bespreken. Ik rook mijn pijp even op en dan gaan wij er van door.

Alexej begreep, dat Beridze popelde van ongeduld om Tatjana te zien: hij was maar een paar kilometer van haar verwijderd.

Sjmeljof kwam terug. Hij wierp een blik op de verhitte ingenieurs en zei met klem:

— De baas heeft bevolen u mee te delen, dat hij reeds bij mij geweest is. . .

Kofsjoj stelde zich voor, hoe Batmanof in dit kamertje zat en bevelen uitdeelde.

— Wat heeft de directeur u gezegd? — vroeg Alexej.

— Dat u zich niet nodeloos mag laten ophouden. Hij zei: „Zij willen alles zien en alles weten, zij zullen beslist overal hun neus in steken. Maar zij hebben belangrijker dingen te doen dan in jouw depot rond te snuffelen. Jaag hen dus eenvoudig weg. Maar doe het beleefd, anders jagen ze jou nog weg: zij zijn zelf ook bevoegd te bevelen." —

Alexej en Beridze keken elkaar aan en stonden zonder iets te zeggen op. Sjmeljof sprong onthutst overeind.

— Kameraad hoofdingenieur, wat betekent dat? Ik heb u toch slechts de woorden van de directeur letterlijk overgebracht. U bent hier overal zelf de baas.

— Nee, jij hebt nu eenmaal dit bevel gekregen, zet ons er dus uit! — wierp Beridze met geveinsde ernst tegen.

— Ik raad u ten sterkste af nu te vertrekken, er is een sneeuwstorm op komst, — trachtte Sjmeljof hen te overtuigen.

— Ik leef al lange tijd aan de Adoen, ik weet, wanneer het weer omslaat.

— Wij gaan, — verklaarde Beridze op besliste toon. — Het is mooi weer, je hoeft ons geen knollen voor citroenen te verkopen.

Van het depot uit gingen zij door een smal en ondiep ravijn, dat leek op een tra en als het ware twee onderling zeer verschillende bossen van elkaar scheidde: rechts groeiden lariksen en essen met hoge, kaarsrechte stammen, links allerlei soorten hoge en lage bomen door elkaar. De zonnestralen konden nauwelijk door hun dichte, met sneeuw bedekte takken doordringen. Boven het ravijn was een vrolijke, helderblauwe strook hemel zichtbaar. De beide skiërs schenen de enige levende wezens te zijn in de tajga, die in de greep van de vorst gevangen was.

De ingenieurs trokken zwijgend verder. Beider gedachten gingen uit naar Batmanof. Toen zij op het hoofdkantoor afscheid van hem namen, had hij met geen woord gerept over zijn voornemen naar het traject te gaan; hij had slechts gekscherend gedreigd, dat hij hen zou inhalen en in hun rug porren. Nu bevond hij zich vóór hen en op de posten was het voornaamste onderwerp van gesprek: wat hij gezegd had, wie hij geprezen en wie hij gelaakt had, welke bevelen hij gegeven had en wat hij beloofd had en aan wie. En ofschoon er op het traject nog vele vraagstukken onopgelost waren gebleven en het leven op de posten niet zonder strubbelingen verliep, maakte niemand zich hier zenuwachtig over, daar allen een vast vertrouwen hadden in hun eigen kracht en in hun directeur.

— Dat klinkt niet slecht — „de baas van de Adoen”, — nietwaar? — vroeg Beridze.

— Het klinkt heel goed. Nu hebben de mensen op het traject Batmanof leren kennen, daar ber. ik blij om, — antwoordde Alexej. Bij elk woord steeg een wit wolkje uit zijn mond op. — En ik was nog wel bang, dat hij een kantoormens was!

— Alles op zijn tijd, Aljosja. Dit geldt zowel voor het kantoor als voor het traject. Jij zult hem nog wel eens bezig zien op het traject!

Zij liepen snel en zonder onderbreking; slechts nu en dan wisselden zij een paar woorden. Het woud ontving hen vriendelijk, het strooide lichte sneeuwvlokken op hun hoofden. De stammen en takken der bomen kraakten in de greep van de vorst. Een onverwachte ontmoeting achter een bocht van de weg toonde Beridze en Alexej, dat zij in deze zwijgende tajga niet alleen waren. Van achter een brede spar sprong er plotseling een hertje op het pad. Toen het mensen bespeurde,

deed het een geweldige en tegelijk bevallige sprong om zich te verbergen. Beridze greep op goed geluk naar zijn revolver, maar voor hij haar uit het étui kon halen, was het hertje reeds verdwenen. Daarna schoot er een klein, onbekend roofdiertje voorbij; toen Alexej floot, nam het de vlucht en liet op de sneeuw slechts twee sierlijke sporen achter.

— Het is goed, wanneer een mens zich door niets laat afbrengen van het doel, dat hij nastreeft, — zei Alexej.

— Over wie heb je het? — vroeg Beridze.

— Over hem natuurlijk, Batmanof. Op het traject heeft hij duizenden mensen ontmoet en is hij bestormd door talrijke aangelegenheden van allerlei aard. Toch denkt hij ook aan ons. Het is, of ik hem op elke stap hoor zeggen: „Ik houd jullie in de gaten, makkers, verbeuzelt je tijd niet! Maakt voort, het project wacht!” Eerlijk gezegd geloof ik, dat wij, als hij niet vóór ons de posten bezocht had, vandaag wellicht nog ergens in de buurt van Rogof hadden gezeten! . . .

De telefoondraden liepen als een dun, in de zon glinsterend spinneweb van boom tot boom. Deze draden en de glanzende, witte isolatoren boden in de wilde tajga een ongewoon en verblijdend schouwspel. Beridze's beijdsde snor rekte zich elke keer, wanneer hij het hoofd ophief, in een glimlach.

— Een prachtmeid, die Tanjoesja, zij kan pas handwerken! — riep de hoofdingenieur elk ogenblik enthousiast uit. — Wat een prachtig draadwerk heeft zij door de taiga gesponnen! Hoor, er zoemen al stemmen door de draden. Die Sjmeljof haast zich natuurlijk ons in haar ogen zwart te maken.

— Stil eens! — hief Alexej zijn hand op.

Zij luisterden. In de gespannen stilte van het woud zoemden de draden met een zwak en melancholiek geluid, waarin iets alarmerends lag.

— Het is, of iemand een ander zijn leed klaagt. Misschien geven ze een triest legerbericht of een treurige tijding door.

— Scheid uit met je mystiek! Een leiding is een leiding: een metalen draad en anders niet, — zei Beridze gekscherend; maar hij verzonk ook in gedachten.

Steeds vaker ontmoetten zij de sporen van kampvuren en plaatsen, waar de sneeuw platgetrapt was. Kennelijk waren de brigades van Tanja Wasiltsjenko hier heel kort geleden aan het werk geweest. Toen ontwaarden zij het reizende kamp der electriciens: vier tenten op onwrikbare geraamten. In een van deze tenten waren een jongen en een meisje met door de vorst gebruide gezichten bij een vierkant gietijzeren fornuis druk in de weer. Zij kookten iets in steelpannen en voerden een

levendig gesprek. In de tent stonden lichte inschuifbare veldbedden; er tussen en er onder lagen rollen telefoondraad, haken en isolatoren.

Zodra de ingenieurs vernomen hadden, waar Tanja zich bevond, trokken zij haastig verder. Weldra hoorden zij mensensstemmen, die vreemd aandeden in de tajga, en troffen zij de brigade aan, welke de telefoonleiding aan de bomen ophing. Om de electriciens niet te storen, sloegen Beridze en Alexej hen op een afstand gade. Sommigen van hen hielden de over honderd meter afstand uitgerolde draad omhoog. Anderen bevestigden hem, op bomen gezeten, aan de consoles met isolatoren, die een andere brigade daar reeds had aangebracht.

Alexej herkende in de jongeman, die het commando voerde over de electriciens, niet terstond de technicus Tsjernof uit Filimonofs afdeling. Het komsomollid was door de plotselinge verschijning der ingenieurs enigszins beduusd. Hij antwoordde haastig op hun vragen, terwijl hij voortdurend oplettend toezag, hoe de leiding bevestigd werd. Tsjernof brak zijn verhaal plotseling af en vroeg:

— Hebt u geen nieuwe berichten van het front? Over onze telefoonverbinding horen wij al drie dagen lang precies hetzelfde.

Het antwoord hoorde hij niet tot het eind aan. Bij het uiterste paar electriciens brak een telefoondraad en viel fluitend op de sneeuw. Tsjernof verontschuldigde zich en snelde er heen.

Alexej wilde op hem wachten, maar Georgi Dawydowitsj had haast en trok zijn kameraad verder.

De tweede brigade bevestigde consoles met isolatoren aan de bomen. Een der komsomolleden bemerkte de ingenieurs en riep, zodat het door het hele bos weergalmde:

— Hallo, zij zijn er!

Beridze en Kofsjoef werden blijkbaar verwacht. De brigade staakte dadelijk het werk. Allen kwamen toelopen, zowel degenen, die de consoles klaarmaakten en aandroegen als zij, die ze bevestigden. Omringd door een luidruchtige troep, gingen de gasten op een gevelde boom zitten. Van alle kanten werden zij bestormd met vragen over de toestand aan de fronten, over nieuws uit de stad en het hoofdkantoor, over bekenden.

Alexej zag Genka Pankof. Zijn gewatteerde broek en zijn met een riem omsnoerde jak maakten hem dikker, waardoor hij nog kleiner leek. Zijn neus was enigszins opgezwollen, kennelijk als gevolg van een lichte bevriezing. Genka spreidde een air van zelfstandigheid ten toon, en toen Alexej hem bij zich riep, kwam hij doodkalm aanslenteren.

— Wel, Genka, ben je al gewend aan het leven in de tajga? —

vroeg de ingenieur, terwijl hij de jongen naar zich toe haalde.

— Allicht, waarom zou ik er niet aan gewend zijn? — antwoordde Genka met een zekere terughoudendheid.

— Hij is een Stachanof-arbeider, een reuze kerel! Hij bevestigt de consoles beter en vlugger dan alle anderen. Hij klimt in de bomen als een eekhoorn, — prees een meisje, in wie Alexej Zina, de vroegere secretaresse van Zalkind herkende, de jonge Pankof.

— Ik heb gehoord, dat Oetjosof met zijn jazzband uit Moskou in Nowinsk gearriveerd is. Is dat waar? — vroeg haar vriendin, een mager meisje met een onelegante gewatteerde jas aan, gretig.

— Heb jij je vader gezien? — sprak Alexej Genka weer aan.

— Ja, wat zou dat?

— Hij wil je zeker met zich meenemen?

— Hoe zou hij dat kunnen, wanneer ik hier aan het werk ben? — verklaarde Genka zelfbewust. — Hij is nu aan de zeestraat benoemd en wij gaan daar ook heen. . .

— Toch is je neus bevroren. . . Je moet voorzichtiger zijn.

— Het zou wat! Anderen zijn er erger aan toe. Zelfs Kolja Smirnof loopt met zwarte vlekken op zijn wangen rond.

— Waar is Kolja? — keek Beridze om zich heen.

— Daar komt hij aansuizen!

De lange Smirnof kwam aanskiën. Behendig laveerde hij tussen de bomen door.

— Gisteren hebben wij een berenhol ontdekt, ik heb het het eerst gezien, — blufte Genka, die in vuur geraakte. — Wij hebben hem wakker gemaakt en hem met lange stokken gepord, tot hij naar buiten kwam.

— Verschrikkelijk, ontzettend! Met van die ruige haren en zijn ogen waren met bloed doorlopen, — zei Zina snel, terwijl zij huiverde.

— Jij hebt hem niet eens gezien, jij hebt het alleen maar van mij gehoord, — keek Genka haar minachtend aan.

— En hoe is het met de beer afgelopen? — wilde Alexej weten.

— Kolja Smirnof heeft hem met twee schoten neergelegd.

— Uit de weg! — riep Kolja, terwijl hij behendig kwam aansuizen.

Hij stootte de jongens en meisjes uiteen en baande zich een weg naar Beridze en Alexej. Ook hier was hij licht gekleed, niet als een bewoner van de tajga, maar als een sportsman. Zijn met zelf ingesmeerde gezicht glom; hij had bruine vlekken op zijn wangen.

— Tatjana dacht, dat jullie de rivier zouden volgen en ons

links laten liggen, — zei hij, na de ingenieurs begroet te hebben.

Kolja bracht nog meer leven in het gesprek, zodat de ingenieurs niet merkten, hoe de tijd verstreek. Genka, die het koud begon te krijgen, stond reeds te trappelen en te dansen. Beridze keek voortdurend om zich heen.

— Hoe is het met Tatjana, speelt zij het klaar? Gehoorzamen de mensen haar? — vroeg Georgi Dawydowitsj zacht aan Kolja.

— Reken maar! Zij dwingt iedereen tot gehoorzaamheid! Zal ik het u eens demonstreren? — Kolja boog zich naar Genka over en fluisterde: — Tatjana is in aantocht!

— Tatjana! — riep Genka uit, en wel zo onverwacht en luid, dat er een schok door Beridze heen ging.

In een ogenblik snelden allen naar hun post; hun viltlaarzen bleven in de sneeuw steken. De ingenieurs schoten in een lach.

— Laten wij naar haar toegaan, — stelde Smirnof voor.

Onderweg vertelde hij van het bezoek van de directeur van het bouwbedrijf en Genka's vader. Batmanof had met de jongelui gesproken. Tatjana en Smirnof zelf hadden een uitbrander van hem gekregen.

Zij troffen Tanja in de voorste brigade aan, die de richting voor de aan te leggen telefoonleiding bepaalde. De electriciens baanden zich een weg op een helling, welke begroeid was met een dicht bos, dat door de storm in een wildernis veranderd was. Gehuld in een witte bontjekker, met zwarte viltlaarzen aan en een rode gebreide muts op, stond Tanja aan de kant bij drie berken, die als het ware uit één wortel waren gegroeid. Aan haar voeten knetterde vrolijk een vuur, gele vlammentongen schoten omhoog.

Zij draaide zich om, toen zij de sneeuw hoorde knarsen, maar zij toonde zich door de verschijning van de ingenieurs noch verwonderd noch verheugd. Slechts trilden haar lange, berijpte wimpers.

Kofsjoj, die voorop liep, trok het meisje kameraadschappelijk naar zich toe. Zij vatte zijn impuls niet verkeerd op, drukte zich tegen hem aan en kuste hem op zijn wangen. De aanraking van haar verkleumde lippen gaf Alexej een warm gevoel.

— Goedendag, meesteres der tajga... Goedendag, schone fee....

— En wat krijg ik van u, Roodkapje? — vroeg Beridze, naderbij tredend.

Tanja keek hem aan en schoot in een lach.

— Je reinste Kerstmannetje! U krijgt eenvoudig een handdruk ter begroeting!

Met zijn door de rijp donzig geworden snor en baard en zijn rugzak leek Beridze inderdaad op een kerstmannetje. Tanja

maakte een diepe buiging voor hem en stak hem haar hand toe, die zij uit haar onveranderlijke rode handschoen te voorschijn haalde. Beridze wierp zijn skistokken en zijn grote wanten op de sneeuw en drukte haar hand behoedzaam in zijn beide handen.

— Aj, nu heeft hij mij ook al in zijn ijzige greep gevangen! — zei Tanja, toen hij haar hand drukte. — Kerstmannetje!

— Het is niet zo erg, ik ontdooi in een wip, en dan word ik weer een Kaukasiër in de kracht van zijn jaren, — zei Beridze, terwijl hij zich over het vuur boog en zijn baard afstreek.

Kolja verzamelde takken en wierp ze in de vlammen. Alexej en Tanja kwamen dicht bij het vuur te staan. Het meisje overstelpte hen dadelijk met vragen over het project, het hoofdkantoor, bekenden, alsof zij hen in een jaar niet gezien had.

— Serafima heeft mij pirogs voor jou meegegeven, — herinnerde Alexej zich. — Wij hebben ze natuurlijk zelf opgegeten, maar wij hebben daarbij dankbaar aan jullie beiden gedacht. Ze zouden nu toch keihard geworden zijn en je zou ze nog nauwelijks lekker gevonden hebben. Wij hadden ook nog een zakje pelmenen voor jou bij ons; die heeft een brutaal roofdier gestolen, toen wij een ogenblik uitrustten.

— Wat zou ik trek hebben in warme pirogs of pelmenen, — zei Tanja ernstig. — En dan nog borsjtsj * van rode bieten met varkensvlees. En een lekker glaasje wijn er bij.

— Ik kan mijn veldfles voor de dag halen. En er is ook wel iets te eten, conserven. Wilt u? — stelde Beridze voor.

Tanja haalde haar neus op:

— Brandewijn en conserven! Dat is geen kost voor meisjes!

Terwijl zij haar handen boven het vuur warmde, vertelde zij hun over haar werk. Haar woorden waren niet gekunsteld, zij klaagde niet, maar toch werd Beridze's gezicht somber, daar zij zich duidelijk voorstelde, met hoeveel beproevingen het meisje in de afgelopen drie weken te kampen had gehad.

— In het begin was niemand aan het leven in de tajga gewend. Niet alle komsomolleden bleken over voldoende volharding te beschikken. In de eerste week al namen twee jongens de benen. Zij werden op een algemene vergadering tot deserteurs verklaard. De meisjes huilden, en er was er een, die om terugzending naar de stad verzocht.

— De eerste dagen scheen het eenvoudig onmogelijk voortdurend in de vorst te zijn, — onderbrak Kolja Smirnof Tanja's relaas. Zelfs jongens, die voor geen kleintje vervaard zijn, durfden niet goed in de tajga overnachten. Geen sterveling in de hele omtrek!

* Nationale Russische bietensoep. (vert.)

Bij de arbeid der electriciens deden zich ieder ogenblik onaangename verrassingen voor, hoewel Tanja, toen zij nog op het hoofdkantoor was, zich zorgvuldig op het vertrek naar het traject had voorbereid. Er was een tekort aan sommige materialen, er waren vrijwel geen werkelijke vakmensen in de brigades. Elke dag moest men het depot verplaatsen. Onder dergelijke omstandigheden was het moeilijk het leven draaglijk in te richten. En het vervelendste was, dat het moeilijk en onhandig was, in de vorst te werken; met wanten aan kun je immers lang niet alles doen, en zonder wanten bevriezen je handen ogenblikkelijk. In de eerste dagen hadden velen last van bevriezingen; vaseline en andere geneesmiddelen baatten niet. Ook nu maakte de koude hun het leven trouwens zuur.

— Ik geef zelf het voorbeeld bij het werk, — glimlachte Tanja. — Ik voed de mensen op. Een koude opvoeding, letterlijk en figuurlijk, namelijk een strenge. Bijna iedereen is nu gewend zich met sneeuw te wassen, ijswater te drinken, zonder slaapzakken te slapen. Ik laat hen aan sport doen. Ik sta niemand toe te morren en te klagen. Ik leg hun uit, dat al onze moeilijkheden in het niet verzinken bij hetgeen de soldaten aan het front doorstaan. Kolja is een geweldige kracht, hij heeft grote invloed op de hele troep. Zonder hem was ik al lang bezweken. — Zij keek erkentelijk naar Smirnof, die juist een bos afgewaaide takken op het vuur wierp.

Tanja trok een handschoen uit om haar haren op orde te brengen. Beridze greep voorzichtig haar rode, gezwollen hand met de gebroken nagels.

— Wij kunnen van geluk spreken, wanneer er geen wind is, — ging Tanja verder. — Als het waait is het gewoon een hel: dan breken de draden dikwijls af en moeten wij een paar maal achtereen eenzelfde stuk leiding bevestigen. Bovendien loopt er dan altijd iemand een bevriezing op. Soms zie ik, dat de jongens en meisjes het huilen nader staat dan het lachen. . .

— U levert goed werk, Tatjana Petrowna, — zei Beridze met vuur. — U hebt al meer dan de helft achter de rug. Het tempo, waarin u de telefoonleiding aanlegt, kun je als een record beschouwen.

Hij gaf Tatjana hier en daar enige raad. Beridze's snor en baard waren ontdooid, ze waren weer zwart geworden. Met tederheid en weemoed keek hij naar Tanja, die er in haar witte, met een riem omgorde bontjekker slank en vrouwelijk uitzag. Zij nam, terwijl zij in het vuur staarde, ieder woord van Beridze goed in zich op.

— U vleit mij, Georgi Dawydowitsj, — zei zij, en nu hief zij

haar ogen naar hem op. Batmanof was niet tevreden over mij, hij heeft tegen de jongens gezegd: „Jullie hebben een veel te goedgeleideidster.” Waarom bekt hij de mensen altijd af? Is dat zo zijn manier van doen? Ik tracht mij voor te stellen, hoe hij zich thuis gedraagt. Zijn vrouw moet doodsbenauwd voor hem zijn. Het kan toch waarachtig geen kwaad, aardig tegen de mensen te zijn en hun nu en dan iets vriendelijks te zeggen!

— U doet Batmanof onrecht. Zijn gezin is aan de Krym achtergebleven, — zei Beridze verwijtend. Hij wist niets van het bericht, dat Wasili Maximowitsj ontvangen had.

Tanja liet haar hoofd zakken, maar hief het dadelijk weer op:

— Dan heeft hij des te meer reden om aardiger tegen de mensen te zijn.

— Aardiger? Hij moet rechtvaardig jegens de mensen zijn. En goedgeleideid, maar in zijn hart, niet in woorden, — mengde Alexej zich in het gesprek. — Volgens mij is Batmanof goedgeleideid. Hij houdt van de mensen, maar bederft ze niet door zinloze goedgeleideid, hij streelt hen niet te pas en te onpas over het hoofd.

Kolja Smirnof ging op een stapel sprokkelhout zitten en nam Alexej aandachtig in zich op.

— Ik heb er meer dan eens over nagedacht, hoe de verhouding van een meerdere tot zijn ondergeschikten moet zijn. Het is een vraag, waaraan niemand ontkomt. En ik ben tot de volgende overtuiging gekomen: wij leven en werken in een zware tijd, onder moeilijke omstandigheden, nu mag men de mensen niet met ostentatieve goedgeleideid opvoeden. Ik ben voor een „koude” opvoeding, — glimlachte Alexej. — Tatjana Petrowna, jij hebt kennelijk al begrepen, waarom Batmanof in scherpe bewoordingen tegen jou heeft gesproken.

— Door zijn strengheid tegenover Tanja heeft hij haar strengheid tegenover de jongens en meisjes van de troep willen rechtvaardigen, — zei Kolja Smirnof.

— Volkomen juist, — stemde Alexej in. — Er zijn moeders, die hun kinderen slechts kussen en liefkozen en hun in alles hun zin geven. Maar er zijn ook moeders, die streng voor hun kinderen zijn, hen straffen en hen slechts zelden kussen, voornamelijk wanneer zij slapen. Ik stem voor de strenge moeder! Zij houdt niet alleen van haar kinderen, zij voedt hen ook op. Met betrekking tot haar kinderen laat zij niet slechts haar gemoed, maar ook haar verstand spreken. Haar kinderen zullen haar niet teleurstellen. En zij houden niet minder van hun moeder, al is zij nog zo streng! . . . Goede hemel! — brak Alexej verschrikt af. — Zonder het zelf te merken, heb ik een hele rede afgestoken.

— Ga door, Aljosja, — verzocht Tanja. Zijn woorden hadden het meisje belangstelling ingeboezemd.

— Ik ben uitgepraat. Het is een ingetogen liefde. De verhouding van Batmanof tot jou is stellig dezelfde als jouw verhouding tot de jongens en meisjes.

Lange tijd zaten zij zwijgend. Slechts het luide geknetter van de takken in het kampvuur onderbrak de stilte.

— Ik heb erg naar jullie verlangd, — begon Tanja zacht. — Ik ben blij, dat jullie plotseling, midden in de tajga, verschenen zijn. Wij hebben samen gesproken, overlegd en ons hart uitgestort. Maar jullie hadden beter gedaan je hier niet te laten zien. . . Nu vertrekken jullie, en het zal mij nog zwaarder te moede zijn dan eerst. Ik zal mij jullie bezoek herinneren, ik zal aan jullie denken. Aan Batmanof zal ik ook denken, Aljosja. — Zij keek de neerslachtige ingenieurs aan en schoot in een lach. — De gastvrouw heeft haar gasten uit hun humeur gebracht, het is je wat moois!

— Wij blijven tot morgen in uw kamp, wij overnachten hier. Vanavond praten wij wat met de brigades en organiseren een avondmaal. Afgesproken? — vroeg Beridze.

— Hoe haalt u het in uw hoofd? Daar komt niets van in! — protesteerde Tanja; zij stond zelfs op. — Jullie kunnen het beste dadelijk vertrekken. Dat is zowel voor mij als voor de troep beter. Ik houd van de jongens en meisjes met een ingetogen liefde, zoals Aljosja gezegd heeft. Batmanof heeft op deze strengheid nog eens extra de nadruk gelegd. En nu zien wij plotseling een goedaardig kerstmannetje vóór ons en worden wij sloom en slap. Batmanof heeft mij trouwens bevolen jullie dadelijk weg te sturen, zodra jullie je zouden vertonen. Hoepel dus op. . . !

— Schaamt u zich niet ons weg te jagen. Wij zullen doodvriezen, — zei Beridze klagelijk.

— Er zal u niets overkomen. Negen kilometer hier vandaan ligt de nederzetting Tsjomy; die haalt u nog vóór het donker.

Daar Alexej Beridze met Tanja alleen wilde laten, ging hij in gezelschap van Kolja naar de electriciens, die iets verder aan het werk waren. Hij hoorde Georgi Dawydowitsj op treurige toon zeggen:

— Hebt u dan niet één lief woord voor mij over, Tanja. Al deze dagen heb ik gehunkerd naar het ogenblik, waarop ik u zou weerzien!

— Zwijg daarover! — riep het meisje verbitterd en geërgerd uit. — Ziet u dan niet in, dat het nu niet het geschikte moment is om daarover te spreken? . . .

— Tanja is een beetje hard geworden, — zei Kolja tot Alexej.

— Zij heeft zo naar hem verlangd, en nu jaagt zij hem weg...

— Zij heeft gelijk, — zei Kofsjoef.

Toen zij bij het kampvuur terugkeerden, zaten Beridze en Tanja vredig over zakelijke aangelegenheden te praten. De electriciens ondervonden grote moeilijkheden met het aaneenlassen der telefoondraden, wat in de ijzige koude een afmattende procedure was. Tanja had er zich lange tijd het hoofd over gebroken, hoe zij dit werk zou kunnen vervolmaken, en zij had een automatisch lasapparaat uitgedacht. Beridze vond het een goed idee en beloofde, in de mechanische werkplaatsen van het hoofdkantoor ten spoedigste een dergelijk apparaat te laten vervaardigen. Het meisje tekende snel een schets van de automaat in de blocnote van de hoofdingenieur, terwijl zij elk ogenblik haar potlood neerlegde om haar verkleumde vingers boven het vuur te warmen.

Een half uur later waren de ingenieurs reeds drie kilometer van de electriciens verwijderd. In gedachten verzonken, hadden zij de hele tocht geen woord gesproken.

Een plotselinge rukwind zwiepte de skiërs een wolk van ragfijne sneeuw in het gezicht. Beridze hief het hoofd om en keek om zich heen. De hemel, die een ogenblik geleden nog helder was, ging nu schuil achter een grauwwaas; duisternis daalde neer over het woud.

— Sjmeljof had gelijk. Wij hadden niet naar Tatjana moeten luisteren, maar in het kamp moeten blijven en daar het noodweer afwachten.

— Ik begrijp best, waarom zij er bij ons op aangedrongen heeft te vertrekken, — meende Alexej. — Jij gedraagt je tactloos, lichtzinnig tegenover Tanja. Zij is een flink meisje, iemand van onschatbare waarde.

— Lichtzinnig? Jij bent niet goed wijs!

— Ik zie het met mijn eigen ogen.

— Hij ziet het! Psycholoog! — riep Beridze geërgerd uit, terwijl hij Kofsjoef kwaad aankeek.

— Dit heeft niets met psychologie te maken. Ik zie het eenvoudig. En als een waarachtig vriend, zowel van jou als van haar, zeg ik je: jij bent in staat al het goede en mooie, wat er tussen jullie kan zijn, van begin af aan te vernietigen.

— Houd je zedepreken voor je! — beet Beridze Alexej toe, en hij liep op zijn ski's vlug vooruit.

Alexej versnelde eveneens zijn pas. Er gierde een krachtige windvlaag door het bos. Onder de druk er van kraakten de bomen, ritselde het verijsde struikgewas, wervelden sneeuw en sparrennaalden door de lucht.

Beridze bleef staan om op Alexej te wachten.

— Sufferd die je bent, snap je dan niet, dat ik van haar houd? Zij is voortdurend hier, hiér! — Hij klopte zich met zijn want op de borst. — Sinds de eerste dag, dat ik haar gezien heb, ben ik van haar gaan houden; weet je nog, zij kwam toen op de ski over de Adoen. Geloof jij in liefde, die als een donderslag uit heldere hemel komt? Een onbekende heeft gisteren je levenspad gekruist, en vandaag voel je al, dat je een ander geworden bent, dat alles in je juicht. Ik weet, ik heb begrepen, wat Tanja voor een meisje is. Zij is als een Zondagmorgen! . . .

Kofsjof keek Beridze met wijdopen ogen aan. Zo had hij hem nog nooit gezien. Alexej dacht verwonderd: nooit leer je iemand in al zijn schakeringen kennen, zelfs al ga je al jaren met hem om en al is hij je dierbaar.

— Ik begrijp je, Alexej, — zei Beridze hartstochtelijk. — Jij bent bezorgd om Tanja en wenst mij al het beste toe. Daarom twijfel je aan de oprechtheid van mijn gevoelens en ben je geneigd alles aan mijn temperament toe te schrijven. Maar wij kennen elkaar al drie jaar, wij zijn boezemvrienden geworden — nu, tracht je eens te herinneren of ik je ooit gezegd heb, dat ik van iemand hield. Heb ik jou ooit mijn hart uitgestort?

— Nee, — gaf Alexej toe.

— Nu ben ik dus voor het eerst in mijn leven verliefd! En ik wil alles doen om te maken, dat zij ook van mij gaat houden. Ik kan wachten, ik kan zwijgen, ik kan gescheiden van haar leven, indien zij dit verlangt, hoewel mij het leven zonder haar niet om uit te houden is. Niet om uit te houden! Ik kon er nauwelijks toe komen, van haar weg te gaan en nu ben ik in staat als een klein jongetje naar haar terug te gaan! . . .

Beridze keek Alexej strak aan.

— Jij hebt natuurlijk wel eens het geklets van leeglopers gehoord: „De mensen van tegenwoordig kunnen niet werkelijk lief hebben.” Het is een leugen, wij kunnen het wel. Alleen sterven wij niet van liefde! Wij kunnen uit liefde bergen verzetten. Wij worden sterker, beter en reiner door liefde! Is jouw liefde tot Zina soms anders?

Alexej had zelf reeds bedacht, dat zijn liefde voor Zina ook als een donderslag uit heldere hemel was gekomen. Nu geloofde hij, dat Beridze waarachtig, met toewijding van Tanja hield, dat hij op geen andere wijze kon beminnen.

— Georgi, beste vriend. . . Ik wens je veel geluk, — zei hij.

Een grauwe nevel verhulde de hemel, de sneeuw viel in dichte vlokken neer. De windstoten namen in kracht toe. De ingenieurs hadden nog geen kilometer afgelegd, of er barstte een razende sneeuwstorm los. Beridze en Alexej hielden radeloos halt. Alles

om hen heen dreunde, floot, kermde. De wind brak dikke takken af en slingerde ze de lucht in. De reuzenhoge lariksen zwiepten heen en weer. Door het witte waas drongen slechts hier en daar omtrekken van vlakbij staande bomen door, maar bij de volgende windvlaag verdwenen zij weer. De tajga steunde en zuchtte, als klaagde zij iemand haar leed.

Beridze trok Kofsjof onder een dikke boom en schreeuwde hem in het oor:

— Wij zijn lelijk in de knel geraakt, Alexej! Wij zullen ons er zo goed en zo kwaad als het kan doorheen slaan. Ik zeg: wij moeten ons er doorheen slaan! Volg mij op de voet. Volg mij op de voet, zeg ik, anders ben je verloren!

Zij konden slechts in de korte tussenpozen tussen de windstoten vooruit komen. Alexej liep blindelings achter Beridze aan, die als door een wonder de weg nog wist te raden. Bij elke windstoot bleven de skiërs ineengedoken staan. Vlakbij stortte met een vreselijk gekraak een boom om. Beridze sprong opzij, Alexej met zich meetrekkend.

— Wij moeten naar de Adoen zien te komen! Wij moeten het bos uit, zeg ik, dan zijn wij tenminste in open veld. Anders worden wij hier verpletterd! — schreeuwde Beridze.

De sneeuwstorm werd steeds heftiger. Bij elke windvlaag werden bomen ontworteld. De ingenieurs vielen in de sneeuw, stonden met inspanning van al hun krachten weer op en trokken verbeterd verder....

Zij slaagden er in de rivier te bereiken. Hier was het, op open terrein, nog moeilijker om vooruit te komen. De ijzige storm, die een mengsel van keiharde sneeuw en aarde meevoerde, sloeg hun tegen de borst en in het gezicht. Hij rukte aan de dunne skistokken, of het zeilen waren: zij dreigden elk ogenblik uit hun handen te glippen. De brandende wind ging hun door merg en been. Beridze kon zijn ski's nauwelijks bewegen. Toch bleef hij niet staan, en Alexej, ineengedoken om zijn gegeeselde gezicht te beschermen, trachtte niet bij hem achter te blijven.

Een bijzonder machtige windstoot wierp hen beiden op de grond. Alexej voelde, hoe hij in de lucht opgetild en in een sneeuwhoop geslingerd werd. Naast hem strompelde Beridze; hij pakte Alexej stevig beet, blies hem hijgend in het gezicht en riep:

— Niet blijven staan! — De wind droeg zijn woorden weg. Hij moest ze herhalen. — Niet blijven staan, zeg ik! Al kun je niet verder, je moet in beweging blijven! Ik zeg: je moet in beweging blijven, blijf in geen geval staan! Wees maar niet bang, wij spelen het wel klaar! Als je de moed maar niet verliest! Kop op,

zeg ik, laat de moed niet zakken! Beschut je achter mijn rug! Ik zeg: beschut je achter mijn rug!

— Jij hoeft mij geen moed in te spreken, ik ben geen teer poppetje! — schreeuwde Alexej ten antwoord.

Zij stonden op en stapten een minuut lang zonder een pas vooruit te komen. Meer om zijn vriend op te monteren dan in de hoop op hulp, haalde Beridze met moeite zijn pistool te voorschijn en schoot tweemaal in de lucht.

Het was reeds onmogelijk verder te lopen. De ingenieurs kropen op handen en voeten, terwijl zij slechts halt hielden om adem te halen. De wervelstorm overviel hen van alle kanten. Nu eens nagelde hij hen aan de grond, dan weer wierp hij hen achteruit; nu eens stuwde hij hen krachtig in de rug, het volgende ogenblik stortte hij zich van boven op hen en drukte hen tegen de grond of drong zich onder hen en hief hen in de lucht.

Beridze was zich het hopeloze van de toestand ten volle bewust. Hij vergat zichzelf en dacht slechts aan Alexej.

— Doorzetten, Aljosja, wij redden ons er wel uit! — riep hij.

Georgi Dawydowitsj trok zijn verkleumde hand uit zijn want, stak haar onder zijn jak om zijn vingers op zijn borst te warmen, en pakte toen weer zijn revolver. De zachte knal van het schot ging dadelijk in het gegier en gefluit van de wind verloren.

Zij kropen heel lang verder, misschien een uur, misschien ook wel drie. Beridze sprak Alexej al geen moed meer in en hield slechts halt om weer een schot te lossen. Tenslotte kwam het ogenblik, dat hij geen schot meer hoorde, toen hij de haan overhaalde...

VIJFDE HOOFDSTUK

Een strenge afrekening

In Nowinsk woedde de sneeuwstorm reeds drie dagen onverminderd voort. Hij velde schuttingen en telegraafpalen, tilde wankele houten schuren in de lucht en wierp ze tegen de grond. 's Nachts had een windstoot het dak van het vier verdiepingen hoge gebouw van het hoofdkantoor afgerukt. Het was plat op de rulle sneeuwhopen gevallen en leek nu, uit de verte gezien, op een tot boven aan toe ingesneeuwd huis.

Ondanks het noodweer hield Koezma Koezmitsj Topolef het thuis niet uit. Onversaagd liep hij de straat op en baande zich, ruim een uur tot zijn middel in de sneeuw wadend, een weg naar het hoofdkantoor. In zijn werkkamer schudde hij geruime tijd de sneeuw van zich af, verwijderde geduldig de stukjes ijs uit zijn snor en haalde diep adem. Zonder zijn zwarte bontjas uit te trekken, ging Koezma Koezmitsj in zijn stoel zitten, haalde een map met paperassen uit zijn bureaulade en wilde gaan schrijven. Maar hij kon niet: de inkt was bevroren en kwam als een paars stukje ijs uit zijn inktkoker.

Topolef herinnerde zich plotseling, met welk een kinderlijke verbazing Kofsjoef op zijn schrijftafel net zulk een bevroren stukje inkt bestudeerd had. De oude man hoorde in gedachten zelfs Alexejs opgewekte lach, en onwillekeurig glimlachte hij nu ook. Op dit ogenblik voelde hij, dat hij toch geen regel zou kunnen schrijven, en hij schoof resoluut de papieren weg en staarde in gedachten verzonken uit het raam. Hij moest zichzelf bekennen, dat hij Alexej en de hem omringende sfeer van rusteloze drukte en activiteit miste.

Oschoon hij ziek was van het noodweer en van hetgeen hij met zichzelf uit te vechten had, was Koezma Koezmitsj al deze dagen hierheen gekomen, zonder eigenlijk zelf te weten

waarom. Nog pas kort geleden had alles hem hier afgestoten: het koude kantoorvertrek, dat wel een kelder leek, het voortdurend gebel van de telefoon, de eindeloze stroom bezoekers, de luidruchtige besprekingen over het project, de zelfverzekerde en wonderlijk onuitputtelijke werklust van Kofsjof, „die bengel Aljosjka”, zoals Groebski hem noemde.

Topolef had uiteraard dadelijk begrepen, waarom de directie hem op deze onrustige plaats had gezet: men wilde zijn geestdrift voor het bouwbedrijf opwekken. En dit had, nog afgezien van vele andere dingen, in hem een tegenwerking opgeroepen, die hij in een zogenaamde formele houding tegenover zijn plichten tot uitdrukking deed komen. Topolef geloofde evenmin als Groebski, dat Beridze en Kofsjof in staat waren datgene te veranderen, wat in de tien delen van het oude project hecht verankerd lag. Hij had de indruk, dat zij, nauwelijks gearriveerd, alles slechts afkeurden en becritisserden, dat zij veel lawaai maakten in plaats van stil en bescheiden te werken. Groebski had de strijd met hen aangeboden, daar hij de juistheid van zijn standpunt wilde bewijzen; Topolef beperkte zich er toe, ironisch toeschouwer te zijn.

Daaraan dacht hij nu met wrevel en verwondering. Hij voelde geen antipathie meer jegens Alexej, zelfs niet jegens Beridze. Op het hoofdkantoor maakte iedereen zich ongerust over het lot der ingenieurs, die ergens onderweg door de sneeuwstorm overvallen waren. Ook Topolef wachtte hoe langer hoe ongeduldiger op een bericht van hen. Met een drukkend schuldgevoel bedacht hij, hoe onvriendelijk hij geantwoord had op Alexejs goedmoedige afscheidswaard: „Wens ons geluk, Koezma Koezmitsj, wij hebben een groots werk te verrichten, wij zullen met het nieuwe project in onze zak terugkomen.” En hij had het over zich kunnen verkrijgen te antwoorden: „Ik zie volstrekt geen groots werk. Een gewoon skitochtje. Ik wens u een prettig tijdverdrijf. En wat het project betreft, het is geen kat, die men in een zak kan stoppen.”

Het was onzinnig, absurd! Wat schoot je op met rancunes, prikkelbaarheid, seniel gemak? Hij was afgedwaald in futiiteiten, had zich van de grote zaak verwijderd, ofschoon hij zijn leven lang slechts in grote arbeid geloofd had. Arbeid! Ja, arbeid had hij meer nodig dan lucht om te ademen. Alexej was echter afwezig, en de oude man wist niet, hoe hij zich in het werk moest inschakelen. Daar hij zichzelf afzijdig gehouden had, had niemand hem nodig. De telefoon zweeg, er kwamen geen bezoekers, de klok aan de wand zweeg. En nu was zelfs de inkt in de inktpot bevroren.

Niet in staat de tergende eenzaamheid langer uit te houden, slenterde Topolef doelloos door het gebouw. De medewerkers groetten hem met een beleefde glimlach. Hij keek hen vorsend aan, groette hen op zijn beurt en liep verder, want niemand boeide zijn aandacht. Liebermann, met een jak van veulenpels aan en een ruige muts van een niet nader te definiëren bontsoort op, hield Koezma Koezmitsj staande. Terwijl hij zijn purperode neus en wangen wreef, schold hij in drastische termen op het „hondenweer”. Toen hij de tabaksdoos in de hand van de grijsaard opmerkte, vroeg hij een snuifje, snoof het luidruchtig met zijn brede neusgaten op, trok een verbaasd gezicht en niesde met een gelukzalige uitdrukking.

— Loopt u zo maar wat rond, Koezma Koezmitsj? — vroeg hij minzaam. — U moest liever thuis blijven. Lieve hemel, wat kan men van een oude man nu verlangen?

— Ja, ik loop zo maar wat rond, — bromde Koezma Koezmitsj. Daar hij alle belangstelling voor Liebermann verloren had, liep hij door, zonder zelfs te vragen, of deze enig nieuws over Beridze en Kofsjoj gehoord had.

Teruggekeerd in zijn kantoorvertrek, zat Topolef drie uur lang onbeweeglijk aan zijn schrijfbureau op iets te wachten, maar hij wachtte vergeefs. Alleen Groebiski kwam even binnen; hij zag er in zijn grote, grijze viltlaarzen en zijn jas van buntingbont met de opgeslagen kraag van beverpels potsierlijk uit.

— Ik heb de indruk, dat onze globetrotters met hun vurige plannen op de Adoen bevroren zijn, — zei hij met ijle stem, terwijl hij in zijn vuist blies.

Topolef keek hem strak en verwonderd aan, alsof hij hem voor de eerste maal zag. Hij vond geen geschikte woorden voor een antwoord. Koezma Koezmitsj werd onpasselijk bij de plotselinge gedachte, dat deze groteske en ongetwijfeld boosaardige man de belichaming vormde van al wat hem de laatste weken het leven vergald had. En misschien niet slechts de laatste weken, maar maanden, of zelfs jaren!

Hij was blij, dat Groebiski zich plotseling iets herinnerde en snel verdween. Nu viel Koezma Koezmitsj achteraf het antwoord in, dat hij zijn vroegere patroon had kunnen geven: „Wanneer ik zo naar u kijk, waarde Pjotr Jefimowitsj, begrijp ik niet, met welk recht u zich een Rus noemt. Waar is uw Russisch élan? Waar is uw liefde voor al wat nieuw is? Welke Russische karaktertrekken zijn er in u overgebleven? U hebt sinds lange tijd de gewoonte aangenomen, vreemde goden der wetenschap en techniek te aanbidden, terwijl u de goudschatten, die voor het grijpen lagen, met opgetrokken neus voorbijgegaan

bent. Het blijkt, dat u niet geloofde in uw eigen krachten, noch in de scheppende capaciteiten van uw landgenoten, maar dat u eenvoudig vervuld was van een bot zelfvertrouwen, welk gebaseerd is op dikke lexicons. En wat bent u nu? . . . Een grote nul!"

Ongeveer in dergelijke bewoordingen kleepte Koezma Koezmitsj zijn aanklacht in. Maar hierna stelde hij zichzelf de bittere vraag: „Jij spant toch met hem samen? Jij doet toch zelf je uiterste best aan te tonen, dat Topolef en Groebiski twee handen op één buik zijn?" Koezma Koezmitsj was deze gedachte zo onaangenaam, dat hij haar met beide handen verdrreef.

Verder kwamen er geen bezoekers voor hem. Twee of drie personen keken om de deur van zijn kantoor, maar zij zochten niet Topolef. Zjenja Kozlowa, gekleed in een mantel en met een witte wollen doek om, opende de deur op een kier en liet van de drempel af haar blik door het vertrek glijden, zonder dat zij aandacht schonk aan de grijsaard.

— Komt u binnen, juffrouw, — riep Koezma Koezmitsj met zijn hese bas.

Zjenja groette hem, aarzelde een ogenblik en trad toen binnen. Topolef kende haar als de vriendin van Tanja Wasiltsjenko. Hij had vaag de indruk, alsof hij beide meisjes reeds zeer lang kende, sinds hun kindertijd, ofschoon hij hen vóór zijn komst op het traject nog nooit gezien had. Sedert enige tijd bezocht Zjenja Kozlowa Alexej dikwijls, hetzij om samen met hem naar de cantine te gaan, hetzij om een boodschap van Gretsjkin over te brengen, en soms ook zonder speciale reden. Topolef had opgemerkt, hoe stil en bescheiden het meisje gewoonlijk op de divan zat en naar Kofsjof placht te kijken, en had daaruit begrepen, dat Alexej voor Zjenja meer was dan eenvoudig een collega.

— Verlaten is het hier, nietwaar? — vroeg hij meelevend, terwijl hij zijn wenkbrauwen optrok. — Er zit slechts een oude man, stom en dood, hij telt niet mee. En degeen, die je zoekt, is er niet. Het kon beter andersom zijn, niet, Zjenja?

— Koezma Koezmitsj, er is geen enkel bericht omtrent hen. Ik ben bang! — Haar stem en haar grote, klare ogen drukten ongerustheid uit. — Ik ben bereid zelf de ski's onder te binden en hen te gaan zoeken. Wij hebben getracht Tatjana op te bellen, maar kunnen steeds geen verbinding krijgen. De sneeuwstorm heeft blijkbaar de hele lijn beschadigd. Wat moeten wij doen, Koezma Koezmitsj?

— Er is geen reden tot ongerustheid, zij zullen heus wel ergens een geschikte schuilplaats gevonden hebben, — zei

Topolef geruststellend, al hadden Zjenja's woorden hem zeer van streek gebracht. — Laten wij vijf minuten rustig zitten praten, meisje. Vertel mij eens, wat er zo allemaal gebeurt.

Zjenja vertelde: het legerbericht was weer troosteloos — gevechten onder de rook van Moskou; iedereen had het opnieuw over de Japanners, die aan de grens incidenten uitlokten; Zalkind had brigaden van communisten en komsomolleden georganiseerd ter contrôle van het werk der afdelingen, zij was er ook in opgenomen, en Zalkind had haar verzocht de afdelingen van Fedosof en Liebermann voor haar rekening te nemen; vandaag was er een bespreking bij de partij-organisator, zij moest ook spreken en was erg opgewonden; vannacht was men klaargekomen met de drukproef van het kwartaalplan; hoe ijverig Gretsjin ook naar fouten gezocht had, hij had in haar tabellen niets verkeerd kunnen ontdekken, en haar arbeidsberekeningen waren toch heus niet voor de poes!

Zij hield van de uitdrukking „het is heus niet voor de poes”, wanneer het om iets ernstigs ging. Nu zuchtte zij bij het uitspreken van haar lievelingsuitdrukking en liep naar de deur. Topolef stond uit zijn stoel op.

— Kom, Zjenja, laten wij samen trachten Tatjanka op te bellen.

Zij gingen naar de telefooncentrale, waar zij ruim een uur bij het toestel zaten en om de beurt in de hoorn schreeuwden. De telefoonleiding bracht haarfijn alles over, wat er in de natuur gaande was: zij hoorden het wilde gejammer van de sneeuwjacht, het gieren en razen van de wind: Tatjana's stem, die plotseling van heel ver doordrong, deed haast onwaarschijnlijk aan.

— Waar zijn Alexej en Beridze? Waar is Alexej? Wat weet jij van hen? — riep Zjenja met heldere en even overslaande stem.

De stem van Tanja Wasiltsjenko kwam soms dichterbij en klonk luid, dan verwijderde zij zich weer en ging in het rumoer verloren.

— Zij zijn hier eergisteren langs gekomen. . . . eergisteren langs gekomen. . . . ik kan mijzelf niet vergeven, dat ik hen niet hier gehouden heb. . . . — Tanja's woorden drongen bij korte ogenblikken door en verdwenen dadelijk weer. — Zij wilden bij mij blijven. Ik maak mij zenuwachtig. . . . Ik ben erg ongerust.

Zjenja wierp haar shawl af; zij had het opeens erg warm gekregen, haar haren waren verward, zij zweeg en zat strak voor zich uit te staren. Topolef voerde het gesprek. Hij vroeg Tanja

op zijn beurt naar de ingenieurs; zij herhaalde, wat zij reeds gezegd had.

— Ik vecht tegen de sneeuwstorm, — deelde het meisje mee.
— Meld de directie. . . . meld Zalkind. . . ., dat ik brigaden heb samengesteld. . . . uit de meest geharde kameraden. . . . voor het herstel van de schade. . . . Wij zullen de verbinding in stand houden. . . . daar kunt u van op aan. . . . wij houden vol. . . .

— Pas op jezelf en op je mensen! — riep Topolef hees. — Neem je in acht! Zijn er ongelukken voorgekomen? Of er ongelukken voorgekomen zijn!

— Hoe is het bij u? Hoe is het bij u? — kwam Tanja's antwoord door. — Gaat het goed bij jullie?

Topolef antwoordde met inspanning — hij had een hoest-aanval gekregen, waardoor zijn stem oversloeg:

— Nee! Slecht! Slecht! Ik zeg: slecht, Tatjanka!

Eindelijk verstond zij hem:

— Wat is er slecht? Met Wolodja? Iets met Wolodja?

— Ten naaste bij, — antwoordde hij onduidelijk. — Ten naaste bij met Wolodja! Ten naaste bij!

— Waarbij? — drong het meisje aan. — Vooruit, opa, praat duidelijke taal! Waarbij? Zegt u het toch! . . .

Zjenja kwam tot bezinning en snelde naar haar afdeling. Ook Koezma Koezmitsj keerde naar zijn kantoor terug en zette zich weer in zijn stoel. Hij bleef een paar minuten onbeweeglijk zitten, sleep toen zorgvuldig twee potloden en maakte aanstalten te gaan schrijven. Ondanks alles was hij, zonder het zelf te merken, opgegaan in de problemen van Beridze en Kofsjoj. De oude man had zichzelf er meer dan eens op betrappt, dat hij nadacht over iets, wat hun bijzondere zorgen baarde — namelijk het doorkruisen van de zeestraat. Hij moest wel volkomen blind zijn, indien hij de vermetelheid en de juistheid der besluiten, die Beridze met betrekking tot de werkzaamheden in de winter had genomen, niet inzag. Zij hadden nog geen oplossing gevonden, hoe zij in de winter een voor in de zeeëngte moesten graven. Kofsjoj had hem dit vraagstuk voorgelegd, toen de oude man er zelf reeds over nadacht. Er was een interessante gedachte in hem opgekomen; hij keerde er steeds vaker op terug en was reeds overtuigd, dat niemand anders dan hijzelf, Topolef, deze ingewikkelde opgave zou oplossen.

Het grote zakhorloge, de oude, trouwe metgezel van Koezma Koezmitsj, wees het einde van de werkdag aan. Terwijl hij naar de donker geworden wijzerplaat keek, overwoog hij, of hij naar huis zou gaan of hier zou blijven. Notities en berekeningen kon hij ook thuis maken, daar was het warmer, hier zou hij daaren-

tegen eerder nieuws over Alexej vernemen. Hij ijsbeerde door zijn kantoorvertrek, de handen in de zakken van zijn bontjas gestoken — lang van gestalte, met zijn grijze haar, zijn sombere blik en zijn snor leek hij op Maxim Gorki. Onverwacht kwam er een jong meisje haastig zijn kantoor binnen. Tot Topolefs verwondering zocht zij juist hem.

— Dat was een toer om u te vinden! Ik wist niet eens, dat er bij ons een ingenieur werkte, die Topolef heet, — zei zij eenvoudig, niet begrijpend, dat zij de oude man midden in het hart trof. — Hier zat altijd Aljosja Kofsjof, hem ken ik goed. U bent waarschijnlijk zijn plaatsvervanger? Wat gek: een grijsaard ondergeschikt aan een jonge man! In het vervolg zal ik u kennen. Kom gauw mee, de partij-organisator ontbiedt u op de bespreking van afdelingschefs.

En weg was zij. Koezma Koezmitsj had geen woord kunnen uitbrengen. Op de drempel botste hij tegen Kobzef, wiens haar als altijd verwilderd was. Hij was ook door Zalkind ontboden; blijkbaar moesten zij beiden Kofsjofs plaats innemen.

De vergadering was reeds aan de gang. Zalkind groette Topolef en Kobzef vriendelijk en nodigde hen uit plaats te nemen.

— Ik heb de afdelingschefs samen met de partij- en komsomolorganisatoren bijeen geroepen om de discipline en de tekortkomingen in het werk te bespreken. Gaat u verder, — knikte hij Gretsjkin toe, die afwachtend bij de tafel stond.

— De controle, die wij uitgevoerd hebben, heeft tekortkomingen aan de oppervlakte gebracht, welke in de diepten der afdelingen scholen. — Gretsjkin illustreerde met een handgebaar, hoe deze tekortkomingen van beneden naar boven waren gekomen. — En er is op het ogenblik helaas niet één afdeling, die wij als voorbeeld kunnen stellen ter navolging voor de anderen. Overal zijn er mensen, die er met de pet naar gooien. Men treft nog lieden aan, die graag te laat op het werk komen en zo vroeg mogelijk weer verdwijnen. Sommigen trachten hun gebrek aan verantwoordelijkheidsbesef te verontschuldigen door sneeuwstormen en allerlei moeilijke omstandigheden. — Gretsjkin wees naar de dichtgesneeuwde ramen. — Velen verspillen de tijd, die zij aan de staat behoren te wijden, slenteren doelloos door de gangen, praten in hun werktijd over privé aangelegenheden, staan langer dan nodig is voor de landkaarten de militaire situatie te bespreken. Zij vergeten, dat het front niet gebaat is bij zuchten en salonstrategie. Het is onaangenaam om te zeggen, maar het mag toch niet verheeld worden, dat men in sommige van onze afdelingen nog geen loyale, toegewijde

houding heeft aangenomen ten opzichte van de belangen van het traject: nog niet allen op het hoofdkantoor begrijpen, dat wij hier zijn voor het traject, als dienaren van het traject, en geenszins andersom.

Gretsjkin sprak fel en scherp; hij illustreerde zijn woorden met energieke gebaren. Men luisterde geboeid naar hem. Naar zijn eigen woorden een econoom en practicus, was hij van nature snel van begrip en was hij in staat twintig uur per dag te werken; daarom was hij na de wijziging in de directie van het bouwbedrijf een belangrijke rol gaan spelen in het leven van het hoofdkantoor. Batmanof had zijn afdeling uitgebreid tot een ontwerp- en controle-afdeling, en Gretsjkin was vast verslaggever op de expeditiebesprekingen bij de directeur van het bouwobject. Hij deed bovendien actief partijwerk, dat het collectief ten goede kwam. Ook nu was het uit zijn rede duidelijk, dat hij de opdracht van de partij-organisator consciëntieus en serieus uitgevoerd en de afdelingen streng en uiterst nauwkeurig gecontroleerd had.

— U kunt mijn woorden als een soort inleiding beschouwen, — zo besloot Gretsjkin, terwijl hij met zijn ronde en waakzame ogen een snelle blik op de aanwezigen wierp. — De kameraden, die de afzonderlijke afdelingen hebben onderzocht, zullen zelf vertellen, wat zij daar hebben aangetroffen.

Zalkind opende het debat met een kort woord:

— Zegt ronduit en openlijk alles, wat u op het hart hebt. Oefent kritiek, zonder er voor terug te deinzen een sympathieke chef of een goed vriend te krenken. Wij zijn allen sterk genoeg om kritiek te verdragen, zij brengt ons slechts nut. Ik geef iedereen tien minuten, om nodeloze uitweidingen te voorkomen. Wij hebben niet het recht tien uur lang te vergaderen. Tracht niet af te dwalen in kuiperijtjes, lasterpraatjes en futiliteiten.

En allen spraken — kort, niet zeer glad en vloeiend, maar hartstochtelijk en met de onloochenbare overtuiging, dat hun eigen inzichten juist waren. Topolef voelde zich hierdoor pijnlijk getroffen. Hij zag, dat de sprekers voor het merendeel jonge, heel jonge mensen waren. Als een der eersten kreeg Zjenja Kozlowa het woord.

Het meisje kwam naar de tafel en begon aarzelend te spreken, met neergeslagen ogen en een blos van verlegenheid. Het was de eerste keer, dat zij op een dergelijke vergadering het woord moest voeren, en zij dacht er met angst en beven aan, dat zij pijnlijke en onverbiddelijke woorden moest zeggen over de chefs van twee grote afdelingen. Een ogenblik weifelde Zjenja en zij onderdrukte met grote inspanning de lust haar

rede af te breken en weg te lopen, zoals haar dit eens was overkomen, toen zij op een amateursconcert moest optreden.

Gretsjkin fronste geërgerd zijn wenkbrauwen en draaide zelfs zijn hoofd om. Hij had vol verwachting de rede van Zjenja Kozlowa tegemoet gezien en was nu teleurgesteld. Hoewel hij uiterlijk kribbig en vitterig was, droeg hij haar een grote sympathie toe en trachtte hij steeds haar belangstelling te wekken voor de aangelegenheden der afdeling. Vol trots had hij eens tot Alexej gezegd, dat hij Kozlowa als zijn beste medewerkster beschouwde. Alexejs voorstel, Zjenja in nauwer contact te brengen met het leven der komsomolorganisatie, was bij Gretsjkin in goede aarde gevallen. Zij hadden het meisje toen onverwijld geroepen en lang met haar over dit onderwerp gesproken.

Zjenja merkte op, dat Gretsjkin ontevreden was. en zij dacht er aan, dat hij Alexej beslist van haar fiasco zou vertellen. Dit hielp haar om haar onzekerheid en verlegenheid te overwinnen. Zij sprak nu vastberadener en toen zij weer naar Gretsjkin keek, zag zij hem goedkeurend glimlachen.

Zjenja's controlebrigade had in de bevoorradingsafdelingen vele misstanden aangetroffen. Uit de bureaux van Fedosofs medewerkers waren onafgehandelde aanvragen van het traject voor de dag gekomen, dringende telegrammen, die niet verzonden waren, vergeten documenten. Fedosof had de controle van zijn afdeling niet au serieux genomen en zich arrogant gedragen. Ook nu poogde hij van zijn plaats af zich met schertsende replieken van de zaak af te maken en alles te schuiven op de overstelpende hoeveelheid werk, waarin kleine slordigheden en fouten gemakkelijk over het hoofd gezien konden worden.

— Dit is een verkeerd en schadelijk standpunt! — riep Zjenja uit. — Het laat een achterdeurtje open, waardoor men alle mogelijke ongerechtigheden kan binnensmokkelen.

Vervolgens richtte zij het woord tot Liebermann en beschuldigde hem er van, de directie zand in de ogen te strooien door alles mooi voor te stellen en te maskeren.

De beschuldigingen waren ernstig — geen van beide afdelingschefs had zoiets verwacht, ofschoon Zalkind hen gewaarschuwd had.

Doch Zjenja was nog niet uitgesproken. Haar tijd was verstreken; zij brak, na een blik op haar polshorloge, midden in een woord af. Zalkind knikte haar bemoedigend toe.

— Sinds lange tijd doen hier belachelijke moppen over de vijandschap tussen Liebermann en Fedosof de ronde, — ging Zjenja haastig verder. — Ik heb ze als scherts opgevat, heb niet

geloofd, dat volwassen en serieuze mensen zo'n spelletje leuk kunnen vinden. Nu heb ik mij er van overtuigd: tussen beide afdelingen is een ware oorlog gaande. . . . Mijn overleden vader heeft lang aan de Adoen gewoond, hij heeft mij verteld van de veten, die tussen de Nanajse stammen bestonden. Natuurlijk behoren dergelijke veten tot het verleden, zij komen nog slechts in enkele gevallen voor. Mijn vader noemde ze overblijfselen van het stammenstelsel. En toen ik de lasterpraat van Liebermann tegen Fedosof en van Fedosof tegen Liebermann hoorde, herinnerde ik mij de woorden van mijn vader en dacht: de ruzie tussen onze beide bevoorradingschefs is ook een overblijfsel uit vroegere eeuwen.

— Wel, wel, nu gaat ons meisje toch wel wat over de schreef! — zei Fedosof luid.

— Nee, ik ga helemaal niet over de schreef, — richtte Zjenja zich heftig, met uitgebreide armen, tot hem. — Zegt, kameraden: is de barbaarse toestand, dat twee Sowjet-mensen, die op nauwverwante afdelingen werken, elkaar stelselmatig in de wielen rijden, dan geen overblijfsel uit het verleden? Misschien zijn zij een wedstrijd aangegaan — in dat geval verzoek ik u mij te verbeteren.

Een paar aanwezigen klaptten in de handen. Zalkind boog zich over de tafel om een glimlach te verbergen.

— Men mag de mensen niet ongemotiveerd zwart maken, — zei Liebermann, nadat hij gewacht had tot allen zwegen.

— Aha, u wilt feiten? Goed, dan zal ik feiten aanvoeren.

De feiten waren kinderachtig en bespottelijk. Zjenja brak plotseling midden in een woord af, trad snel op Liebermann toe en richtte zich met van opwinding zachte stem tot hem alleen, alsof zij de aanwezigheid der overigen was vergeten:

— Waarom houdt u niet van de mensen? Waarom hebt u geen greintje goedheid in u? Ik weet, dat u een eerlijk man bent, u zult u niet aan andermans goed vergrijpen. Maar is dat ware eerlijkheid, indien alle anderen in uw ogen oneerlijk zijn? U schept dikwijls op: „Ik weet alles te verschaffen, wat wij nodig hebben. . . . Dat krijgt niemand anders voor elkaar.” Dat is stellig zo. Maar wat baat het? Laten wij aannemen, dat u duizend gewatteerde jakken op de kop hebt getikt en zij in het pakhuis liggen. Te zelfder tijd is er op de zevende post tekort aan jakken, de mensen verkleumen en verwensen u. U laat dit onverschillig, want de directie heeft u voor die jakken „dank je wel” gezegd. Ik heb in uw afdeling vier telegrammen van de derde post gevonden: er is daar geen gort. U hebt de telegrammen terzijde gelegd, omdat het er voor u in de eerste plaats om

ging, gort te bemachtigen. Die hebt u bemachtigd, en de rest komt er voor u minder op aan.

Liebermann zat met het hoofd in de schouders gedoken; hij knipperde met zijn lichtblonde wimpers. Hij wilde iets in het midden brengen, maar Zjenja liet hem niet aan het woord komen.

— Antwoord mij, — zei het meisje nog steeds even opgewonden en onverbiddelijk. — Waarom spant u zich in om deze jakken, gort en vele andere dingen te bemachtigen? Toch niet alleen om de mensen te horen zeggen: „Wat is die Liebermann een geweldige bevoorradingspecialist — hij weet overal aan te komen!” Dat is immers komedie spelen! U moet slechts aan één ding denken: dat de mensen goed gevoed en gekleed zijn, opdat zij tegen de strenge koude bestand zijn. U hebt geen hart, u bent een en al eigenliefde — dat wou ik u maar even zeggen!

Zjenja keek om zich heen en keerde ietwat onthutst naar de tafel terug.

— Lieve hemel, wie heeft er belangstelling voor deze heet-hoofdige, bakvisachtige redematies! — riep Liebermann uit, terwijl hij terloops een blik op de partij-organisator wierp.

— Ik. En alle kameraden. En het voornaamste is, dat het voor u nuttig is er naar te luisteren, — zei Zalkind bits, en hij keek Liebermann strak aan. Hij richtte zich tot Zjenja en glimlachte haar vriendelijk toe: — Gaat u verder...

Gretsjkin was gelukkig; hij wendde geen oog van Zjenja af. „Niemand weet beter dan ik, dat haar grootste belangstelling uitging naar zang en dans. Nu hebben Alexej en ik haar doen opgaan in het komsomolwerk — en alsjeblieft!” — dacht Gretsjkin voldaan. In het verdere verloop van haar rede noemde Zjenja plotseling ook zijn naam. Hij had niet verwacht, dat zij hem eveneens onder het mes zou nemen, maar hij voelde zich niet gepiqueerd en knikte met het hoofd, toen hij haar blik opving.

— Zelfs Kofsjof en Gretsjkin, communisten en leden van het Partijbureau, — zei Zjenja, — hebben te weinig vertrouwen in ons en willen altijd alles alleen doen. Wij weten toch, dat één man niet datgene kan verrichten, waartoe het collectief in staat is... Dit is alles, Michail Borisowitsj. Tot slot wil ik zeggen dat het zeer juist was deze bespreking te houden en dat zij mij bevalt. Alleen is het jammer, dat de kameraden Kofsjof, Beridze en de directeur niet aanwezig zijn. Nu lijkt het, of wij slechts durven, als zij er niet bij zijn.

— Dat mag voor niemand een beletsel zijn, — liet Zalkind zich horen. — U doet maar net, of Batmanof, Beridze en Kofsjof

hier aanwezig zijn. Ik neem het op mij, alleen voor alle drie te antwoorden.

Zjenja zweeg, trok haar blauwe trui, die nauw om haar lichaam sloot, recht en ging op haar stoel naast Gretsjkin zitten. Zij keek rond om te zien, of men haar niet uitlachte.

— Bravo! — fluisterde Gretsjkin. — Binnenkort verzinkt Tatjana bij jou in het niet. Jij hebt zelfs je afgod Aljosja niet ontzien. Goed zo!

Zjenja keek hem met een afwezige blik aan en antwoordde niet. Haar opwinding was nog niet gekalmeerd.

Het meest van allen was Topolef onder de indruk van het verloop der bespreking. Het kwam hem voor, dat de woorden van Zjenja en de anderen direct tot hem gericht waren. „Een overblijfsel uit het verleden,” — herhaalde hij bij zichzelf, en een steeds pijnlijker gevoel van schaamte steeg in hem op. „Je kunt zij aan zij met hen zitten en hetzelfde werk verrichten, en toch kan er een eindeloze afstand tussen jou en hen bestaan,” — dacht Koezma Koezmitsj bitter. De oude man was er om een of andere reden van overtuigd, dat men op de vergadering ook zijn naam zou noemen. Hij vreesde het, en, hoe vreemd het ook moge schijnen, verlangde er tegelijk naar.

Petja Goedkin kreeg het woord. En hij was het, die over Topolef sprak. Petja slingerde de eerste zinnen er snel uit en bleef plotseling steken, toen hij de oude ingenieur aankeek — de jongeman werd geremd door de zware blik van Koezma Koezmitsj, door heel zijn terneergeslagen en deerniswekkende uiterlijk.

— Ga verder, Petja, — zei Zalkind, die Topolefs blik en de verlegenheid van de jonge technicus had opgemerkt. — Kameraad Topolef zal zich niet beledigd voelen, als jij hem de waarheid zegt. Jou gaat immers het belang van het werk ter harte.

— Spreek vrijuit, Petja, ik neem het u niet kwalijk, — mompelde de oude man nauwelijks hoorbaar met hese stem.

— Het gaat niet goed in onze afdeling, — vervolgde Petja met trillende, overslaande stem. — Zeker, de mensen werken, zij begrijpen hun taak en doen hun uiterste best. Maar wij zijn ontevreden over kameraad Topolef. Hij is een groot ingenieur met een rijke kennis, maar Alexej Nikolajewitsj Kofsjoef ondervindt weinig medewerking van hem. Ik heb opgemerkt, dat er in zijn kantoor tot vier uur 's nachts licht brandt en dat het 's ochtends om acht uur al weer aan is. . . . Het is mij een raadsel, wanneer hij eigenlijk slaapt. Wij zien alles, denk niet, kameraad Topolef, dat ons ontgaat, wat er in uw kantoor gebeurt.

Van opwinding bewoog Petja voortdurend met zijn handen. Hij haalde zijn zakdoek te voorschijn, frommelde hem in elkaar en stak hem toen weer in zijn zak.

— En nu zien wij het gevolg: Alexej Nikolajewitsj is op het traject en de afdeling zit zonder leiding. Kameraad Topolef is zijn plaatsvervanger, maar hij heeft geen belangstelling voor het werk. Wij wenden ons met alle kwesties tot kameraad Kobzef, maar hij is de plaatsvervangende chef niet en is dus niet voor de gehele afdeling verantwoordelijk. Hij bevindt zich zelfs in een scheef parket: hij moet beslissingen nemen, terwijl de plaatsvervangende chef in levende lijve aanwezig is. Bovendien is hij verstrooid, hij kan niet al het werk aan.

— Ik kan wel inpakken! — zuchtte Kobzef, en hij bedekte het gezicht met de handen.

Er ging een gelach op.

— Er valt niets te lachen, ik zeg de waarheid, — zei Petja kwaad met stemverheffing. — Wanneer u gaat lachen, houd ik mijn mond.

— Spreek, Petja, wind je niet op, wij luisteren naar je, — zei Zalkind.

— Wij moeten weten, — ging de jongeman voort, — waarom kameraad Topolef zich van alle activiteit onthoudt. Hij stelt in niets en in niemand belang. Ik ben bijvoorbeeld komsomol-organisator van de afdeling en constructietekenaar. Heeft hij ook maar één enkele maal met mij gesproken of belangstelling getoond voor mijn werk? Nee. Waarom niet? Heeft hij mij dan inderdaad niets te vragen of te zeggen? . . . Wij hebben Alexej Nikolajewitsj eens naar Topolef gevraagd. Hij voer tegen ons uit: „Wat willen jullie van hem, hebben jullie last van hem? Jullie hebben genoeg aan de opdrachten, die jullie van mij krijgen. En als het jullie niet voldoende is, komt dan maar hier, dan geef ik jullie er wel een stelletje bij.” Nou, wij begrijpen het wel: Alexej Nikolajewitsj kon waarschijnlijk niet anders antwoorden. . . .

Petja haalde opnieuw zijn zakdoek te voorschijn, veegde zijn gezicht ermee af, frommelde hem in elkaar en stak hem in de zak van zijn jasje.

— Ik wil u, kameraad partij-organisator en kameraad Topolef, vandaag een vraag stellen. Waarschijnlijk zult u er weer om gaan lachen . . . Ik vraag mijzelf voortdurend af: heeft Koezma Koezmitsj de redevoeringen van kameraad Stalin van zes en zeven November gehoord of niet? Indien hij ze wel gehoord heeft en onverschillig is gebleven, dan weet ik werkelijk niet, hoe wij kameraad Topolef verder moeten bejegenen. U neemt het mij niet kwalijk, Koezma Koezmitsj, dat ik het zo op u heb

gemunt? Het gaat ons immers aan het hart, zowel om u als om Alexej Nikolajewitsj. Temeer, nu hij... misschien ginds... op het traject... met de hoofdingenieur... omgekomen is. Maar u raakt dit niet...

De stem van de jongeman begon te trillen en brak af. Petja zweeg, wilde reeds weer zijn zakdoek pakken, maar maakte slechts een gebaar met zijn hand en liep de kamer uit, profiterend van het feit, dat hij vlak bij de deur stond. Zalkind keek Zjenja aan, waarop zij, daar zij zelf nauwelijks haar tranen kon inhouden, haastig Petja volgde.

Er trad een drukkende stilte in, zoals deze in de gerechtszaal vóór het uitspreken van het vonnis heerst. Allen keken naar Topolef, die met diep gebogen hoofd voor zich uit zat te staren.

— Wij hebben niet de minste aanleiding nu reeds een dodenmis voor onze kameraden te celebreren, — stond Zalkind op. — Zij zijn gezonde, sterke kerels, en ik ben er van overtuigd, dat hun niets overkomen is. Zjenja Kozlowa en kameraad Topolef zijn er ingeslaagd per telefoon met Tatjana Wasiltsjenko te spreken. Zij heeft de ingenieurs vóór de storm gaaf en behouden gezien. Nietwaar, Koezma Koezmitsj? Bovendien heb ik vandaag via militaire vliegeniers een bericht van de directeur gekregen: hij maakt zich gereed voor de terugreis. Naar alle waarschijnlijkheid zullen zij alle drie binnenkort verschijnen.

Petja Goedkin en Zjenja keerden in de kamer terug. De technicus bleef met bedrukt gezicht bij de deur staan.

— Ben je klaar met je rede, kameraad Goedkin, of wil je nog verder spreken? — vroeg Zalkind, die zijn best deed niet te letten op het gelach rondom. — Wij hebben je bedoeling niet goed begrepen: je hebt een handgebaar in onze richting gemaakt en bent weggelopen.

— Ik heb alles gezegd, — bromde Petja.

— Zie je, jij bent ontevreden over jezelf. Je hebt goed gesproken en hebt plotseling toegegeven aan een hysterische opwelling. Ik zal Beridze en Kofsjof vertellen, hoe jij hen hier voortijdig bejammerd hebt.

De vergadering werd voortgezet. Koezma Koezmitsj was nu echter niet meer in staat de redevoeringen te volgen. Petja had hem een te zware slag toegebracht. Na alle slagen der laatste dagen was dit als het ware de genadeslag voor hem.

De doffe pijn die in het hart van de oude man knaagde, werd elke minuut scherper en sterker. Zijn hoofd werd zwaar, zijn gedachten vormden zich traag en moeizaam. Petja, Zjenja, Zalkind en de overigen verwachtten stellig, dat hij zou spreken. Hij moet antwoorden... en zal niet antwoorden. Nu heeft hij niets te antwoorden.

Zalkind begreep, in welke toestand de grijsaard zich bevond. Dat begrepen ook de anderen. Topolef, die gewoonlijk zo imposant en ontoegankelijk scheen, was voor hun ogen veranderd. En opeens was het zichtbaar geworden, dat de man ziek was — hij had ontstoken ogen, helrode wangen, er rochelde iets in zijn borst. Het was, of het hem zelfs moeite kostte het hoofd op te richten.

Hij begreep niet dadelijk, wat men van hem wilde, toen hij vóór zich in Zjenja's hand een briefje van Zalkind zag. Hij vouwde het papiertje open en het duurde lang, vóór de inhoud tot hem doordrong: „Koezma Koezmitsj, u moet deze jongeman en ons allen goed begrijpen. Wij willen u de hoogachting toedragen, die u toekomt. U voelt zich nu niet goed — u hebt iets te verwerken, en het is te zien, dat u niet gezond bent. Gaat u naar huis; later zullen wij alles bespreken, en ik geloof stellig, dat wij het eens zullen worden. Ik beloof u onmiddellijk bericht te zenden, wanneer Beridze en Kofsjoj terugkeren.” Topolef keek de partij-organisator nors aan en schudde ontkennend het hoofd om uit te drukken, dat hij zich volkomen gezond voelde. „Hoe weet hij, dat ik iets te verwerken heb en dat ik op Alexej wacht?” — dacht hij.

Zalkind sloot de vergadering. Zijn rede was laconiek, zonder gemeenplaatsen en zedepreken. Hij herhaalde niet, wat reeds over de tekortkomingen gezegd was, maar gaf aan, hoe men deze kon herstellen. In deze rede kwam één zin voor, die zich schijnbaar op allen betrok; Topolef begreep echter, dat Zalkind deze woorden vooral tot hem richtte:

— Ik breng u de wijze woorden van Lenin in herinnering: „...de nederlaag zelf is minder gevaarlijk dan de angst zijn nederlaag te erkennen, de angst hieruit alle conclusies te trekken.”

Nog voordat de partij-organisator in zijn rede aan de bevoorradingsafdelingen was toegekomen, reikte Fedosof Liebermann een briefje: „Ik geloof, dat wij ernstig moeten spreken. Als u er niets op tegen hebt, kom ik vanavond om tien uur bij u.” Liebermann schreef op het velletje: „Accoord.” En toen Zalkind met nadruk, hoewel op kalme toon zei: „Het is onaangenaam en pijnlijk te spreken over hetgeen Zjenja een overblijfsel uit het verleden heeft genoemd, en ik beloof hier niet op terug te komen, indien Liebermann en Fedosof er geen aanleiding meer toe zullen geven,” — knikten de beide bevoorradingschefs, op wie de partij-organisator zijn blik had gericht, bereidwillig met het hoofd.

Na de vergadering gesloten te hebben, haastte Zalkind zich de

kamer uit. Beneden, bij de uitgang naar de straat, waar de sneeuwstorm woedde, haalde hij Topolef in.

— Ik zal u naar huis brengen, — zei hij. — Wij zullen onderweg even bij Olga Rodionowa in het ziekenhuis aangaan, wij hebben haar allebei nodig. — En zonder op de protesten van de oude man te letten, leidde hij hem naar de slede.

Olga Rodionowa maakte met twee assistenten juist een rondgang door de ziekenzalen. Een week geleden was er in Nowinsk een griep epidemie uitgebroken. Het ziekenhuis was overvol, zelfs in de gangen stonden bedden. Overall hoorde men gehoest, genes en pijnlijk gezucht. De sneeuwstorm drong ook hier binnen door de spleten in de muren en de kozijnen. Het was dan ook koud in het gebouw.

Olga bleef bij elk bed staan, hoorde de klachten aan, onderzocht de zieken en gaf haar assistenten aanwijzingen.

— Dokter, u bent zelf niet gezond, — zei een zieke tot haar, terwijl hij naar Olga's verbonden handen, haar ingevallen, bleke gezicht en haar koortsig glanzende ogen keek.

— Een dokter heeft niet het recht ziek te zijn, — lachte zij, en zij ausculteerde snel de patiënt. — Het zou anders een mooie dokter zijn!

Men meldde haar de komst van Zalkind. Zij liet hem zeggen, dat zij hem verzocht te wachten, en ging pas naar hem toe, nadat zij haar rondgang beëindigd had. Zalkind merkte bezorgd op, dat zij er inderdaad slecht uitzag. Olga maakte een afwerend gebaar met haar verbonden hand.

— U weet toch, dat ik al jaren aan reumatiek lijdt. Het enige middel ertegen is een verblijf in warme streken. Daaraan valt nu niet te denken, en het is dan ook beter het gesprek over mij tot na de oorlog uit te stellen.

Zalkind was verontrust door het uitbreken van de griep. Hij vroeg, hoe de toestand nu was. Olga vertelde, dat zij de laatste twee dagen alle huizen in de nederzetting bezocht had en geconstateerd had, dat het aantal zieken nog steeds toenam. Het ziekenhuis was overvol, er was maar één uitweg, namelijk de zieken van de gezonden te isoleren door in de woonbarakken en huizen speciale kamers in te richten. Dat was nu belangrijker dan calspirine en alle andere medicijnen.

— Wat verlangt u van mij? — vroeg Zalkind somber.

— Wij moeten de mensen aan het verstand brengen, dat zij onvoorwaardelijk dienen in te stemmen met inkwartiering en met isolatie der zieken. Vergeet niet, dat er onder de bevolking geruchten de ronde doen, als zou de ziekte door de Japanners verbreid zijn; men houdt het voor een soort bacteriologische

oorlog. Deze geruchten hinderen ons bij de bestrijding van de griep. Verder heb ik brandhout nodig, zoveel mogelijk. Stelt u paarden ter beschikking en zeg ons, waar wij het hout vandaan kunnen halen, dan zullen wij het zelf wel vervoeren. Wij hebben het hier koud, zoals u ziet. Ik moet dag en nacht stoken, zonder mij om de voorschriften te bekommeren. . . . Ik heb helpsters nodig. Ik vraag niet om artsen of verpleegsters, die kan men niet van het front weghalen. Maar laten de huisvrouwen komen helpen. Waarom hebben wij geen vrouwenraad, kameraad partij-organisator? Die zou erg goed te pas komen, en niet alleen voor mij. In de kindertehuizen, de woonbarakken en de cantines mist men het toeziende oog en de zorg van een vrouw. Elke willekeurige organisatie heeft een vrouwenraad, die meestal geleid wordt door de vrouw van de directeur. Onze directeur heeft zijn vrouw niet hier, en dit is waarschijnlijk de reden, dat er hier geen vrouwenraad is. Zou de leiding van de vrouwenraad niets zijn voor uw vrouw, kameraad partij-organisator? Als zij zich verontschuldigt, dat zij al genoeg te doen heeft, probeert u haar dan over te halen met uw geliefde devies: „Hoe meer werk men heeft, hoe beter men zich voelt.” Laten de vrouwen, die met hun huishouden niet klaar weten te komen, maar eens een voorbeeld nemen aan Lizotsjka Gretsjkina. Zij heeft vier kinderen, en al drie dagen komt zij hier een paar uur helpen. — Olga glimlachte. — Ik geloof, dat het zo wel genoeg is voor vandaag. Als men mij niet tegenhoudt, kan ik wel tot morgen blijven lamenteren.

— Voorlopig is het genoeg, — gaf de partij-organisator toe en hij begon op te tellen: — Dus isolatie van de zieken in woonbarakken, bestrijding van schadelijke geruchten, brandhout, huisvrouwen. Over de vrouwenraad heb ik al nagedacht en ik geloof wel, dat ik mijn vrouw van de juistheid van mijn geliefde stelling reeds overtuigd heb. De vrouwenraad zal zich in grote mate met de levensomstandigheden moeten bezighouden, vooral met die der alleenwonenden. Zelfs velen van onze specialisten hebben onverwarmde woningen. Morgen kom ik weer bij u, dan zetten wij het gesprek voort en gaan wij naar de stadssowjet om te zien, of men ons daar kan helpen. Kijkt u nu eens naar onze patiënt, Olga Fjodorowna. Ik heb hem met geweld hierheen gebracht.

— Koezma Koezmitsj als patiënt? Ongelooflijk! — Zij was druk in de weer rondom de oude man, zonder acht te slaan op zijn protesten. — Nu zit u in de val! Nu kunt u zich er niet meer op beroemen, dat u in uw leven geen enkele keer met de aesculapen te maken hebt gehad.

Zij nam het hoofd van de grijsaard tussen haar handen en keek hem lang in het gelaat.

— In bed met hem, hij heeft koorts. Griep, — zei zij tot Zalkind, en Topolef vroeg zij zacht: — Is er iets gebeurd, Koezma Koezmitsj?

De oude ingenieur zweeg. Zalkind begon zich te haasten, hij zette zijn bontmuts met neergelaten oorkleppen op en ging samen met Topolef naar de uitgang. Hij stond reeds op de drempel, toen hij plotseling naar Olga terugkeerde.

— Ik mag het u niet verzwijgen. . . . Het is beter, dat u het weet. . . . Indien u althans in staat bent een treurig bericht aan te horen. . . . — Zalkind aarzelde, terwijl hij Olga vorsend aankeek.

— Zegt u het maar! Ik ben op alles voorbereid, — riep Olga zenuwachtig uit; in haar ogen verscheen een uitdrukking van smart.

— Mij is bericht, dat Konstantin Rodionof zich aan de mobilisatie onttrokken heeft. Door bedrog heeft hij zich als arts een plaats verschaft in een hospitaaltrein. Uit vrees toch naar het front gestuurd te worden, besloot hij zich voor een tijdje invalide te maken. Hij begon een of andere vuiligheid te drinken. Maar hij verrekende zich in de dosis en heeft zich zo vergiftigd. . . .

Olga stootte een vreemd keelgeluid uit — alsof zij het wilde uitschreeuwen, maar de kreet onderdrukte.

— Als u hulp nodig hebt, — zei Zalkind, — ik bedoel niet in het ziekenhuis, maar voor uzelf. . . . Vriendenhulp. . . . voor u persoonlijk. . . . Zegt u het dan. . . . Ik ben te allen tijde tot uw dienst. . . .

— Dank u. Ik heb voor mijzelf. . . . niets nodig, — fluisterde Olga.

Topolef, die bij de deur stond begreep, dat Olga een ongeluk getroffen had, dat zij moeilijk kon verwerken. Met eerbied en medelijden keek hij haar van onder zijn gefronste wenkbrauwen aan. Alles rondom sprak van een zware strijd; zelfs de kinderen en de vrouwen namen er als dappere soldaten aan deel. Hoe was het mogelijk, dat hij, ingenieur Topolef, zich afzijdig had gehouden? „Vrij van begeerten, kennen wij hoop noch vrees,” — viel hem zijn lievelingsregel in. Nu herhaalde hij deze woorden, maar in zijn hart verwierp hij ze.

ZESDE HOOFDSTUK

Alleen met zichzelf

Thuis werd de oude ingenieur omringd door een weldadige warmte. Hij had de woning zelf ingericht voor de winter en generlei winden, hoe fel ook, waren in staat de kostbare calorieën hiervandaan weg te blazen. Marja Iwanowna, de hospita, bij wie Topolef in volledig pension was, keek hem bezorgd aan. Zalkind had haar van de ziekte van haar commensaal op de hoogte gesteld.

— Maakt u niet ongerust, ik ben gezond, — zei Koezma Koezmitsj tot haar. — Het is hier warm en rustig, meer heb ik niet nodig.

Hij haalde de pakjes met poeders, die Olga Rodionowa hem gegeven had, uit zijn zak, legde ze in een la van zijn schrijfbureau, deed zijn jasje uit, strekte zich op de divan uit, legde zijn hoofd op zijn zware vuisten en sloot zijn ogen. Op de vergadering, tijdens de rede van Petja Goedkin, had de grijsaard er naar gehunkerd thuis te zijn, maar volstrekt niet om uit te rusten. Nu was hij eindelijk alleen met zichzelf.

Petja, Zjenja, Olga, Alexej, Tanja — zij verrezen allen voor zijn ogen; en plotseling vervaagden zij, weken zij terug om iemand, die honderdmaal strenger, veeleisender en onverbiddelijker was, door te laten. Deze strenge en onverbiddelijke man riep uit: „Nu zullen wij eens even een hartig woordje spreken,” en begon te spreken, nu eens met Petja's, dan met Olga's, Zalkinds en Alexejs stem. Maar al deze stemmen werden overstemd door de wanhopige uitroep van zijn neef Wolodja:

„Begrijp het dan toch, opa — Iwan Semjonowitsj Mironof, onze generaal, leeft niet meer. Wij namen deel aan dezelfde slag om Moskou, maar ik leef en hij is dood. Het had beter an-

dersom kunnen zijn, opa, begrijp jij mij? Wij, zijn soldaten en officieren, hebben hier gezworen hem genadeloos te wreken. Gedode nazi's — dat is ons gebed voor de generaal."

Wanja, Iwan Mironof en de dood — dat was niet te verenigen, het was niet te geloven! Koezma Koezmitsj herhaalde voor de honderdste maal bij zichzelf de beklemmende woorden van het korte briefje van zijn neef en steunde.

„Goedendag, Koezma, — klonk plotseling de vertrouwde, ironische stem van Wanja Mironof, en hij kwam in gezelschap van enige boezemvrienden, die in de loop der jaren reeds lang vervaagd waren, de kamer binnen. Waardig en afgemeten schreden zij naar de man, die door innerlijke tweestrijd en door zijn ziekte gekweld werd, bogen zich over hem heen en spraken hem met jeugdige stemmen toe, die hem tot in het diepst van zijn ziel roerden: „Wel, Koezma Koezmitsj, laten wij de balans opmaken. Voor iedereen is het nuttig, zich van tijd tot tijd daarmee bezig te houden, en vooral, wanneer men met één been in het graf staat. Zeg ons, kameraad, waarop kun jij je beroemen, wat heb jij in je leven gepresteerd? Ons is ter ore gekomen, dat jouw vuur is verflauwd en dat jij je haast gevoegd hebt bij degenen, die vinden, dat men beter een levende hond dan een dode leeuw kan zijn. Is dat waar, Koezma? Het is moeilijk te geloven, dat jij onze eed vergeten bent, die wij vijftien jaar vóór de revolutie, op Tatjanadag, op dat onvergetelijke studentenfeest hebben afgelegd: „Tot de dood, zolang ons hart zal kloppen, zullen wij geen minuut stilzitten, zullen wij steeds voorwaarts schrijden in heilige dienst aan het volk. . . .”

„Men zegt, dat jij dik geworden bent, Koezma, al ben je ook mager om te zien. Je wensen schijnen verwelkt te zijn, je hersens zijn beschimmeld en beneveld. Jij bent een zelfvoldaan mannetje geworden, en denkt, dat jij je taak rijkelijk hebt vervuld en reeds alles in je leven volbracht hebt. Men zegt, dat een zekere Groebiski, een vent van niets, in jouw ogen zo is uitgedijd, dat hij het heeft klaargespeeld alle waarachtige mensen uit jouw gezichtsveld te verdringen. Groebiski heeft jou tot een flegmatisch burgermannetje gemaakt, hij heeft jou dossiers met paperassen onder je neus gelegd, waarin jij je vroegere hoedanigheden en je talent als ingenieur hebt ondergebracht. Jij bent een bureaucraat geworden, wiens wereld beperkt is tot een schrijftafel en twee met papieren volgepropte kasten. Dit banale wereldje heeft voor jou de moedige sappeursregimenten van ons aller jeugdvriend Iwan Semjonowitsj Mironof vervangen. Antwoord, Koezma, wij moeten weten, wat er met jou gebeurd is.”

En Koezma Koezmitsj trachtte zich voor zijn strenge rechters te rechtvaardigen en antwoordde:

„Nee, ik ben de eed uit mijn jeugd geenszins vergeten. Ik bewaar hem als iets heiligs in mijn herinnering. Maar er is iets voorgevallen, dat wij moeten doorgronden, voor het te laat is. Sedert de tijd, dat wij de eed aflegden, zijn vele jaren verstreken. Toen stonden wij allen, vrienden, op de drempel van het leven. Maar kan men, wanneer men de poort opent, soms reeds weten, wat de mens op de brede weg des levens beschoren is? Voor zover ik mij herinner, heb ik steeds eerlijk, op volle kracht gewerkt. En natuurlijk geldt voor mij niet de wijsheid van de levende hond en laat ik mij niet door eigenbaat leiden. Zulke larie kan mij gestolen worden — ik geloof in hoge idealen, ik ben een man, die in de zestig jaren van zijn leven alles op waarde heeft onderzocht, van het grootste tot het allerkleinste. Nee, daar zit het hem blijkbaar niet in.”

„Waarin dan wel, beste vriend? Zeg op! — vraagt iemand. Het is echter niet Wanja Mironof; Wanja zwijgt en kijkt zijn hulpeloos op de divan liggende vriend slechts strak aan.

„Het zit hem kennelijk hierin, dat ik, Koezma Koezmitsj Topolef, op een zekere dag in een onstuimige stroming geraakt ben. Zij heeft mij meegesleurd, en ik moest mij onophoudelijk haasten, ik had nooit eens tijd om te kijken en over mijzelf na te denken. . . .”

„Was deze maalstroom van het leven niet zowel voor jou als voor Iwan Semjonowitsj en voor ons allen dezelfde? Of heb jij op een goede dag besloten er uit te springen en de gebeurtenissen als buitenstaander gade te slaan? En daarna ben jij eenvoudig ingesluimerd onder het zoet gefluister van Groebiski. Is het niet zo gegaan?”

„Kalm aan, vrienden, jaagt mij niet op. Het leven heeft zich in een ongekend tempo ontwikkeld. Ons land heeft hele eeuwen in enkele vijfjarenplannen samengeperst. Het is gegroeid en heeft zich voorbereid op de naderende beproevingen. De levensstroom heeft ook mij meegesleurd, ik heb mij op de oppervlakte drijvende gehouden — door mijn arbeid. Heb ik soms niet alles gegeven, wat in mijn vermogen lag?

„Wil je zeggen, dat jij je volkomen uitgeput hebt? Kan een levend mens dan zo iets overkomen?”

„Ik heb mijzelf nooit de vraag gesteld, of ik alles gegeven heb. Ik heb mijzelf geheel en al gegeven. Toen de revolutie uitbrak, waren wij volwassen mannen van vijfendertig jaar. Wij hebben allen gevolg gegeven aan haar eerste oproep. Geen van ons behoorde tot degenen, die door het volk als saboteurs ver-

oordeeld zijn. Mij heeft nog nooit iemand een „oude specialist” genoemd in de slechte betekenis van het woord. Ik wist, aan welk verheven doel ik mijn leven wijdde, en heb met vreugde alles aanvaard, wat men mij opdroeg. En nu wijzen jullie mij vandaag terecht en daag ik mijzelf voor de genadeloze rechtbank van mijn geweten!”

„Waarom zwijg je opeens, Koezma? Ga door,” — eisen de vrienden.

„Ook vroeger werd het mij in sommige ogenblikken duidelijk, dat de werkelijke resultaten en de plannen, de eed uit onze jeugd, elkaar niet dekten. Haast onbewust wachtte ik op een adempauze, hoe klein ook, om mijn gedachten te verzamelen en mij geheel anders in te stellen. Het leven heeft mij geen adempauze toegestaan. Steeds weer kwam ik op een nieuw arbeids-terrein en bouwde, bouwde. Ik werd tot spoed aangedreven, en ik zette de anderen weer tot spoed aan; dan droeg ik het gereed gekomen bouwobject over en haastte mij naar een andere plaats, om iets nieuws te bouwen. Het leven versnelde voortdurend het tempo. De oorlog heeft dit tempo tot het uiterste opgevoerd. En toen kwam plotseling de tijd, dat wij op de proef gesteld werden — Wanja Mironof, de generaal, heeft de proef doorstaan, hem komt eer toe. Maar ik...”

„Welke uitweg is er, Koezma? Wij begrijpen je niet,” — dringen de vrienden aan.

De vraag klinkt scherp, zij steekt en verwondt. En Koezma Koezmitsj roept luidkeels:

„Er is geen uitweg! Ik heb gecapituleerd! Mijn krachten hebben gefaald! Ik ben bij het leven achtergebleven. Nu leef ik nog in werkeloosheid, en het kan elk ogenblik met mij gedaan zijn. Ik ben niet geschikt voor een dergelijk tempo: „Dringend. Zeer dringend. Onmiddellijk. Nu terstond.” Ik ben geschikt voor reservedienst. Of liever: ik deug nergens toe. Ik ben oud, begrijpen jullie dat of niet? Oud. Ik sta mijn plaats in het leven af aan de bengel Aljosja, de heraut van de jonge generatie.”

„Ho ho, Koezma. Jij wilt toch niet weer met de lang verworpen gesprekken over oude en jonge specialisten op de proppen komen? Generaal Mironof was toch van dezelfde generatie als jij? Waarom heeft hij geen tegenstelling gemaakt tussen zichzelf en de „jonge generatie”? Waarom was hij wel geschikt en jij niet?”

„Dat is het nu juist, vrienden. Tussen mij en Wanja Mironof is een zo groot verschil, dat ik mij onmogelijk met hem kan vergelijken. Wij kunnen hem het beste buiten dit gesprek laten. Laten wij liever eerbiedig het hoofd buigen voor de tombe, waaronder hij ligt, onze held...”

Koezma Koezmitsj hoorde rumoer in de kamer. Hij opende zijn ogen. Marja Iwanowna stond over hem gebogen. In één hand hield de hospita een poeder — zij had het toch weten te vinden, — in de andere een glas water.

— Koezma Koezmitsj, drink uit, mijn beste. U hebt koorts, u steunt, — zei zij. — Dit poedertje zal u helpen.

De oude man nam het poeder gehoorzaam in. „Ja, kon men mijn ziekte maar met poedertjes genezen,” — dacht hij met een glimlach. Marja Iwanowna ging heen; zij was gerustgesteld, want zij had vertrouwen in medicijnen.

Topolef sloot weer zijn ogen. Maar de vrienden verschenen niet meer. Een ogenblik doemde het magere, met zomersproeten bezaaide gezicht en de ruige, rossige kuif van Petja Goedkin voor hem op. Opnieuw weerklonk zijn opgewonden vraag: „Heeft Koezma Koezmitsj de redevoeringen van kameraad Stalin van zes en zeven November gehoord of niet?”

„Beste jongen, als je de waarheid wilt weten: het is alles in de nacht van zes op zeven November begonnen.” Natuurlijk had hij de redevoeringen van de leidsman gehoord en was hij niet onverschillig gebleven. Al zijn emoties lagen immers tussen de wijze rede van Stalin en het bericht over de dood van generaal Mironof en de aanklacht van het komsomolid Petja Goedkin. Nú moest hij alles met Alexej bespreken en overleggen. De grijsaard was bereid hem zijn hart uit te storten, alle belangrijke levensvraagstukken samen met hem op te lossen.

Dat is Alexej Kofsjoef, ten voeten uit! Iets groter dan een gemiddelde man, breedgeschouderd en goedgebouwd, schaatsenrijder, skiër en gymnast. Een heerlijk Russisch gezicht. Op de keper beschouwd is het niet zeer regelmatig en mooi — het te brede voorhoofd, de enigszins stompe neus, het vlasblonde haar, dat elke kam trotseert, de grijze ogen. En toch is het een mooi gezicht, omdat het van binnen uit steeds verlicht is door gedachten en gevoelens. Aljosja is evenwichtig, dikwijls peinzend, niet zelden zwaarmoedig. En dan kan hij plotseling ontbranden, in vuur geraken. De overgang van concentratie en melancholie naar beweging en vrolijkheid is volkomen abrupt. Hij houdt van grappen en woordspelingen, hij lacht graag en lacht luid, aanstekelijk, en hij houdt zijn hand niet voor zijn mond, maar toont zijn prachtige tanden. Iedereen went snel aan hem, en velen raken aan hem gehecht. Beridze houdt van hem als van een jongere broer. Gretsjin en Filimonof zijn binnen een maand zijn boezemvrienden geworden. Zjenja is bijna verliefd op hem geraakt. Zelfs de cynische Liebermann is hem vriendelijk gezind, onbewust wordt hij tot hem aangetrokken. Waarom

heeft hij, Topolef, hem dan van zich afgestoten? Wat voor een kloof was er tussen hen?

Op dit ogenblik, nu hij zichzelf zijn vijandige houding tegenover Alexej verweet, viel het hem moeilijk de reden hiervan te doorgronden. Hij moest terugkeren tot de tijd van hun eerste ontmoeting. Toen was Alexej voor hem verschenen in de functie van een superieur, aangesteld om het werk van ingenieur Topolef, wiens naam in de studieboeken vermeldt wordt, na te zien. En hij, ingenieur Topolef, had, in volkomen harmonie met ingenieur Groebksi, Kofsjoj terstond afgewezen, zonder ook maar iets omtrent zijn bekwaamheden te weten. Ingenieur Kofsjoj was tergend jong, hij kon Topolefs zoon zijn. Hij paste niet onder de hem bekende standaard, in het gewone schema, — en dat was voldoende om hem af te wijzen. Topolef was van mening, dat een ingenieur in de uitoefening van zijn vak niet incorrect kon zijn en de autoriteit niet kon minachten. Ingenieur Kofsjoj had zich incorrectheid en minachting voor de autoriteit veroorloofd. Ingenieur Kofsjoj had hem tegenover zich geplaatst en was ongegeneerd in zijn degelijke werk gaan wroeten, waarbij hij elk ogenblik luide jammerkreten over dit werk slaakte, alsof het niet door een uitmuntend ingenieur, maar door een schooljongen geschapen was.

De dagen verstreken; Topolef nam zijns ondanks de man, die tegenover hem zat, vorsend op. En hij zag iets, wat Groebksi tot dusver niet ontdekt had. Tegenover hem zat een nieuw type ingenieur, die zich baas op eigen terrein voelde. En hij beschikte resoluut over het gehele leven, niet slechts over de techniek. De techniek was zijn vak, zijn beroep, maar daartoe beperkte hij zich niet, hij interesseerde zich voor alles. Ingenieur Kofsjoj achtte datgene belangrijk, dat ingenieur Topolef als onbenullig beschouwde. Hij kon zich bijvoorbeeld urenlang met Petja Goedkin bezighouden inplaats van zijn werk eenvoudig af te keuren. En aan de andere kant vond hij vraagstukken, die Topolef moeilijk schenen, doodsimpel. Even simpel en helder was voor ingenieur Kofsjoj de kwestie over de verhouding tot de autoriteit. Indien hij het niet met iemand eens was, protesteerde hij, bestreed en weerlegde hij de mening van de ander. Op de hogeschool had Kofsjoj stellig van Koezma Topolef gehoord, maar nu had hij hem persoonlijk ontmoet en begon hem zonder aarzelen te weerleggen. De begrensdsheid van Groebksi was Kofsjoj eenvoudig vreemd en antipathiek. Hij was ondergeschikt aan Beridze, maar indien hij het met de hoofdgenieur niet eens was, trachtte hij ook hem aan te tonen, dat hij gelijk had. En indien er zich tussen hen meningsverschillen voor-

deden, zou hij ze, hun privé-vriendschap en hun officiële verhouding ten spijt, met hem uitvechten.

De kentekenen van het nieuwe, die Topolef aanvankelijk onbegrijpelijk hadden toegeschenen en hem hadden geërgerd, werden hem steeds duidelijker en kwamen in het karakter van de jonge ingenieur steeds scherper tot uitdrukking. De grijsaard herinnerde zich, dat Kofsjoef een tijd lang geen rust kon vinden, omdat hij tot elke prijs naar het front wilde, — daar, waar het leven moeilijker en gevaarlijker was. Hij had echter spoedig ingezien, dat hier de strijd voor het nieuwe project der olieleiding net zo'n front was. Zijn karakter was als het ware gekristalliseerd, zodra hij zijn plaats in de strijd gevonden had. Daarom dorst Alexej zo onverzadelijk naar werk en ziet hij in elk onbeduidend constructietekeningetje een staatsbelang. Daarom stelt hij onverbiddelijke eisen aan zichzelf en anderen, heeft hij een aan grofheid en tacteloosheid grenzende strengheid en openhartigheid. Wanneer hij zijn ondergeschikten een schrobbering geeft, doet hij dit spottend, opdat de uitwerking beter is. Anderzijds moet men toegeven, dat deze jongeman van kritiek houdt: hij verheugt zich bijna over een terechtwijzing van Batmanof of Beridze, scheidt er zelfs over op, hoe flink hij er van langs gekregen heeft. Eens zei hij met een absolute overtuiging: „Er is in het leven geen vruchtbaarder en nuttiger lering dan een welgegronde uitbrander van een verstandige chef.”

Hij werkt met bezieling. Zijn verplichtingen zijn talrijk, en hij komt ze onvermoeibaar stuk voor stuk na. Petja Goedkin heeft gelijk: ingenieur Kofsjoef is het slapen werkelijk bijna verleerd. Aan zijn maaltijden besteedt hij letterlijk enkele minuten, in persoonlijke behoeften is hij ascetisch. Zjenja had hem eens een grote mond gegeven, omdat hij zonder te mopperen in een kamer woont, waar het even koud is als buiten.

Ja, zo is hij, Alexej Kofsjoef. Natuurlijk zag Koezma Koezmitsj ook de gebreken van zijn vis-à-vis, doch aan deze gebreken lag eenvoudig zijn jeugd ten grondslag. Alexej Kofsjoef had nog niet een ervaring, zoals Topolef in de lange decennia van zijn loopbaan als ingenieur vergaard had. Wat het gebrek aan manieren betreft — ach, dat is gemakkelijk en snel te overwinnen. Ernstiger is het gebrek aan „beroeps-cultuur”. Kofsjoef tastte soms als een blinde naar iets, wat de oude man bij de eerste blik zag, hij bezat nog niet dat gemak om technische opgaven op te lossen, dat pas aan een rijk vakmanschap meekomt.

In het jachtige werk aan het nieuwe project kwamen onvermijdelijk foutieve berekeningen en lacunes voor. Een technische schepping wordt uit talloze details opgebouwd, zoals een huis

uit bakstenen; deze détails zijn, gelijk dit met parels het geval is, na tientallen jaren van arbeid op bouwterreinen opgespoord. Kofsjof wilde ze in enkele dagen vinden. Hij, ingenieur Topolef, had Kofsjof op sommige onjuistheden kunnen wijzen, maar hij deed het niet. Met een verdrietige uitdrukking op het gezicht bekende hij zichzelf, dat Alexej's fouten hem in zekere mate plezier deden. Hij dacht met leedvermaak: „O, jij slimmeling! Jij wilt, dat ik jou in één slag mijn hele rijkdom afsta, die ik kopeke na kopeke vergaard heb? Neen, vriendje, verzamel jij hem maar zelf!”

Eens had Topolef, toen hij zich over Alexej bijzonder ergerde, zich in gedachten een beeld gevormd van Kofsjofs degradatie, die volgens hem onvermijdelijk was. De wervelwind van het leven zal hem voortzweepen, en voor hij er erg in heeft, zal hij in een tweede uitgave van ingenieur Topolef veranderd zijn. Elke dag zal hij met nieuwe memoranda, constructietekeningen en berekeningen overstelpt worden. Hij zal de hoorn van de telefoon geen ogenblik kunnen neerleggen. Hij zal eindeloos naar zijn meerderen moeten lopen om allerlei kwesties te regelen, uren lang op vergaderingen zitten, op dienstreizen gaan. Hij zal altijd het gevoel hebben, alsof hij een brand moet blussen en overal te laat komen.

Zo zal Alexej Kofsjof uitgeput raken en zal zijn élan geleidelijk uitdoven. Hij zal onverschillig worden tegenover zijn dagelijkse werk. Hij zal in negorijen moeten leven — ingenieurs bouwen hoofdzakelijk in afgelegen en onherbergzame streken, ver van de steden. Hij zal zich wennen aan wijn, kaarten en frivole genoegens. Op zichzelf steekt er niets slechts in deze ontspanningen, maar het ongeluk is, dat zij hem een grotere voldoening zullen schenken dan het werk. En hij zal zijn tijd liever voor kletspraat beschikbaar stellen dan voor vurige en hoogdravende discussies. Of hij zal misschien trouwen en samen met zijn vrouw een verwoed verzamelaar worden van allerlei kleine bezittingen: chiffonnières, grammofoons, kleren en bont. Hij zal een motorfiets kopen, om terwille van de sensatie als een dolle over stoffige wegen te snellen. Of hij schaft zich een fototoestel aan, om de fotogenieke gezichten van zijn kennissen te vereeuwigen, of een geweer, om wilde eenden en de tijd te doden. Kortom, hij zal iets verzinnen, alleen om zich in zijn vrije uren aangenaam bezig te houden.

Dan komt de fatale dag, dat hij de technische tijdschriften, zonder ze open te snijden, in een hoek gaat bergen en tenslotte zal hij het abonnement vergeten te verlengen. Zijn fijne ontvankelijkheid voor het leven zal afstompen, hij zal zijn zin voor het nieuwe verliezen; hij zal gaan lijden aan een vreselijke ziekte —

zelfvoldaanheid en innerlijke rust. Dat is de ziekte van Groeb-ski, waarmee ook hij, Topolef, besmet is. En het talent van Alexej Kofsjoef zal, als een door kanker aangetast organisme, wegwijnen, zijn scheppingsvermogen zal vergaan. Hij zal ongevoelig worden voor wat men het verre perspectief kan noemen. Slechts het nabije perspectief zal het verre aan zijn blik onttrekken. Hij zal de eed uit zijn jeugd vergeten — indien hij hem heeft afgelegd —, voortdurend voorwaarts te schrijden, niet op zijn lauweren te rusten, te groeien, vandaag meer en betere dingen te kennen en te verrichten dan gisteren. Kortom, met Alexej zal het net zo gaan als het met hemzelf gegaan is.

Nee! De oude man strekte zich op de divan uit en schudde krachtig het hoofd. Nee, Alexej Kofsjoef kan en mag dit niet overkomen! Hij, Koezma Topolef, de huisbakken Salieri, heeft de plicht dit te verhinderen, hem te waarschuwen. Hij moet snel, zonder uitstel, nu onmiddellijk met Kofsjoef spreken....

De oude ingenieur hoorde stappen in de kamer; in de vurige hoop Alexej te zien, hief hij zijn van vermoeienis zware hoofd op. Doch hij zag Groeb-ski. Het gezicht van de bezoeker was rood van de vorst, hij wreef zich druk in de handen en keek naar de oude man, die ontstemd zijn colbertjasje aantrok.

— Ik kom op ziekenbezoek, — zei Groeb-ski met een dikopgelegde huichelachtigheid.

— Zieken krijgen bezoek van artsen en vrienden, — antwoordde Topolef ontwijkend op weinig verheugde toon, terwijl hij naar de tafel liep, waaraan de gewezen hoofdingenieur reeds had plaatsgenomen.

Topolef bleef staan en legde zijn handen op de stoeleuning.

— Onze vriendschap, Koezma Koezmitsj, is vijfentwintig jaar oud, God zij geloofd. Een zilveren jubileum kunnen wij het noemen, — zei Groeb-ski opgewekt. — Ik ben altijd blij, wanneer er zich een gelegenheid voordoet, mijn trouw aan een oude vriendschap te bewijzen.

„Wat een opgeschroefde taal,” — dacht de grijsaard, en hij siste tussen de tanden:

— Als dat het geval is, dank ik voor de attentie. Ik weet niet, of ik u iets kan aanbieden.

Op ditzelfde ogenblik kwam Marja Iwanowna de kamer binnen.

— Weest u maar gerust, Koeza Koezmitsj, ik zal wel voor thee zorgen.

— Ik heb ook een medicijn meegebracht, — zei Groeb-ski opgeruimd en hij haalde van onder de tafel een grote, donkere, klamme fles wijn tevoorschijn.

— Dit medicijn is mij verboden. U zult uzelf ermee moeten genezen, — antwoordde Topolef.

Groebksi grinnikte bij zichzelf: „De oude baas is vandaag wel gastvrij, daar valt niets van te zeggen.” Hij bracht het gesprek op de griepepidemie en de onaangename complicaties, die daaruit voortvloeiden, op de sneeuwstorm, die zoveel schade had aangericht en iedereen de keel uithing, maar gelukkig reeds aan het afnemen was, op de situatie aan de fronten.

Marja Iwanowna serveerde thee en een bescheiden koekje. Groebksi gaf zijn pogingen op, zijn gastheer van de wijn te laten proeven; hij zette de fles weg en wijdde zich aan de hete thee.

Koezma Koezmitsj zat half met zijn rug naar de gast en droeg vrijwel niets bij om het gesprek gaande te houden. Hij poogde de reden van Groebksi's bezoek te doorgronden. Hij kon niet geloven, dat deze fijne mijnheer door de sneeuwstorm naar hem toe was gekomen eenvoudig om naar zijn gezondheid te informeren. Zij bezochten elkaar over het algemeen toch al zelden, maar de laatste tijd waren zij sterk van elkaar vervreemd.

Naarmate Groebksi zich zelfverzekerder voelde, groeide Topolefs korzeligheid. Koezma Koezmitsj hield zich in om geen grof woord te zeggen, en voelde tegelijk, dat dit onverwachte bezoek slecht zou eindigen: het had er alle schijn van, dat hij voor het eerst in de zestig jaren van zijn leven een ongenode gast de deur zou wijzen.

Groebksi begon over het bouwbedrijf. Naar hij beweerde, begingen Batmanof en Beridze een overtreding: nog vóór hun krankzinnige project volledig uitgewerkt en bekrachtigd was, hadden zij de bouw reeds in nieuwe banen geleid. Vele trajectposten hadden al het werk, dat op de rechteroever was volbracht, gelaten voor wat het was en waren in feite reeds naar de linkeroever verhuisd. Hierover kon Groebksi niet rustig spreken, hij stond op, liep langs de tafel op en neer en ging weer zitten.

— Ik twijfel niet aan het beklagenswaardige einde van onze „geniale” uitvinders! — riep hij uit. — Maar zolang zij de macht in handen hebben, brengen zij moeilijk te herstellen schade aan. Op het volkscommissariaat ontstaat de valse indruk, dat alles goed gaat. De regering wordt om de tuin geleid, tijd en middelen worden nutteloos verspild. In het algemeen is hetgeen hier gebeurt een typisch staaltje van onze slechte organisatie. Men kan op de Duitsers schelden, maar het kan geen kwaad bij hen te leren werken. Zij zouden op het ogenblik geen pijpleiding gaan aanleggen.

De oude man luisterde, zonder op Groebksi's woorden te reageren. Innerlijk was Koezma Koezmitsj echter op zijn hoede.

Hij begon langzamerhand het doel van het onverwachte bezoek te vermoeden.

— U hebt zich, Koezma Koezmitsj, reeds aan de genade van de tegenstander overgegeven, u hebt, om zo te zeggen, de wapens gestrekt. Mij is echter verteld, dat alle redelijke mensen in Roebezjansk het plan van Batmanof en Beridze onzinnig en schadelijk vinden. — Groebiski liet zijn stem zakken en boog zich naar Topolef toe. — Wij mogen de wapens niet strekken, wij moeten op de meest hardnekkige wijze aantonen, dat wij gelijk hebben. De olieleiding is in één jaar tijd niet aan te leggen, en de aanleg ervan is, onder welke omstandigheden ook, voor de oorlog van geen betekenis. Ik heb mijn standpunt tot mijn spijt zeer schuchter en formeel verdedigd. Wij moeten beslister optreden. Wij moeten relaties zoeken in Roebezjansk en Moskou. Het begin is er al: ik heb een memorandum naar de hoofdstad van het district gezonden. U hebt geweigerd het te ondertekenen, kennelijk onder invloed van het ogenblik. Ik neem het u niet kwalijk maar ik zou u willen verzoeken alsnog een briefje te schrijven, dat u zich er bij aansluit. En het zou helemaal schitterend zijn, indien u bereid zou zijn Petrof in Moskou over al onze aangelegenheden te schrijven. Hij is toch in zekere zin een leerling van u en is nu een invloedrijk personage: plaatsvervangend volkscommissaris.

Het neergebogen gezicht van Topolef liep vuurrood aan, zijn grauwgele snor trilde, hij klemde zijn zware handen met de gezwollen aderen tussen zijn knieën om te verbergen, hoe zij trilden. Een paar minuten trachtte hij met inspanning van al zijn kracht de toorn, die in hem opwelde, te bedwingen; toen stond hij langzaam op, liep naar de deur en zwaaide haar met een ruk open.

— Eruit! — riep hij met gesmoorde stem. In zijn volle lengte, zijn ogen fonkelend van woede, zag hij er angstaanjagend uit. — En zet nooit meer een voet over mijn drempel!

Groebiski sprong op.

— Wat betekent dat, Koezma Koezmitsj? Hoe kunt u! — riep hij ontsteld uit.

— Eruit! — donderde de oude man. — Breng mij niet tot het uiterste, anders zullen ze u in stukken en brokken eruit moeten dragen.

De gewezen hoofdingenieur kromp ineen en liep met het hoofd in de schouders langs de grijze ingenieur, zonder hem ook maar aan te zien.

— Hédaar, gewezen vriend, knoop goed in uw oren, dat uw zilveren vriendschap met ingenieur Topolef afgelopen is! Uit! — riep Koezma Koezmitsj Groebiski na. — Aan uw walgelijke

intriges en huiskamersamenzweringen doe ik niet mee. Vergeet mijn adres!

Hij sloeg luidruchtig de deur achter de bezoeker dicht en stapte zwaar door de kamer.

— Schoft! Hij dacht in mij een bondgenoot gevonden te hebben! Stel je voor, hij roept mij tot actief ingrijpen op!

In de vestibule waren schreden en zachte stemmen te horen. Koezma Koezmitsj liep naar de deur.

— Hij is ziek en maakt zich ergens zenuwachtig over, — verontschuldigde Marja Iwanowna zich schuldbewust.

— Hij is kinds en aftands geworden, hij deugt nog net om stijfsel en zeep te maken, — siste Groebksi nijdig.

— Wij zullen nog eens zien, waartoe Topolef deugt! — riep de grijsaard uit, maar de bezoeker hoorde het niet meer: de grendel, waarmee Marja Iwanowna de deur sloot, klikte, en het huis, dat opgeschud was door het onverwachte bezoek, verzonk weer in stilte.

Met de handen op de rug en iets voor zich uitbrommend, ijsbeerde Topolef nog lang op en neer. Geleidelijk kalmeerde de oude man en klaarde zijn gezicht op. Zijn blik viel op de fles wijn, die Groebksi had meegebracht. Koezma Koezmitsj pakte haar op en schaterde het uit. Zijn woede was verdampt, hij had het gevoel, of hij een moeilijk, maar goed werk verricht had.

— Daarop kunnen wij er best eentje nemen, — lachte Koezma Koezmitsj; hij schonk zich een glas van de dikke, donkerrode wijn in, dronk het uit en veegde zorgvuldig zijn snor af. — Geen slecht medicijn, dat doet een ziek mens goed.

Hierna stond hij lange tijd onbeweeglijk naar het donkere, besneeuwde raam te staren. Toen ging hij aan zijn bureau zitten en zat tot het ochtendgloren gebogen over berekeningen en het memorandum aangaande zijn voorstel, de voor in de zee-engte met behulp van springstoffen te graven.

ZEVENDE HOOFDSTUK

In een huisje onder de sneeuw

...Zij hadden geen kracht meer om nog langer tegen de sneeuwstorm te worstelen en Beridze hield op te geloven, dat zij zich zouden weten te redden. Slechts de gedachte aan Alexej en een soort hardnekkige woede dreven hem voorwaarts en dwongen hem de strijd voort te zetten. Struikelend en vallend waadde hij door de sneeuw en Alexej volgde hem als een schaduw.

De redding kwam onverwacht — in de vorm van een man, die als het ware door een windstoot uit het ondoordringbare sneeuw gordijn naar voren geduwd was. Zij zagen hem pas, toen hij, groot, angstaanjagend, rochelend, tegen Beridze opbotste. Alexej, die onheil vermoedde, snelde zijn vriend te hulp. De onbekende had Georgi Dawydowitsj echter niet aangevallen; hij schreeuwde hem iets toe, en Alexej begreep, dat de man het goed met hem voor had.

Nu vervolgden zij hun pad in ganzenmars — de onbekende voorop, dan Beridze en Alexej. Plotseling bleef de onbekende staan, besprak iets met Georgi Dawydowitsj, wendde zijn ski's naar links en verdween.

— Wij boffen, Alexej! Wij hebben een gehard man ontmoet, een visser, een koning van de sneeuwstorm. Hij heeft de schoten gehoord. Hij heeft de schoten gehoord, zeg ik! Hij beweert, dat hij ze in deze hel gehoord heeft. Hij belooft ons hieruit te leiden.

— Hij is er van door, jouw koning van de sneeuwstorm.

— Nee, hij zoekt een rustige weg. Hij zoekt een windstille weg, zeg ik. De storm raast en giert. Het is je een windje wel! Ik zeg een windje wel! ...

Alexej wilde vragen of het ver was naar het vissersdorp, maar toen hij zijn mond open deed, verstikte de wind zijn woorden.

De visser stond even plotseling naast hen als de eerste keer. Zonder ook maar een ogenblik halt te houden liep hij langs de ingenieurs heen in de andere richting.

— Hij schijnt zijn sprookjesweg niet te kunnen vinden! — twijfelde Kofsjoef.

— Hij vindt hem heus wel! Hij zoekt blijkbaar een weg, die loodrecht op de windrichting staat.

De visser vond de weg inderdaad. De ingenieurs volgden hem en daalden in een diepe kloof af. Links en rechts verhieven zich sneeuwhopen tot een hoogte van twee mensen. Terwijl boven de sneeuwstorm woedde, viel hier de sneeuw in stille vlokken en blies de wind betrekkelijk kalm. De door de sneeuwstorm uitgegraven gleuf liep niet in een rechte lijn, maar beschreef een ingewikkelde zigzag. De visser leidde hen met zekere tred door deze kloof, als liepen zij over een uitgetreden pad.

Korte tijd later kwamen de skiërs aan een vuur. Het brandde fel op de bodem van het sneeuwravijn. Een paar mannen schoven een eindje dicht bij elkaar om plaats te maken voor de gasten. Beridze en Kofsjoef verwarmden hun handen, bonden hun slaapzakken los, kropen er in en gingen vlak bij het vuur liggen.

— U hebt ons uit de nood gered, kameraad. Hartelijk bedankt. Wij zullen het nooit vergeten! — bedankte Beridze de visser.

Alexej nam de mensen met belangstelling op. Nors en zwijgzaam, leken zij in hun enorme bontjassen op Siberische postiljons. De man, die de ingenieurs uit de sneeuwstorm had bevrijd, deelde enige bevelen uit — hij was kennelijk de chef. In zijn bontjas gehuld ging hij bij het vuur zitten en keek over de vlammen heen Beridze aan. Het door de rossige gloed van het vuur beschenen gelaat van de onbekende trof Alexej door zijn mannelijke schoonheid. De visser had een onbevreesde blik, een rechte en smalle neus en een spitse kin. Hij glimlachte breed, alsof zij met hun allen niet in de vorst, maar in een warme kamer zaten.

— Hij is er altijd op uit iemand te redden. Eens heeft hij er zelfs een beloning voor gekregen, — zei een der mannen met goedmoedige spot, en de overigen lachten in koor.

— Dat is mij inderdaad overkomen, jongeman. Een jaar of vijf geleden gebeurde het, dat ik, ook in de winter, op de Adoen twee bevroren mannen vond. De een was boekhouder, de ander kassier of zo iets. Ik sleepte hen een voor een acht kilometer op mijn rug. En ik werd er voor beloond: men verdacht mij er van, dat ik hen vermoord had. Twee weken lang zat ik achter de tralies, tot de ware doodsoorzaak was opgehelderd. En sindsdien drijven mijn makkers daarover de spot met mij.

De visser vertelde rustig, hij moest er zelf om lachen. Zijn sonore basstem met haar zachte klank deed Alexej prettig aan. „Hij zal stellig mooi kunnen zingen,” — dacht hij. Beridze schaterde zo heftig om het verhaal van de visser, dat zijn baard, die uit de slaapzak stak, op en neer huppelde.

— Het is een geluk, dat u ons in leven hebt aangetroffen, anders was u niet ontkomen aan een herhaling van de vroegere geschiedenis met die beloning, — zei hij.

— Maar sinds die tijd is het gewoon een hartstocht van mij geworden. — De visser liet zijn blik over alle aanwezigen glijden, zijn gezicht had een barse uitdrukking gekregen. — Bij noodweer kan ik eenvoudig niet thuis blijven zitten. Ik beeld mij voortdurend in, jongeman, dat er aan de Adoen een mens in levensgevaar verkeert. Want het is voor iemand zonder ervaring inderdaad moeilijk zich uit zulk een baaierd te worstelen!... En kijk maar eens wat een geluksvogel ik ben: ieder jaar vind ik steevast iemand in nood!

— Nu ook weer, — zei een der mannen aan het vuur. — Hij luisterde gespannen en sprong op: „Er schiet iemand!...” Wij stellen hem gerust, maar hij wordt nijdig: „Er verkeren mensen in levensgevaar, terwijl wij hier op ons gemak zitten!” En je ziet, dat hij zich niet zonder reden bezorgd heeft gemaakt.

Beridze, wiens krachten inmiddels waren teruggekeerd, begon met de vissers een levendig gesprek. De mannen vertelden hem bereidwillig over hun zorgen. De visvangst was bij hen in Nizjnaja Sazanka de hele tijd slecht geweest — weinig vis en te hoog water. Maar nu was er vis genoeg. De vissers hier waren op weg naar een vergadering in de hoofdstad van het district, maar de sneeuwstorm had hen opgehouden, en nu kwamen zij zeker te laat. Zo als steeds, nam Beridze ook nu de gelegenheid te baat om hun te vragen, of de overstromingen van de Adoen in deze streek groot waren. Daarna begon hij over de aanleg van de pijpleiding en het overbrengen van het traject van de rechter- naar de linkeroever te vertellen.

Alexej, die het in zijn slaapzak behaaglijk warm had gekregen, sliep onder het gesprek ongemerkt in. Een tijd lang drongen er nog stemmen tot hem door, daarna losten zij zich op in de sluimer, die hem overmande. Hij wist niet, of er een uur of slechts enkele minuten verstreken waren, toen een uitroep van Beridze hem wekte. Alexej kon bij het grootste rumoer slapen, maar indien men hem aansprak, ontwaakte hij dadelijk.

— Kijk eens, Alexej, wie onze redder is! — zei Beridze luid en opgewonden, terwijl hij zich oprichtte. — Het is warempel Karpof, dat wil zeggen de mede-auteur van het project van de linkeroever! Wij spraken honderd-uit, — en toen ging mij ineens

een licht op. Aan zijn woorden voelde ik al, dat er een eigenaardige visser tegenover mij zat. Het is een bouwmeester, en geen visser! — Hij richtte zich tot Karpof. — Beste kameraad, wij hebben veel goeds over u gehoord. Zalkind heeft u gezocht; hij heeft u een brief geschreven. U moet naar het bouwobject terugkeren, u bent het gewoon verplicht.

— De brief heb ik ontvangen. Dank voor uw aardige woorden. Uw directeur Batmanof heeft eergisteren Nizjnaja Sazanka aangedaan; hij heeft ook al met mij hierover gesproken. Ook hem ben ik dankbaar voor zijn hoge dunk over mij. Maar ik kan niet naar het bouwbedrijf gaan, jongeman. Ik ben verantwoordelijk voor de kolchoz, wij vangen vis.

Karpof zei dit terneergeslagen, met gedrukte stem. Alexej begreep, dat hij door de ontmoeting met hen, door de brief van Zalkind en het voorstel van Batmanof uit zijn evenwicht geslagen was. Karpofs makkers stond deze wending van het gesprek niet aan en zij lieten protesten horen.

— Verleidt u hem niet, kameraad ingenieur, verleid hem niet!

— Hij heeft toch al zijn hoofd niet meer bij zijn werk, sinds hij gehoord heeft, dat het bouwbedrijf een nieuwe koers is ingeslagen.

— Op de kolchoz verdoen wij onze tijd ook niet met luieren. Het front heeft vis nodig. Karpof is onze voorzitter en de ziel van de hele zaak. De mensen hebben ontzag voor hem. Zonder hem kunnen wij niets beginnen. Als hij ons verlaat, zullen wij het hem nooit vergeven.

De vissers zwegen in afwachting. Beridze luisterde naar het afnemende gegier van de wind. Hij stak zijn handen uit de slaapzak en kroop er toen zelf uit.

— Kom er uit, Aljosja, het is klaarlichte dag, wij gaan weer op pad. De storm is gaan liggen. Naar verluidt is het naar de nederzetting maar zeven kilometer, wij zijn er in een wip.

— Ik laat jullie niet vertrekken, geen sprake van, — greep Karpof vastbesloten in. — De wind steekt dadelijk weer op en ditmaal voor lange tijd. Als jullie omkomen, zullen wij dat op ons geweten hebben.

— Maar ik zie, dat jullie je toch ook reisvaardig maken, — zei Beridze.

Hij rolde zijn slaapzak op en bevestigde hem op zijn rug.

— Wij? Dat is iets anders. Wij zijn hier thuis aan de Adoen.

— U wilt ons toch niet aanraden een hele week aan het vuur te blijven zitten? Onze tijd is kostbaar.

— Jullie hoeven niet aan het vuur te zitten, jongeman. Ik zal jullie naar een betere plaats brengen. Niet ver hier vandaan

staat jullie tractor met het huisje op een slede. Daar kunnen jullie het noodweer afwachten.

De ingenieurs namen afscheid van de vissers en volgden Karpof, die behendig op zijn ski's naar de rivier gleeed.

Karpof begeleidde de ingenieurs naar de „slak”. Het was nauwelijks te begrijpen, hoe hij dit huisje vond — een nietig zandkorreltje in een oceaan van sneeuw. De tractor en het aanhanghuisje waren geheel ingesneeuwd. Iemand, vermoedelijk de tractorist, was druk bezig de sneeuw weg te scheppen.

— Halt! Wie daar? — klonk zijn luide stem, die Alexej bekend voorkwam.

— Goed volk, — antwoordde Karpof vredelievend. — Je krijgt gasten.

Door een gleuf in de sneeuw traden zij als door een tunnel de „slak” binnen. In deze kooi bevonden zich twee slaappleatsen boven elkaar, een werkbank, een tafeltje, twee krukjes en kisten met gereedschap. Overal lagen kolen en brandhout verspreid. Hier was nauwelijks plaats voor twee mensen en nu kwamen er opeens vier tegelijk.

Boven de werkbank hing een olielamp. Het walmende vlammetje scheen na de duisternis verblindend hel. Midden in het huisje snorde een roodgloeiend potkacheltje. Bij het zien van het licht en de kachel, stiet Beridze een kreet van vreugde uit; hij baande zich een weg naar de britsen en begon zich snel te ontdoen van zijn rugzak, bontjas, muts en viltlaarzen.

— Volg mijn voorbeeld, — ried hij Alexej aan.

De tractorist, die eerst verlegen was met het onverwachte bezoek, had zijn gasten nu herkend en hielp hen zich uit te kleden en het zich gemakkelijk te maken.

— Herkent u mij niet, kameraad Kofsjoj? — vroeg hij Alexej. — Ik ben Silin. U hebt mij met Filimonof uitgeleide gedaan op de Start, weet u nog wel? Ik ben hier blijven steken, heb de zeeëngte niet bereikt. Eerst had ik panne, toen kwam plotseling die sneeuwstorm. Daarvóór ging ik goed. De volbeladen aanhangwagens heb ik keurig naar hun plaats van bestemming gebracht, onderweg heb ik onklare wagens gerepareerd, ik heb de weg berijdbaar gemaakt. Ik hoopte weldra de zeestraat te bereiken, en toen kreeg je het gerammel in de glazen — niet voor- en niet achteruit, machteloos moet je zitten wachten!

— Het valt niet mee, in u Silin te herkennen. Ik heb afscheid genomen van een jongeman, en nu zie ik een roodbaardige opa voor mij, — schertste Alexej. — Alleen uw stem is onveranderd. U hebt nu het meest van een zeerover weg.

Silin had inderdaad dikke rossige bakkebaarden gekregen,

hij leek op een Scandinavische matroos. Evenals Smortsjkof had ook Silin een uiterst moeilijke taak op zich genomen, en nu keek Alexej met ontzag naar de tractorist, die zo ver had weten te komen op weg naar de zeeëngte.

— Ik heb mijn assistent naar het depot van Sjmeljof gestuurd om die oude baas te vragen ons uit deze sneeuwhoppen te helpen bevrijden. Ik heb hem ook geholpen, twee dagen lang heb ik hem de weg naar het depot vastgewalst. Nu is het zijn beurt om te helpen. . . Ik ben alleen bang, dat mijn makker verdwaald is, — klaagde Silin, die blij was, dat hij zijn hart eens kon uitstorten.

— Zal ik je eens wat zeggen, jongeman? Jij had je assistent niet moeten sturen. Dadelijk steekt de wind weer op en dan loopt jouw makker grote kans om te komen, — zei Karpof docerend. Hij stond met zijn rug naar de deur, die hij geheel bedekte en keek het verblijf van de tractorist met levendige belangstelling rond. — En ik zeg je nogmaals: het heeft geen zin nu met een schep in de sneeuw te wroeten. Vergeefse moeite! Wacht maar geduldig, tot de wind gaat liggen en graaf je dan uit. Nu dien je slechts voor één ding te waken: dat de uitgang vrij blijft.

Silin reageerde niet op de raad van de visser, hij keek hem steeds vijandig aan. Beridze had zich inmiddels uitgekleed en zat op een krukje bij de kachel; hij pakte proviand uit zijn rugzak.

— U hoeft hem niet zo achterdochtig aan te kijken, — zei hij tot Silin. — Als hij er niet was geweest, hadden Kofsjof en ik het nu te kwaad in het vagevuur. Zet hem liever op een ereplaats en onthaal hem op het beste wat je hebt. Wil je hete thee, Karpof? Die is in een wip gezet!

— Ik houd niet zo erg van thee. Bovendien heb ik er geen tijd voor: mijn mensen wachten op mij. Heb je niet iets koelers te drinken, kameraad ingenieur?

— Iets heters! — verbeterde Beridze. — Zeker, beste vriend. Dit soort thee bedoelde ik ook.

Hij pakte een grote veldfles met wodka uit zijn rugzak. Bij het zien daarvan glimlachten allen, ook Alexej, die in een hoek zijn gezicht met zijn handen warm wreef.

Karpof zette zijn muts af, streek zijn zwarte haar glad en nam voorzichtig de zilveren beker aan, die Beridze hem reikte. Hij dronk hem in één teug leeg en haalde diep adem; hij wilde er niets bij eten.

— Ik neem een hapje van mijn want, — zei hij; hij veegde zijn mond met zijn want af en voegde er aan toe: — Zo stroomt het vlugger door de aderen! . . .

Hij zette zijn muts weer op, maar talmde heen te gaan. Hij had kennelijk weinig lust de behaaglijke warmte te ruilen voor een dooltocht in de sneeuwstorm.

— Wel, Karpof, hoe staat het? Wanneer kunnen wij u verwachten? — vroeg Beridze vorsend en in volle ernst, zonder zijn blik van het wilskrachtige gelaat van de visser af te wenden.

Karpof draaide zijn hoofd om en antwoordde na een korte pauze:

— Het is voor mij niet zo eenvoudig, jongeman, hier weg te gaan. Ik kan niet zo maar opstaan en vertrekken. Anders vocht ik al lang aan het front.

— Wij zullen alles regelen, u maakt u nodeloos zorgen. In het uiterste geval stellen wij iemand anders aan het hoofd van de kolchoz. Zalkind maakt dat wel in orde, — lokte Beridze. Karpof beviel hem.

— Ik herhaal: zo eenvoudig gaat het niet. — Karpof richtte zijn blik op Beridze; uit zijn intonatie klonk een verwijt. — Ik ben zeer gehecht aan deze kolchoz, ik heb hier wortel geschoten. Ik heb een gezin: mijn vrouw, twee meisjes en mijn oude vader. Er zijn weinig mannen in de kolchoz, maar werk in overvloed. En mijn mensen zijn ook aan mij gehecht, niemand zal het mij vergeven, als ik hen verlaat, noch de vissers, noch mijn familie. Jij hebt zelf gehoord, hoe mijn vrienden dadelijk protesteerden, toen jij bij het vuur over mij begon.

Alexej kreeg met hem te doen en hij besloot de aandacht van Georgi Dawydowitsj af te leiden op iets anders. Deze voelde echter zelf, dat het gesprek pijnlijk was voor de visser, en zweeg. Karpof nam afscheid met een zeer diepe buiging en ging heen.

Silin vulde de kachel kwistig met kolen. Er verspreidde zich een smakelijke geur van gebraden vlees — de op de kachel geplaatste conservenblikjes werden warm.

— Vooruit, aan tafel! — nodigde Beridze opgewekt uit!

Het was, of hij Karpof reeds vergeten was, en hij schepte Kofsjoef en Silin vrolijk de in allerijl bereide spijzen op hun borden. Alle drie dronken zij een glaasje wodka, alleen Alexej draalde een hele tijd, vóór hij er toe kon komen het als vuur brandende vocht door te slikken. Zij aten de opgewarmde conserven en de gebraden vis, die Silins assistent vóór de storm in een bijt had gevangen.

— Waarom kijk jij steeds naar de deur, Alexej Nikolajewitsj? — vroeg Beridze, die opgemerkt had, dat Kofsjoefs aandacht voortdurend van het eten werd afgeleid.

— Ik moet aldoor aan Karpof denken, — zei Alexej met tegenzin. — Het is toch eigenaardig: wij hebben een goed mens

ontmoet, hij heeft ons een grote dienst bewezen, de grootste dienst, die men een kameraad in nood kan bewijzen. Hij heeft ons toch bijna uit het hiernamaals teruggehaald. En hij is heengegaan, zo makkelijk en zo simpel! Wij weten niet, waarheen hij is gegaan, misschien zien wij hem nooit meer terug. En wij zijn hem op hetzelfde ogenblik vergeten.

— Vergeten? Hoe dat zo? Ik zeg je met stelligheid: hij komt bij ons op het bouwbedrijf, — liet Beridze zich horen, die Alexejs woorden op zijn manier had opgevat.

Silin had Karpof ook op zijn manier begrepen.

— De mensen hier bieden graag de helpende hand. Het kan ook niet anders: zonder broederschap schiet de arbeid niet op en kun je het zelf ook niet bolwerken! Het is hier dun bevolkt, terwijl de natuur aan de mens hoge eisen stelt. Deze visser heeft zijn plicht vervuld en is zijns weegs gegaan. Een gewoon geval. Hij weet, dat zijn kameraden hem ook niet in de steek zullen laten, wanneer hijzelf in nood geraakt. En ik weet bijvoorbeeld ook, dat Sjmeljof mij zijn hulp zeker niet zal weigeren. — De tractorist wond zich weer op. — In Nowinsk hebt u mij indertijd gezegd, kameraad Kofsjoj: „Wanneer je de zeeëngte bereikt, heb je een record gehaald. Het is nog nooit voorgekomen, dat een tractor in het hartje van de winter, wanneer er geen wegen zijn, zulk een afstand heeft afgelegd.” Ik kon wel uit mijn vel springen, toen de panne en de sneeuwstorm mij vasthielden! „Daar ga je met je record!” dacht ik. Maar u hoeft er niet aan te twifelen, dat ik de zeeëngte zal bereiken!

— Daar twijfel ik ook niet aan, — zei Alexej.

— Eten, jongens, vooruit! — nodigde Beridze, die een stuk vlees op de punt van zijn mes hield en energiek met zijn kaken werkte.

Na de maaltijd gingen de ingenieurs op bed liggen om uit te rusten: Beridze op de onderste brits, Alexej boven. Silin was op de draaibank iets aan het bijvijlen en bijschaven en vroeg de hoofdingenieur naar nieuws van het front. Verheugende berichten waren het niet, en Silin haalde, zonder zich te generen, diep en zwaar adem, alsof hij het benauwd had.

— Zolang je hard werkt doet het je niets, — zei hij. — Maar zodra je ophoudt en even pauseert, slaat de angst je om het hart en begint je geweten te knagen: „Jij zit maar op je achterste, vent van niks, terwijl de nazi's naar Moskou oprukken.” Mijn hele familie is naar het front gegaan. Vóór ik op het bouwbedrijf kwam, werkte ik op een bosbouwbedrijf; daar vervoerde ik hout met een tractor. Op een goede dag kreeg ik een oproep. Ik was dolblij; ik dacht, dat mijn verzoek ingewil-

ligd was, dat ik nu naar het front gestuurd zou worden en ik mijn tractor voor een tank zou verwisselen. Maar het kwam anders uit: ik werd hierheen gezonden. Mijn vrouw is op het bosbouwbedrijf gebleven — zij is ook tractoriste, moet u weten. Kameraad Beridze, ik wil u om raad vragen. Met Alexej Nikolajewitsj heb ik het er al over gehad. Ik heb een plan, dat mij niet los laat.

Loom en suf door de hitte lag Kofsjof op de bovenste brits. Zijn door de wind en sneeuw gestriemde gezicht gloeide. Het deed hem pijn, zijn ogen open te houden, maar hij kon niet in slaap komen. Boven het wankele huisje, recht boven zijn hoofd, huilde de wind met verschillende stemmen, alsof ergens vlak bij twee reusachtige roofdieren zich met hun klauwen aan elkaar vastgeklampt hadden en bezig waren elkaar te verscheuren. Silin sprak opgewonden: hij had met zijn vrouw geld gespaard, zij waren jong en hadden geen kinderen, en nu had hij het plan opgevat, van hun eigen geld een tank te kopen en daarin samen met zijn vrouw naar het front te gaan. Hier zou deze kwestie niet beslist kunnen worden. Maar als hij eens aan kameraad Stalin zou schrijven?

— Mijn raad is deze, — antwoordde Beridze, en Alexej hoorde aan zijn stem, die bijzonder hartelijk en zacht klonk, dat Georgi Dawydowitsj over Silins woorden verbaasd en geroerd was. — U moet het bouwbedrijf niet in de steek laten. Maar die tank moet u kopen. Iedereen zal u zeggen, dat dit een edelmoedig plan is.

Beridze zweeg en trok aan zijn pijp, waarin iets knetterde.

— Ik weet warempel niet, wat het beste is, — zuchtte Silin.

— Ik spreek tot u als een kameraad, niet als de hoofd-ingenieur, in wiens belang het is een goede tractorist te houden. Stelt u voor, dat kameraad Stalin antwoordt: u vergist u, het is voor ons van belang, dat u de pijpleiding aanlegt. U twijfelt er toch niet aan, dat het bouwbedrijf ook een slagveld is en elke bouwer een soldaat als de anderen. . . .

Alexej luisterde naar het gesprek, doch liet ondertussen zijn gedachten de vrije loop. Sinds zijn kindertijd had hij er van gehouden nieuwe plaatsen en nieuwe mensen te leren kennen. Het was begonnen met de aardrijkskundelessen op school en met reisbeschrijvingen. Zijn voorstelling van onbekende streken was toen nog imaginair en daardoor irreëel geweest. En steeds had hem de gedachte, dat er ergens, bijvoorbeeld aan de Wolga of de Adoen, volkomen onafhankelijk van hem, Alexej Kofsjof, iemand leefde en werkte, enigszins bevreemd. Later had hij gelegenheid gehad aan de Wolga te verblijven, en nu ook aan

de Adoen, — en hij had met eigen ogen deze nieuwe streken gezien en zich er van overtuigd, dat er ook hier mensen leefden. Niet dat hij verwacht had in een onbewoonde woestenij te komen! Het was eenvoudig de bevestiging van wat hij in theorie wist, en dat gaf hem voldoening. Van nu af leefde in zijn herinnering een beeld vol kleuren en klanken, van nu af wist hij, dat daar en daar die en die mensen woonden, die dat en dat deden. Zo had ook de visser bij zijn vertrek in Alexejs binnenste een diep spoor nagelaten, een warm gevoel van broederschap. Thans wist Alexej, dat er aan de Adoen een sterk en moedig man leefde en werkte, Iwan Loekitsj Karpof genaamd. . . . En het komsomollid Machof. . . . En deze tractorist met zijn huisje op een slede.

Alexej sloot zijn ontstoken ogen en ging zijn indrukken der laatste dagen na. De Adoen, deze immense Russische rivier, stond hem in levende, tastbare beelden voor ogen. Talrijke mensen, ieder met zijn eigen gezicht, gestalte, stem en kennis, bevolkten zijn oevers. Nu viel het hem niet moeilijk zich het verleden van de Adoen voor te stellen, en de naaste toekomst, al stond deze dan ook in direct verband met de olieleiding. Bij zijn oponthoud in Rogofs sector had hij met eigen ogen aanschouwd, wat Beridze bedoeld had, toen hij van de talloze lichten van het bouwbedrijf op de beide oevers van de rivier sprak.

Silin, voor wie de werkeloosheid een marteling was, pakte de schep en begon weer de sneeuw bij de ingang te verwijderen. Beridze lag op zijn rug, met de handen onder het hoofd en het gezicht zo, dat zijn baard omhoog stak. Hij zei voldaan:

— Wij staan nu sterk, Aljosja, jij en ik. Het volk is op onze hand, voor de linkeroever. En ook de arbeiders op de posten, en de visser Karpof, en de Nanajers, — zij staan allen aan onze zijde. Heb je gehoord, hoe Silin tegen mij zei: „Nu kan men het traject niet meer op zijn oude plaats terugbrengen, het heeft op deze oever wortel geschoten. . . .” Wij hebben ons er definitief van overtuigd, dat het voornaamste argument van onze tegenstanders inzake de overstromingen op de linkeroever overdreven is. Uit angst voor de mogelijkheid van een overstroming zijn zij zowel bij hun onderzoekingen als in hun project uitgegaan van een verkeerde veronderstelling; daarna zijn zij aan deze fout gewend geraakt en hebben haar tot een onwrikbare wet verheven. Slechts de zevende en achtste post komen misschien eens in de tien jaar blank te staan, maar dat schrikt ons niet af.

Hij weidde lang en breed uit over de fouten van het oude project en de voordelen van het nieuwe.

— Ik zie, dat jij je rede voor het debat in Roebejansk al klaar hebt, — lachte Alexej.

— Ja, inderdaad. De overheid mag ons dan op de vingers tikken wegens eigenmachtig optreden, maar zij zal de juistheid ervan moeten erkennen! . . . Ons, Sowjet-ingenieurs, heeft men geleerd niet bang te zijn voor risico. Wij hebben het risico op ons genomen, en dragen daarvoor dus ook de verantwoordelijkheid. Is het niet zo, Aljosja?

— Volkomen juist, — antwoordde Alexej na een korte pauze. — Wij moeten nu zo snel mogelijk terug naar Nowinsk om de laatste hand te leggen aan het project. En dan moeten wij van de stad definitief naar de trajectposten verhuizen. . . . Weet je, Georgi, ik krijg een hoogst onbehaaglijk gevoel, wanneer ik aan de zeestraat en het eiland denk. Daar zijn wij nog niet eens gekomen!

— Ik zou graag weten, of Batmanof aan de zeestraat geweest is. Dat zou prachtig zijn! — zuchtte Beridze. — Maar blijkbaar volstaat hij er mee, daar Pankof in zijn eentje naar toe te sturen.

Zij trachtten uit te rekenen, waar de directeur van het bouwbedrijf zich nu bevond. De laatste berichten over hem hadden zij van Tanja Wasiltsjenko gehoord: Batmanof was hun twee dagen voor.

— O, Tatjana zal het nu moeilijk hebben! — zei Beridze plotseling en hij draaide zich zo heftig om, dat de hele houten stellage van de brits kraakte. — Wij hadden bij haar moeten blijven, onze hulp zou haar nu goed te pas komen.

— Tanja is geen zwak poppetje en zij is ook niet alleen, maar met een heel collectief, — wierp Alexej tegen. — Een sneeuwstorm is geen zeldzaamheid hier, zij kan er toch niet op rekenen, dat er toevallig iemand voorbij komt, die zich over haar ontfermt.

— Ik ben er van overtuigd, dat Tatjana niet bij de pakken neerzit en doodkalm wacht, tot de storm gaat liggen, maar dat zij haar uiterste best doet om de verbinding in stand te houden. Stel je de situatie voor: de storm vernielt de draad, zij bevestigt hem opnieuw, de storm velt bomen, zij geeft niet toe. . . . Als alles maar zonder ongelukken verloopt! . . .

Beridze brak plotseling af, doordat er buiten een heftig tumult opklonk en het hele huisje trilde. Men hoorde luide uitroepen van Silin.

— Er is iets gebeurd! — Georgi Dawydowitsj begon haastig zijn viltlaarzen aan te trekken.

De deur werd opengezwaid en in een wolk van vorst droegen

Silin en de plotseling weer opgedoken Karpof het onbeweeglijke lichaam van een man binnen.

— Met wie kom je nu weer aanzetten? — mopperde de tractorist, terwijl hij echter behoedzaam de nieuwe gast ondersteunde en rondkeek, waar hij hem kon neerleggen. — Er is hier voor een speld nog geen plaats. Met ons drieën kunnen wij ons nauwelijks roeren. Het is hier toch geen hotel! Wie heeft jou met dit vrachtje uitgenodigd?...

— Wat kan ik anders doen, jongeman? Jij bent het enige onderkomen in de hele omtrek, — verontschuldigde Karpof zich. — Naar jullie post is het een heel eind, naar Sazanka nog verder. Je kunt hem toch niet aan zijn lot overlaten, jongeman? Het is toch een mens! Ik hoorde om hulp roepen. En toen ik hem optilde en hem op mijn rug droeg, kon hij niet eens meer schreeuwen, de stumper.

Na kort overleg legden zij de man voorzichtig op een bontjeker en een linnen jas, die Alexej op de grond had uitgespreid.

— Kijk eens, hoe hij zijn handen tegen zijn gezicht heeft geklemd! En zo is hij door de koude bevangen! — fluisterde Beridze.

Silin bukte zich, breidde de armen van de bevroren man uit en deinsde achteruit:

— God nog aan toe, het is Fjodor!

Hij had in het slachtoffer van de vorst zijn assistent herkend, die hij naar Sjmeljof gezonden had. Radeloos begon Silin hem op onzinnige wijze te porren en jammerde:

— Fjodor! Fedja! Wat is er gebeurd? In hemelsnaam! Parsjin, Fedja!...

— Vooruit, op zij! — duwde Alexej hem weg en boog zich op zijn beurt over het gelaat van de bevroren man.

Beridze, Karpof en Silin stonden dicht tegen elkaar aangedrukt bij Parsjin en bestudeerden vol angst zijn lijkwitte gezicht.

— Hij leeft! — zei Alexej opgelucht, terwijl hij opstond. En hij riep uit: — Karpof, sneeuw! Silin, help mij hem uit te kleden! Georgi zet het deurtje van de kachel open en stook zo hard als je kunt!

Een half uur later kwam Parsjin tot bewustzijn. Zijn met sneeuw en alcohol gewreven lichaam gloeide. Zij wikkelden hem in drie lange bontjassen en schoven hem tot vlak bij de kachel. Silin, die tranen van vreugde in zijn ogen had, vertroetelde hem als een klein kind — onhandig en voorzichtig liet hij hem hete thee drinken uit een ijzeren kroes, trachtte hem iets

te eten te geven en sprak hem liefderijk toe, dat alles in orde zou komen. . . .

— Semjon Iljitsj, — zei Parsjin tot hem met zwakke stem, — Sjmeljof heeft beloofd voor andere onderdelen te zorgen. . . . Hij zegt, dat hij alles zal doen wat hij kan. . . .

Weldra sliep hij in. De bewoners van de „slak” kwamen tot rust. Karpof maakte zich gereed om te vertrekken, doch Silin hield hem tegen:

— Niet zo haastig, wacht de storm hier af. Er is plaats genoeg voor ons allen. Er gaan veel makke schapen in een hok. Ik moet je nog bedanken. Mijn leven lang zal ik je dankbaar blijven. Jij hebt mijn kameraad gered. . . . En ik ben Alexej Nikolajewitsj ook dankbaar. . . . Hij heeft hem tot het leven teruggebracht. . . .

— Scheid uit, jongeman, — zei Karpof. — Jouw kameraad is voor ons ook geen vreemde. Nu, vaarwel, goedenacht. Nu zal ik jullie rust niet meer verstoren.

Hij hulde zich in zijn bontjas, boog en ging de sneeuwstorm in. Silin zat nog een tijd bij zijn slapende assistent en ging toen naast hem liggen. In het huisje onder de sneeuw werd alles stil. Men hoorde slechts de onrustige ademhaling van de geredde tractorist, het zachte snurken van Silin en het huilen en gieren van de sneeuwstorm boven het dak.

Beridze kon de slaap niet vatten. Toen hij na geruime tijd opstond om de walmende vlam van de brandende lamp lager te draaien en de kachel bij te vullen, bemerkte hij, dat Kofsjoef ook niet sliep. Op zijn rug liggend, hield hij een brief in zijn handen, doch hij keek over de velletjes heen. En uit zijn ogen, uit zijn stijf opeengeklemdde lippen sprak zoveel verdriet, dat Beridze er van schrok.

— Is er iets gebeurd, Aljosja? Zeg het mij, ik ben toch je vriend.

Alexej keek hem lang aan en reikte hem zwijgend de brief, die hij uit Moskou, van Zina's moeder, ontvangen had. Georgi Dawydowitsj keerde naar zijn brits terug en las de brief, waarin de oude vrouw, ongerust over het lot van haar dochter, haar hart uitstortte aan de man, die Zina, naar zij wist, evenzeer liefhad als hij door haar bemind werd.

„. . . Haar vriendinnen, die in Moskou gebleven zijn, komen dikwijls bij mij. Ik krijg brieven van de meisjes, die geëvacueerd zijn. Soms komt er een boze gedachte in mij op: ook mijn Zina had hier kunnen blijven of naar het diepe achterland vertrekken. Maar in werkelijkheid wens ik voor Zina geen ander lot. Zij heeft dit zelf gekozen. Ik hoef jou niet te zeggen, hoe fier en

moedig zij is. Zij kan en mag niet anders zijn. Als zij maar in leven blijft, mijn lieve schat!

Ik wil je vertellen, hoe ik vlak vóór haar vertrek met haar getwist heb. Het was na een bijzonder zware nacht. Jij was al een week weg. Zij kwam bij het kriecken van de dag, dadelijk na het veiligheidssignaal, van de nachtdienst. De hele nacht was ik ongerust en nerveus geweest, en nu voer ik tegen haar uit. Ik schreeuwde, dat zij regelrecht de hel binnenrende en niet in de schuilkelder vluchtte, zelfs wanneer zij thuis overnachtte. Zij antwoordde: „Ik wil mij niet in een schuilkelder verstoppen en daar als een schurftige hond zitten bibberen. Dat is een te grote eer voor de moffen, wanneer ik voor hen in de schuilkelder vlucht.”

Ik gaf niet toe en begon te foeteren: „Als je gewild had, had je met de hogeschool naar het achterland kunnen gaan, waar geen bombardementen zijn en waar het veilig is. Ook nu is het nog niet te laat, je kunt je ziek melden of iets anders verzinnen.” Toen had je haar moeten zien, die reuze meid, razend was ze! „Zwijg!” — schreeuwde zij. — „Ik schaam mij voor jou, jij leert mij lafheid. Aljosja is aan het front, en jij wilt, dat ik mijn huid tracht te redden?” En na een korte aarzeling zei zij mij: „Ik heb een oproep gekregen — morgenochtend ga ik ook naar het front. Ik beken je eerlijk, dat ik dit met de hulp van het districtscomit  van de partij voor elkaar gekregen heb.” Toen begreep ik haar pas goed, en ik heb haar mijn zegen gegeven.

Beste Alexej. Ik zou je zoveel prettige berichten willen vertellen, maar waar haalt een mens op het ogenblik goed en prettig nieuws vandaan?.... Misschien heb ik je dat, wat ik over Zina schrijf, al eens eerder verteld. Neem het mij dan niet kwalijk, ik doorleef alles steeds opnieuw. Zij heeft mij verzocht: „Schrijf Alexej, dat hij aan mij denken moet, dan zal alles mij makkelijker vallen. Ik zal ook altijd aan hem denken, altijd! En zeg hem, dat ik er vast van overtuigd ben, dat de toekomst aan ons, aan onze liefde is....”

Beridze was diep geroerd door de brief. Hij drukte de verfomfraaide velletjes tegen zijn gezicht en mompelde door zijn opeengeklemd tanden:

— Arme lieve vrienden.... Al jullie martelingen.... Al jullie tranen en jullie leed.... Voor alles zullen wij hen doen boeten, voor alles!

Lang lag hij nog wakker; hij dacht aan Zina en Alexej, aan hun zonnige liefde, die hier, in deze nacht van sneeuw, plotse-ling voor zijn ogen verrezen was. Zijn gedachten dwaalden van Zina, die hij slechts van een foto kende, naar Tanja, en hij

voelde zich trots op dit meisje, dat evenals Zina met grote wilskracht en moed begenadigd was. Hij stond op om met Alexej hierover te praten, maar deze was weggezonden in een diepe slaap — de vermoeidheid had hem tenslotte toch overmand.

Beridze tilde Alexej's arm op, die slap neerhing, streek het haar van zijn gezicht, dekte hem toe met het gewatteerde jak, dat van hem afgegleden was, en sloeg zijn slapende vriend een paar minuten lang gade.

ACHTSTE HOOFDSTUK

Het rythme van het leven

Naar de gewoonte van oude mensen vroeg ontwaakt, kijkt Koezma Koezmitsj Topolef, hoe rondom hem de nieuwe dag aanbreekt. Er kraait een haan. In het huis, achter de wand, babbelt het kleindochtertje van de hospita met een schel stemmetje; het is een meisje van vier jaar dat haar ouders verloren heeft en onlangs uit de verre, zwaar geteisterde Oekraïne hierheen gebracht is. In de stad loeien de fabriekssirenes; geleidelijk smelten hun stemmen samen tot één machtig geschal, dat de ruiten doet trillen. De met rijp bedekte vensterglazen krijgen kleur; van donkerblauw worden zij violet, dan hemelsblauw en tenslotte rose. In de ochtendschemering tekenen de vertrouwde voorwerpen in de kamer zich steeds duidelijker en helderder af.

De dageraad is altijd mooi: schijnt de zon, dan straalt alles rondom; regent het, dan is de lucht bijzonder fris en zuiver. In de zomer ruikt alles naar bloemen, honing, hooi en melk; in de winter prikt de vorst olijk in de wangen en de neus. Een gezond mens doet dit serene ontwaken der natuur bij het ochtendgloren steeds weer weldadig aan.

Koezma Koezmitsj had altijd van deze verkwikkende minuten in de prille morgen gehouden. Hij vond ze ook hierom zo heerlijk, dat zij zo verschilden van de gehele verdere dag met zijn drukte en wirwar, zijn zorgen en opschuddingen. In deze minuten wilde hij nergens aan denken, niets verontrustte hem; en elke dag onderging hij de overgang van deze vredige toestand naar de rumoerige arbeidsuren met een gevoel, dat aan verbazing grensde.

Er was een tijd geweest, dat Koezma Koezmitsj, in het geheim het voorbeeld van zijn neef volgend, elke ochtend gymnastiek deed, „opdat geest en lichaam jong en krachtig zijn,” zoals het in het lied heet. Hij keek van Wolodja de oefeningen

af en deed ze vrij handig na: maakte kniebuigingen, strekte zich uit, maakte met zijn armen nu eens heftige, dan weer langzame bewegingen, deed een zware looppas op de plaats en bokste met een onzichtbare tegenstander, kreunend bij de stoten van zijn eigen armen. Wanneer Koezma Koezmitsj voelde, hoe zijn verwarmde bloed sneller door de aderen stroomde, ijsbeerde hij door de kamer en zei bij zichzelf mompelend Majakofski's versregels op, waarvan Wolodja zoveel hield: „Hier ga ik, ik ben jong, ik ben tweeëntwintig jaar. . . .”

Nu doet hij geen gymnastiek meer, waarschijnlijk sedert de tijd, dat hij van Wolodja gescheiden werd. Deze is na beëindiging van de Militaire Academie bij een troepenonderdeel aan de Westelijke grens ingedeeld. En Koezma Koezmitsj, nu geheel alleen, heeft het lot naar het Verre Oosten gevoerd. Sindsdien is er iets in hem gebroken. Zijn neef was voor hem blijkbaar een bron van energie, welke iemand, voor wie de trieste periode van de ouderdom begonnen is, nodig heeft. Wolodja was ver weg en in zijn plaats kwam Groebiski, met zijn afstotende, zelfvoldane aard en zijn metafysische wijze van denken.

Vandaag laat dit alles Koezma Koezmitsj onverschillig. Het is een prachtige, heldere ochtend, maar de oude man heeft zelfs geen lust uit het raam te kijken om zich er van te overtuigen. De stilte van de kamer en de werkeloosheid staan hem reeds tegen, de huiselijke rust lokt hem niet. Hij heeft ook genoeg van de verkwikkende, vredige ochtendminuten. Wat hij nodig heeft, is het werk met zijn rumoer en drukte, met zulke onrustige mensen als Kofsjoj, Beridze, Batmanof. Maar intussen leidt hij een prettig leventje in de warme, huiselijke behaaglijkheid en slikt poeders voor zijn gezondheid!

Steunend staat Koezma Koezmitsj op. Zijn blik valt op het dossier, waarin zijn memorandum ligt: het ontwerp voor het graven van een bedding in de zeeëngte door middel van springstoffen. Hij heeft het stuk eergisteren voltooid en toen tweemaal keurig overgeschreven, als een scholier, die dol is op zijn leraar. Terwijl hij zich nu aankleedt, wendt hij zich van het dossier af. Blijkbaar bevat het werk niets van betekenis, en de leraar heeft gelijk, dat hij zich niet haast het door te zien om zijn oordeel er over te vellen.

Koezma Koezmitsj moet zich wassen en scheren, maar hij heeft er geen lust toe. Met gefronst voorhoofd bekijkt hij zichzelf aandachtig in de spiegel. Zijn eigen gezicht staat hem niet aan, alsof het een gelegenheidskoopje was, dat hem was tegengevallen, toen hij het had thuisgebracht. Diepe rimpels op zijn voorhoofd — sporen, er door het leven ingegroefd. Zijn ogen zijn flets, bijna waterig. Zijn snor, die zo doordrongen is van snuif-

tabak, dat zij niet meer schoon te wassen is, heeft een groenige gele kleur. Zijn gezicht is mager en tegelijkertijd opgezwollen, het heeft zijn vorm verloren, en noch slaap noch fris geschoren wangen kunnen het verjongen.

„Hoe heet dit? — zucht Topolef. — Het heet: ouderdom komt met gebreken.”

Hij merkt Marja Iwanowna op: zij staat in de halfgeopende deur en kijkt hem vragend aan. Koezma Koezmitsj groet haar koel en draait zich om: nu staat zijn hoofd niet naar haar goede zorgen.

— Gaat u zich scheren? — vraagt de hospita; zij weet, dat hij dit elke morgen om deze tijd pleegt te doen. — Ik zal u heet water brengen. En dan het ontbijt. Ik heb een verse vis gebraden, en er zijn nog allerlei andere lekkernijen. Een of andere goede geest heeft een heerlijk pakket gestuurd.

De oude ingenieur reageert niet, hoewel hij zich verwondert over deze mededelingen. Marja Iwanowna treedt op hem toe, kijkt hem aan en schudt het hoofd:

— Ach, wat ziet u er slecht uit, Koezma Koezmitsj! U moet het bed houden, liggen, zolang u nog niet gezond bent. . . . Er is in alle vroegte al een bode van het hoofdkantoor met een brief gekomen. Met het pakket was ik blij, maar die brief wilde ik niet eens aannemen: „Laat een mens toch rustig uitzielen,” — zei ik.

Zij had geen ogenblik verwacht, dat haar woorden zulk een uitwerking op haar locataire teweeg zouden brengen. Hij kwam dadelijk in actie, sprong op en liep op haar toe:

— Waarom hebt u dat niet eerder gezegd? Waar is die brief? Van wie?

Marja Iwanowa zocht in de zakken van haar kaftan en haalde een dubbelgevouwen enveloppe te voorschijn. In de enveloppe was een briefje van Zalkind:

„Waarde Koezma Koezmitsj. Zoals ik met u had afgesproken, deel ik u mee, dat Alexej en Beridze beiden behouden zijn teruggekeerd. Batmanof is ook weer thuis, hij is een dag eerder per vliegtuig gekomen. Hoe voelt u zich? Indien u nog niet geheel hersteld bent, gaat u dan liever voorlopig niet uit; dan zend ik Alexej vanavond naar u toe. Word weer gezond, Koezma Koezmitsj. Hebt u soms iets nodig? Zeg het dan, geneer u niet. Hoogachtend, uw Zalkind.”

Koezma Koezmitsj liep bedrijvig door de kamer en was druk in de weer, zonder zich er rekenschap van te geven, waarom hij zo'n haast had en waar hij heen wilde.

— Stel je voor, zij is niet blij met die brief! En aan wie is hij

geadresseerd? — bromde hij. — Heet water, en vlug, Marja Iwanowna!

De hospita keek eerst met bezorgdheid en toen reeds met een glimlach naar deze onverwachte en kostelijke opwinding van een oude man.

— Water zal ik brengen. Maar u haalt het toch niet in uw hoofd naar kantoor te gaan? Dat laat ik niet toe. Olga Fjodorowna heeft u bevolen het bed te houden.

— Heet water! En vlug! — riep Topolef glunderend uit. — Wat kan mij Olga Fjodorowna schelen, wanneer er machtiger dokters zijn! . . .

Hij schoor zich in drie minuten. Hij waste zich zonder de gebruikelijke poespas, en wreef zijn gezicht met eau de Cologne. Hij glimlachte, toen hij bemerkte, dat hij er ondanks alles toch jonger uitzag. Hij liet het vorstelijke ontbijt — gebraden vis, boter en koffie — onaangeroerd staan en liep als een jongeman het bordes af. Marja Iwanowna bleef onthutst achter.

En nu zag hij, dat het inderdaad een prachtige ochtend was! Na de razende sneeuwstorm was de gehele natuur tot rust gekomen. Op de straten lag een effen, onbetreden sneeuwdek. De berijpte takken der bomen schitterden in de zonnestralen en leken op wonderbaarlijk fijn porceleinwerk. Kaarsrechte zuilen van witte rook hingen, schijnbaar onbeweeglijk, boven de daken der huizen.

Monter stapte de oude man door de sneeuw, waarin hij tot zijn knieën wegzonk, en ademde met volle teugen de frisse, naar meloenen geurende lucht in.

Kofsjof en Beridze waren in de nacht aangekomen. De terugweg hadden zij per vliegtuig afgelegd en zij waren door en door verkleumd. Toen de ingenieurs het hoofdkantoor binnenkwamen, ontstond er een algeheel tumult. De medewerkers liepen van alle kanten samen. Men zou denken, dat zij op hun terugkeer hadden zitten loeren. Zonder acht te slaan op Beridze's zwakke protesten, belde de dienstdoende bewaker Batmanof naar zijn huis op: de directeur had bevolen hem onmiddellijk te telefoneren, zodra Beridze en Kofsjof zouden zijn teruggekeerd. . . .

— Gelukkig, zijn jullie er weer? De dans ontsprongen! — klonk zijn slaapdronken en kennelijk voldane stem. Georgi Dawydowitsj moest er om glimlachen. — Ik stond al op het punt een expeditie uit te rusten om jullie op te sporen, ik heb naar alle hoeken getelefoneerd en getelegrafeerd. Is jullie niets overkomen, zijn jullie gezond?

— Volkomen, Wasili Maximowitsj.

— Gaat dan maar gauw uitrusten. Maar niet te lang, hè? Ik laat jullie niet lang slapen: er ligt hier een hele vracht werk.

— Wij zullen niet lang rusten. Wij zijn niet bijzonder moe, — zei Beridze, hoewel zijn ogen dichtvielen en zijn hoofd opzij helde.

Hij nodigde Alexej uit bij hem te overnachten:

— Bij Serafima is het warm, en daar hebben wij alles bij de hand. Wij kunnen ons in een ogenblik wassen en wat eten. En dan hebben wij ook nog tijd om een uur of drie-vier te slapen. Je weet, hoe heerlijk het is in een warme kamer te slapen. Zelfs mijn ziel bibbert, zo verkleumd ben ik. En dan stellen wij met een fris hoofd ons verslag op en gaan in volle wapenrusting naar Batmanof.

Alexej sloeg de uitnodiging af. Hij hunkerde naar zijn eigen kamer om te zien, of er geen brieven of telegrammen uit Moskou waren. Zij spraken af, elkaar de volgende morgen precies om negen uur te ontmoeten en gingen uiteen.

Toen Alexej de gang door liep en zijn afdeling passeerde, bemerkte hij, dat er in het projectiebureau hel licht brandde. Kobzef, Petja Goedkin en nog een paar mensen zaten in verscheidene hoeken van de geweldige kamer in doodse stilte te werken. Petja was iets aan het uitrekenen, hij bewoog zijn lippen. Verstrooid hief hij zijn hoofd op en zag Kofsjoef in de deuropening staan. De jonge technicus was zo verrast, dat er een trilling door hem heen ging, een ogenblik later sprong hij met een jubelkreet op. Dadelijk verdrongen de verheugde medewerkers zich om Alexej. Kobzef begon terstond verslag van de stand van zaken uit te brengen, terwijl Kofsjoef, geroerd door de hartelijke ontvangst en door de omstandigheid, dat hij hen allen bij het werk had aangetroffen, elk afzonderlijk met vriendelijke blik begroette.

— Ik heb jullie op het ogenblik slechts één ding te zeggen: wij gaan naar bed, — zei hij, zijn opwinding onderdrukkend. — Morgen bespreken wij alles. Hoe ben jij gevaren tijdens mijn afwezigheid, beste jongen? — vroeg Kofsjoef aan Petja, die de chef met zijn trouwhartige ogen strak aankeek.

— O, over hem zullen wij het nog speciaal hebben, Alexej Nikolajewitsj! — liet Kobzef zich horen.

Ook thuis wachtte Alexej een verrassing. Geërgerd ontdekte hij, dat hij nergens zijn hoofd kon neerleggen: terwijl hij op reis was, had men zijn kamer in een keuken veranderd. Een **fornuis en allerlei potten en pannen vulden het vertrek. Een onbekende stoker, die op het rumoer uit zijn kamertje kwam, zag Alexej verbouwereerd in de gang staan.**

— Wat zoekt u hier, burger? — vroeg de congierge weinig beminnelijk.

— Wie bent u? De dienstdoende bewaker?

— Zijn plaatsvervanger.

— Wat heeft dit te betekenen, kameraad plaatsvervanger? Bij mijn vertrek had ik een kamer, en bij mijn terugkomst heb ik er geen, want er is een keuken van gemaakt.

— Dus u bent de bewoner van die kamer? Deze ijskelder hoeft u niet te betreuren! Er is voor u een andere woning ingericht. De directie heeft haar juist vandaag geïnspecteerd — kameraad Zalkind en nog iemand. Zij waren tevreden... Hier hebt u de sleutel, neem er uw intrek. Alleen zou ik graag uw persoonsbewijs even zien, ik moet mij er van overtuigen, dat u werkelijk de man bent, die ik daar moet onderbrengen.

— Is er geen post voor mij, brieven of telegrammen?

— Ik heb niets gezien. Ze hebben mij ook niets gegeven. Er was dus niets.

Alexej deed de deur open, tastte naar de schakelaar, maakte licht en bleef als vastgenageld op de drempel staan. Hij liet zijn blik van het ene voorwerp naar het andere glijden. De kamer was groot, pas gewit en reeds bij de eerste indruk zeer warm. Op de vloer lag een ietwat versleten, maar nog goed, dik tapijt. De ronde tafel in het midden was bedekt met een pralerig goudgeel kleed, boven de tafel hing een lamp. Op het houten, glanzend gelakte bed lag een warme, donzige deken. Bij het venster stonden een klein schrijfbureau en een stoel. Op een boekenplank in de hoek stond een rij boeken, zijn boeken, die iemand uit zijn koffer had gehaald, waarin zij sedert zijn aankomst gelegen hadden. Aan de wanden hingen kleine portretten van Stalin en Gorki, welke Alexej al eens eerder gezien had. En er waren zelfs bloemen hier — op tafeltjes aan weerszijden van het bureau.

Slechts de boeken waren zijn eigendom. Waar had men alle andere dingen vandaan gehaald? Maar toen hij de bezichtiging voortzette, ontdekte hij nog iets, dat van hem was: Zina's portret op de schrijftafel en er naast een grote foto van zijn familie. De onbekende, die de kamer had ingericht, had niet geschroomd over zijn zaken te beschikken. Overigens had hij, zodra hij de deur had geopend, dadelijk begrepen, dat zijn nieuwe woning met alle kentekenen van menselijke attentie en zorgzaamheid een geschenk van Zalkind en Zjenja was, vooral van Zjenja. Hij draaide zich om naar de deur en op datzelfde moment kwam Zjenja, roze van de slaap en met een wollen doek om haar schouders, de kamer binnen.

— Eindelijk! Wat heb ik mij zenuwachtig gemaakt en gewacht! En wij allemaal, — zuchtte Zjenja.

— Dank je, Zjenja. . . . Dank je. . . . — fluisterde Alexej, die voelde, dat hij een prop in zijn keel kreeg. Met zijn van koude gezwollen handen omklemde hij de hare.

— Wat hoor ik daar? Is aangekomen, maakt lawaai en verstoort de nachtrust! — klonk Gretsjkins stem door de gang, en de chef der ontwerpafdeling stoof, halfgekleed en slaperig, de kamer binnen. — Zie je, wat ze je voor appartementen hebben ingericht! Dat is allemaal het werk van Zjenja, ook Zalkinds vrouw heeft er aan meegeholpen, en Lizotsjka heeft ook haar steentje bijgedragen. . . . Vooruit, niet zo sip kijken, laten wij naar mijn woning gaan, — zei Gretsjkin.

Hij sloeg zijn arm om Alexej heen en trok hem met zich mee. Kofsjof ging gehoorzaam naar de woning van de ontwerpchef, waar de vloer, gordijnen en tafelkleden glommen van properheid. Na een aarzeling trad ook Zjenja binnen.

— Lizotsjka, ontferm je over Alexej Nikolajewitsj! — zei Gretsjkin onderdanig. — Als het kan, heet water en wat te eten.

— Houd je bevelen voor je, je bent niet in je ontwerpafdeling. Hier weten wij ook zonder jou, wat er te doen is, — antwoordde de kleine, droge Lizotsjka, die reeds bij het elektrische komfoor in de weer was.

Alexej had nauwelijks de tijd gehad zich achter een scherm vluchtig te wassen, toen zij aan tafel gingen. De vrouw des huizes was eerst misnoegd, omdat Zjenja ook was meegekomen, maar toen zij haar op Alexej gerichte blik bemerkte, werd zij milder gestemd. Gretsjkin, verheugd over de terugkeer van zijn vriend en de hartelijke wijze, waarop Lizotsjka hem ontvangen had, haastte zich het nieuws van het hoofdkantoor te vertellen. Geestig sprak hij over de aanval van Petja Goedkin op Koezma Koezmitsj, de verzoening tussen Liebermann en Fedosof, de „vrouwenrevolutie”, als gevolg waarvan er een „vrouwenregering” was gevormd, waarin de vrouw van Zalkind premier was en Lizotsjka een der ministers. In het middelpunt van Gretsjkins verhaal stond echter Zjenja.

— Ik weet niet, hoe dat alles zo plotseling bij haar gekomen is, — zei de ontwerpchef. — Energie had zij ook vroeger genoeg, maar die uitte zich slechts hierin, dat zij danste, tot zij er bij neerviel, en zong, tot zij schor was. Maar nu is zij een persoonlijkheid bij ons, die ook naar buiten op de voorgrond treedt! Tatjana zinkt bij haar in het niet! . . . Nu zou zij dienen te trouwen, — was Gretsjkins onverwachte gevolgtrekking. — Alexej Nikolajewitsj, heb jij geen geschikte bruidegom op het

oog? — Hij keek met een schalkse eenvoud naar Alexej, dan weer naar het meisje.

— Kalm aan, niet alles tegelijk, — lachte Alexej, die moeite had wakker te blijven.

Zjenja, die zich tot dusver bij Gretsjkins loftuitingen had neergelegd, werd nu boos:

— Nu is het genoeg! Als het nodig is, zal ik ook zonder u een man vinden!

— Maar het gaat helemaal niet zozeer om jou als wel om mijzelf, — zei Gretsjkin. — Wanneer jij eindelijk gaat trouwen, zal ik minder hatelikheden van Lizotsjka te verduren hebben.

Nu werd Lizotsjka kwaad:

— Jij kunt het ook nooit achterwege laten mij een steek te geven!

Toen zij zich eindelijk herinnerden, dat het voor Alexej de hoogste tijd was naar bed te gaan, was het reeds ongeveer vijf uur in de morgen.

Alexej en Zjenja verlieten samen Gretsjkins woning. Op de gang bleven zij staan. Het viel hun beiden moeilijk zo plotseling te scheiden. Alexej had behoefte Zjenja iets vriendelijks, hartelijks te zeggen. En hij voelde, dat zij daarop wachtte.

— Wij zijn niet in staat elkaar in het gezicht iets hartelijks te zeggen. Ik kan het al evenmin als alle anderen. . . .

Hij zweeg — plotseling had hij begrepen, dat Zjenja van hem hield. In de vijftien dagen van zijn afwezigheid was haar sympathie uitgegroeid tot een waarachtig gevoel, dat zij nog nooit gekend had. Nu werd zij geheel tot hem getrokken, zij wachtte er op, dat hij haar zou omhelzen en zwiingend zijn gezicht tegen het hare drukken. Hij werd verlegen, want hij bekende zichzelf, dat hij ook lust gevoelde Zjenja te omhelzen.

Het meisje had niet het minste vermoeden van wat er in deze enkele seconden in Alexej omging, maar hij had zichzelf reeds weer in zijn macht. Haar gevoelens kon hij niet met dezelfde beantwoorden. Hij voelde zich slechts eenzaam en koud en hunkerde naar haar warmte en gezelligheid, hij was geroerd door Zjenja's goedheid en zorgzaamheid.

„Nee, ik wil het niet, het mag niet! — gaf hij zichzelf een ruk. — Ik zou het mij later nooit vergeven.”

En juist daarom, dat hij naar warmte hunkerde en zich tot het meisje aangetrokken voelde, zei hij nuchter:

— Het is goed, dat er zo over jou gesproken wordt. Flink zo. Ik ben er blij om, heel blij. . . .

— Dank je, Aljosja. . . . Ik ben jou zeer verplicht, — zei Zjenja, over wier gelaat een schaduw gleed.

Alleen gebleven, ijsbeerde Kofsjof lang door zijn nieuwe

kamer. Hij dacht na over zijn verhouding tot Zjenja en kwam tot de slotsom, dat hij gehandeld had zoals hij had moeten handelen. Tegelijkertijd had hij medelijden met het meisje — hij zag haar bedroefde gezicht voor zich. Alexej struikelde over het tapijt, en hij voelde een vreselijke moeheid, zijn knieën knikten, hij wilde slapen. Over een uur moest hij zich aan het werk zetten, — het loonde de moeite niet nog naar bed te gaan. Maar het bed lokte hem zo naar zich toe, dat hij voor de verleiding bezweek, en zonder zich uit te kleden ging hij op de donzige deken liggen. En op hetzelfde ogenblik overmande hem een diepe slaap. En, waarschijnlijk reeds in zijn slaap, herinnerde hij zich de woorden, die zijn vader hem lang geleden gezegd had: „Er zijn veel goede mensen op de wereld, heel veel. Helaas merken wij hen niet altijd op en vertrouwen hen niet altijd. Maar wij zouden hen moeten zien, en meer vertrouwen in hen hebben. . . .”

Alexej werd met een schok wakker en greep verschrikt naar zijn horloge. Hij had echter slechts één uur geslapen. Tien minuten later zat hij reeds in zijn kantoor en dacht, voor zich uit fluitend, over zijn deel van het verslag. Daarin moest hij rekening afleggen van al wat hij op het traject gezien en gedaan had. De tweede helft van het rapport met de uiteindelijke gevolgtrekkingen over de variant van de pijpleiding op de linker-oever schreef Beridze.

Toen Koezma Koezmitsj binnenkwam, zat Alexej achter een stapel volbeschreven papieren. Reeds van de drempel af zag de oude ingenieur, hoe mager en bruingebrand het gezicht van zijn jonge chef was, die zijn bontjekker had aangehouden. Kofsjoj bewoog zijn pen snel over het papier, hij fronste bezorgd zijn wenkbrauwen en hield onhandig een sigaret in zijn mond. Zijn haar hing slordig aan weerszijden van zijn voorhoofd.

Topolefs verschijning kwam Alexej ongelegen. „Waarom komt hij zo vroeg, hij had beter thuis kunnen zitten!” — dacht hij geërgerd. Maar op hetzelfde ogenblik bemerkte hij de ongewone toestand op, waarin de oude ingenieur zich bevond. Topolef was zichtbaar opgewonden, en hij kwam recht op hem af. Alexej wierp zijn pen neer en drukte haastig de hand, die de grijsaard hem toestak.

— Aljosja, — zei Koezma Koezmitsj, en Kofsjoj was verrast door deze familiale aanspreekvorm; hij had ook niet verwacht hem ooit te horen. — Ik moet met u spreken. Ik zeg u vooruit, dat het geen zakelijk en geen ambtelijk gesprek zal zijn, maar **het** is voor mij, en wellicht ook voor u, noodzakelijk. Indien u kunt, hoort u mij dan zonder spot en vijandigheid aan. Over een

uur begint de werkdag. De telefoon zal bellen, er zal een stroom mensen met dringende kwesties komen. En dan zal ik stellig geen onofficiëel woord meer tegen u willen zeggen en zult u niet naar mij willen lusteren. Maar het gesprek moet plaats vinden. Het is mijn schuld, dat er een kloof tussen ons is ontstaan, en ik zal de eerste zijn om haar te overbruggen. . . .

De oude man zweeg een ogenblik en keek Kofsjof vragend aan. Deze gluurde bezorgd naar zijn halfvoltooide rapport en zei ernstig en met medeleven:

— Spreekt u maar, Koezma Koezmitsj. Gaat u zitten.

— Aljosja. . . Een wijs man heeft mij onlangs de woorden van Wladimir Iljitsj Lenin in herinnering gebracht: „. . . de nederlaag zelf is minder gevaarlijk dan de vrees zijn nederlaag te erkennen, de vrees hieruit alle conclusies te trekken.” Hij bracht ze mij met opzet en op een zeer raak moment in herinnering. Ik heb in mijn leven een vreselijke nederlaag geleden en heb haar niet begrepen en niet erkend. Nu heb ik mijn nederlaag erkend en de conclusies getrokken. Hiermee wil ik ons gesprek inleiden. Alleen bezweer ik u, dat u zich niet moet verwonderen over mijn onverwachte excentriciteit en de on-samenhangendheid van wat ik u ga vertellen. . . .

Alexej was inderdaad verwonderd, aanvankelijk zelfs ont-hutst over de verwarde en hartstochtelijke woorden van de steeds zo zwijgzame en mensenschuwe grijsaard. Haastig en van het ene onderwerp op het andere overspringend, vertelde Koezma Koezmitsj, hoe hij sinds enige tijd, terwijl hij het zelf niet bemerkte, in de ban van verkeerde, slaafse voorstellingen van het leven geraakt was en nu, door een machtige stoot van buiten, alles in hem in beroering gekomen en ondersteboven gekeerd was. Hij sprak over de redevoeringen van kameraad Stalin van zes en zeven November, over de vergadering bij Zalkind en de aanklacht van Petja Goedkin, over de dood van generaal Mironof en over zijn neef Wolodja, over de vrienden uit zijn kindertijd en zijn jeugdeed in het huisje aan de Dnjepr, over het niet bij te houden tempo van de tijd en over het verlies van zijn gevoel voor het rythme des levens, over Mozart en Salieri, over zijn patroon Groebksi, de heraut van de walgelijke theorie van zelfvoldaan kleinburgerdom, die de achterlijke ingenieurs van zijn generatie „loyaliteit” noemen. „Blijf van mij af, dan blijf ik ook van jou af — dat is de ware betekenis van dat geleerde woord!” — verontwaardigde de oude man zich. En het concrete resultaat was, dat hij, Topolef, met onverschilligheid, bijna met leedvermaak de met de beste bedoelingen ondernomen poging het oude project van de pijpleiding te verwerpen en een nieuw te maken, had gadeslagen. „Ja, ja, dat

geef ik eerlijk toe, ik, Salieri van de Adoen, de duivel hale mij!"

Topolef haalde diep adem en begon over iets anders:

— Aljosja, — ging hij voort, terwijl hij zijn rode zakdoek in zijn handen kreukelde, — vergeet nooit, dat een mens altijd ontevreden over zichzelf moet zijn. Wijt uw mislukkingen nooit aan de omstandigheden, maar altijd aan uzelf. Blijf niet stil staan. Blijf niet op uw gemak zitten, ga met uw tijd mee, blijf jong van geest. Laat u niet verleiden door gemakkelijk te verwerven kleine levensvreugden ten koste van moeilijker te verwerven grote vreugden. Het leven heeft een nabij en een ver perspectief. Stelt u nooit tevreden met het nabije.

De werkster gluurde het vertrek binnen — een brommerige oude vrouw met een emmer en een dweil in haar handen. Toen zij Alexej zag, knikte zij met het hoofd en wilde binnenkomen om de kamer schoon te maken. Kofsjof maakte een afwerend handgebaar; zij bleef even verbouwereerd staan en verdween. Daarna verscheen Filimonof; Alexej liet ook hem niet verder komen dan de drempel — Topolef stond voor Alexej, zijn jas losgeknoopt, de kraag opgeslagen, een muts op en een grote, warme shawl om zijn hals gewikkeld, en sprak verder. Hij zag niets en niemand, behalve Alexej, van wie hij geen oog afwendde.

— Het leven is kort, het is alleen lang voor mensen, die niet werken. Wees zuinig met uw tijd! Maar denk niet, dat ik u oproep zuinig te zijn met uzelf! God verhoede! Integendeel! Men moet zich niet voor het leven in acht nemen. Er is een spreekwoord: als men goed wil leven, moet men zich goed verbergen. Dat is een vals spreekwoord, het gaat voor ons niet op, noch voor mij, noch voor u. Wij zullen het aan Groebiski en consorten overlaten! Geef u geheel aan het leven, maar laat u niet willoos door zijn stroming meesleuren. Houd altijd uw doel voor ogen. Weeg elke minuut af uit het gezichtspunt van de arbeid, die nuttig is voor de mensheid.

Hij dacht een ogenblik na. Toen vervolgde hij nog haastiger:

— Wees echter op uw hoede, dat u niet de slaaf wordt van het zogenaamde lopende werk. Nee, u moet dit werk aan uw wil onderwerpen. Begrijpt u mij niet verkeerd — ik leer u niet, dat u moet neerzien op arbeid, die geen vakkennis vereist en op details, in tegendeel, ik druk u op het hart ook de kleinigheden met liefde af te handelen. Zij vormen tezamen de zo waardevolle ervaring. Ik heb u gadeslagen en weet, dat u soms alles vlug wilt afwikkelen, in vijf minuten, en dat u daarbij bereid bent vele dingen te minachten. Geloof mij, dat is ontoelaatbaar!

De oude man maakte weer een gebaar met zijn hand, waarin

hij zijn rode zakdoek nog steeds geklemd hield, en dit gebaar had iets weg van een noodsignaal.

— Denk goed na, Aljosja, over hetgeen ik u gezegd heb. Als een man, die in het leven veel geleerd heeft, heb ik het recht u te waarschuwen en ik waarschuw u. God verhoede, dat u eenmaal hetzelfde overkomt als mij: dat u voor een tijd het levensrhythme verliest en dan plotseling door een hevige stoot wakker geschud wordt en tot het besef komt, dat u uw tijd, uw kracht, verstand en talent vergooid hebt. . . . Ach, wat is het een vreselijke kwelling, mijn beste, bij het opmaken van de balans van het leven tot de overtuiging te komen, dat er zo veel nutteloos, zinloos, vergeefs verkwist is. . . .

Topolef schudde heftig en verbitterd het hoofd. Zijn opwinding ging ook op Alexej over. Het bezorgde en door de winterzon bruingebrande gezicht van Kofsjoj klaarde op. Topolef zweeg echter plotseling en liet zich zwaar in een stoel vallen. Nu hij alles gezegd had, kwam hij als het ware tot bezinning. Hij ontwaarde de zakdoek in zijn hand en borg hem haastig weg. Hij zette zijn muts af, maakte zijn shawl los, sloeg de kraag van zijn jas neer — hij had het warm.

Alexej zweeg. De oude ingenieur richtte zijn ogen op, volgde Alexej's blik en draaide zijn hoofd naar de deur. Daar stonden Gretsjin, Zjenja, Petja Goedkin, Kobzef en Filimonof, terwijl achter hun ruggen het bolronde gezicht van Liebermann te zien was. Zij zagen, dat Kofsjoj en Topolef samen een onderhoud hadden, doch begrepen niet, waarom zij dit niet mochten onderbreken en waarom Alexej niet wilde, dat zij binnenkwamen.

Kofsjoj zag, hoe de grijsaard geërgerd zijn wenkbrauwen fronste en kennelijk reeds betreurde, dat hij zich zo had laten gaan.

— Wij zullen het hierbij maar laten. Het gesprek is mislukt, — mompelde hij.

— Neemt mij niet kwalijk, kameraden, — wendde Alexej zich tot allen, die in de deuropening stonden. — Ik heb een zeer dringende aangelegenheid met Koezma Koezmitsj af te handelen en kan mij nu absoluut niet vrij maken. Over een half uur zal ik u allen hier laten komen.

Stomverwonderd gingen zij weg. Topolef zat met een bittere glimlach, die op zijn gezicht was vastgevroren.

— Koezma Koezmitsj, mijn beste — zei Alexej zacht, en de oude man voelde zich dadelijk op zijn gemak. De jonge ingenieur stond vóór hem met een levendige uitdrukking op zijn gezicht, en alleen al aan de expressie van zijn ogen kon men zien, dat hij al wat Topolef gezegd had, ernstig opvatte. — Geloof mij, de wijze, waarop u tot mij gesproken hebt, en al wat

u gezegd hebt, heeft mij tot in het diepst van mijn hart geroerd. Ik zal uw openhartigheid met eenzelfde openhartigheid beantwoorden. — Alexej wilde een trek aan zijn sigaret nemen, maar zij was reeds lang uitgedoofd en hij hield haar nodeloos tussen zijn lippen. — Het is op het ogenblik moeilijk iemand te vinden, die volkomen rustig is en voldaan over zichzelf. Ja, het is zelfs zo sterk, dat ik mijn vertrouwen in iemand verlies, wanneer ik zie, dat hij in deze tijd zelfvoldaan en rustig is. Voor mijzelf zijn al deze maanden vervuld geweest van emoties, die ik vroeger eenvoudig niet kende. Ik ben immers aan het front geweest, heb kruitdamp geroken en plotseling zat ik hier! Ik wilde naar de troep terug, en hoe moeilijk was het niet, deze drang te overwinnen en alles juist te begrijpen.

Alexej wierp tenslotte de uitgedoofde sigaret weg. Zijn blik viel op het ontwerp van het onvoltooide rapport. Met een beslist gebaar schoof hij de papieren terzijde.

— Ik zal wel niet in staat zijn u met enigerlei openbaringen te verblijden, — lachte hij, verlegen door Topolefs gespannen, vragende afwachtende blik. — Ik stel het mij zo voor: wij moeten elkander eenvoudig ons hart uitstorten, nu wij zo lang gezweven hebben. Dan zal de arbeid ons minder zwaar vallen. — Alexej maakte een pauze, en de oude man knikte instemmend met het hoofd. — Ik wil alleen iets zeggen om u tegen uw eigen aanvallen te beschermen. Ik weet niet, wat er eens in uw leven is voorgevallen, waarom u zich sinds enige tijd in uzelf opgesloten hebt. Maar Beridze, Zalkind, de andere kameraden en ook ikzelf hebben begrepen, dat wij niet de ware Topolef voor ons zagen, doch een of andere ondergeschoven man, die niet in vorm is. Petja Goedkin zal dit ook wel zo opgevat hebben, anders had hij u niet aangevallen. En wij hebben ons niet vergist: er is een verschil tussen Topolef en Groebki! . . .

Alexej wreef zijn ogen uit; hij had moeite ze open te houden, als waren zij dichtgekleefd — de slapeloze nachten deden zich voelen.

— Beste Koezma Koezmitsj, ik zou toch graag van u horen, welke practische conclusies u voor uzelf getrokken hebt. Uit uw huidige toestand zou men immers kunnen afleiden, dat u door uw vak als bouwkundig ingenieur, door uw roeping, waaraan u bijna veertig jaar hebt gewijd, ontgoocheld bent. Waarom?

Er ging een schok door Topolef heen.

— Mijn persoon kunnen wij buiten beschouwing laten. Een opa van honderd jaar, zoals ik ben, kun je toch nergens meer voor gebruiken. Ik wil slechts, dat mijn treurige ervaring als een les dient voor u, die nog aan het begin van het leven staat.

Alexej schudde heftig het hoofd; er viel een pluk haar over zijn voorhoofd.

— Protesteer niet, Koezma Koezmitsj, en houd het mij ten goede, dat ik het juist over u wil hebben. Anders heeft ons onderhoud geen zin.

Weer keek iemand de kamer binnen en verdween op hetzelfde ogenblik. Kofsjof ging de deur sluiten. Koezma Koezmitsj volgde hem ongeduldig.

— Over de voornaamste stelling zijn wij het eens geworden: er is voor ons niets belangrijkers dan onze plichten jegens het vaderland. Het werk voor het vaderland is de maatstaf, naar welke men de mensen moet meten. Goed. U hebt gezegd: de tijd gaat snel, ons leven lijkt op een wilde stroom. Juist. Is het nodig te verklaren, waarom dit zo is? Nu het echter zo is, moet men de onstuimigheid van onze tijd onvoorwaardelijk aanvaarden. Men moet zijn eigen persoon aan deze onstuimigheid onderwerpen, haar beschouwen als een normale levensvoorwaarde.

In de gang klonken stemmen — de medewerkers togen aan de arbeid.

Moeza Filippowna kwam het kantoor binnen, zij zette haar lorgnet recht op haar neus en groette koeler, dan zij gedaan zou hebben, indien Topolef er niet geweest was, — zij mocht de oude man niet en was een beetje bang voor hem.

— De hoofdingenieur heeft mij verzocht te gaan kijken, of u hier bent, Alexej Nikolajewitsj. Precies om negen uur verwacht hij u bij zich.

Kofsjof streek met zijn hand door zijn haar en schoof het verslag naar zich toe. Koezma Koezmitsj stond op:

— Wij zullen het gesprek moeten uitstellen.

— Nee, dat zullen wij niet, — protesteerde Alexej. — Aan het begin hebt u een heel juiste voorwaarde gesteld: dit gesprek is het eerste en het laatste, en wij moeten het vóór het begin van de werkdag beëindigen.

Koezma Koezmitsj ging gehoorzaam zitten.

— U zegt: „Ik snak naar adem. Ik kom niet met mijn tijd mee, ik heb mijn talent vergooid. Ik heb mij niet gehouden aan de eed uit mijn jeugd — ik ben verzuurd, mijn élan is uitgedoofd. . . .” Is dat juist. Koezma Koezmitsj? Het is prachtig, dat u zo'n scherp oordeel over uzelf velt; dit betekent, dat u geenszins geneigd bent op uw lauweren te gaan rusten en een lui leventje te gaan leiden. . . . Maar hebt u zich in het vuur van het gesprek niet al te zwart gemaakt? Wij, jonge ingenieurs, hebben Topolef steeds als een groot Sowjet-bouwmeester gekend en in hem een voorbeeld ter navolging gezien. Is deze Topolef dan gestorven? Wat is er met hem gebeurd? — Alexej bemerkte, dat

zijn heftige gebaren zijn opwinding verrieden, en hij stak zijn handen dadelijk in de zakken van zijn bontjekker. — Ik heb op mijn manier ook een jeugdeed afgelegd, misschien even roerend en vermakelijk. U moet weten, dat ik zelfs een eigen vijfjarenplan had opgesteld — voor mijn studie, werk en allerlei prestaties. Sedertdien is tien jaar verstreken. In die tijd heb ik begrepen, dat veel dingen in wezen anders zijn, dan ik dacht. . . . Wat u de jeugdeed noemde, is in zekere zin toch een heerlijke stelling. Het leven brengt in onze ontwerpen en stellingen verbeteringen aan. En dat is goed! Want men mag het leven niet als een lesrooster in een houten lijstje wringen. Als men deze eed, dit persoonlijke vijfjarenplan temidden van de complicaties en de onverwachte beproevingen van het leven maar niet vergeet! . . .

Alexej sprak met bezieling. Met sympathie en niet zonder verbazing keek Topolef hem in zijn mooier geworden gezicht

— Laten wij eens uitvorsen, wat het verschil tussen ons is. U sprak van de nieuwe en de oude mens, van Mozart en Salieri en nog vele andere dingen. Koezma Koezmitsj, wij moeten niet weer vervallen in de kleingeestige en afgezaagde discussietrant over oude en nieuwe specialisten. Volgens mij zit het verschil tussen ons slechts in de leeftijd en de gewoonten, voor de rest zijn wij gelijke heersers op ons terrein. Gewoonten zijn van ondergeschikte betekenis, nietwaar? Met de leeftijd is het erger gesteld, u bent in een onvoordelige positie. Het hart, de spieren, de maag zijn versleten. In dit opzicht kan ik u slechts mijn medeleven betuigen. — Alexej glimlachte goedmoedig en opgewekt. Topolef streek met zijn hand over zijn snor en glimlachte eveneens — voor de eerste maal in Kofsjofs bijzijn. — Een eerbiedwaardige leeftijd! Niets aan te doen, per slot van rekening staat ook mij iets dergelijks te wachten. Wij ingenieurs weten beter dan wie ook, dat niets voor de eeuwigheid gemaakt is. Moeten wij dus grote ogen opzetten, wanneer het hart onregelmatig klopt en de dokter arteriosclerose ofwel aderverkalking vaststelt? . . . Natuurlijk is het niet prettig aan de oude dag te denken. Maar vormt uw eerbiedwaardige leeftijd een belemmering? Neen! Oud is niet hij, die de zestig overschreden heeft, maar degeen, die op zijn dertigste jaar verzuurd is. Maar dat is met u niet het geval. Ik kan mij u al te goed voorstellen, wanneer u met bezieling werkt. Bezieling en ervaring, uw ervaring, die miljoenen kostbare kleinigheden, waarover u sprak. . . .

— Staat u mij toe, Aljosja, — stond de oude man op, terwijl hij onrustig naar de deur keek, waarachter stemmen te horen waren.

— Nee, ik sta het niet toe! Ik heb nog één vraag aan u. . . . Al wat u gezegd hebt over ons gebrek aan ervaring, over een

grotere veeleisendheid jegens onszelf is juist. U moet hier vaker en scherper over spreken. Elk van ons jongeren zal uw woorden begrijpen en er niet beledigd om zijn. Maar u moet vandaag toch een reden hebben om zo met ons te spreken. Vandaar dan ook mijn vraag aan u. . . .

De telefoon belde onophoudelijk. Zonder er acht op te slaan, keek Alexej Topolef aan, nu niet meer glimlachend, maar streng en eisend.

— Welke vraag wilt u stellen, Alexej Nikolajewitsj? — vroeg de oude man, terwijl hij van opwinding opstond.

— Ik wilde het en wil het nog, — zei Alexej, elk woord beklemtonend. — Ik moet weten, welke praktische conclusies u voor u zelf uit dit alles getrokken hebt. Wat kunnen wij van u verwachten?

Topolef liep om de schrijftafel heen, kwam vlak bij Alexej staan en legde de handen op zijn schouders.

— Mijn vriend, ik hunker naar actief werk en wil inhalen, wat ik verzuimd heb. Ik geloof, dat ik nu de uitweg heb gevonden uit de impasse, waarin ik geraakt was. Laad zoveel werk op mij, dat ik onder de last er van gebukt ga. Help me eindelijk het rythme van het leven terug te vinden.

Alexej was verheugd over deze woorden, ofschoon hij ze verwacht had.

Weer ging de telefoon. Hijgend kwam Moeza Filippowna het vertrek binnen.

— Alexej Nikolajewitsj, de hoofdingenieur is kwaad. Hij zegt, dat het de hoogste tijd is naar Batmanof te gaan.

Alexej begon haastig de paperassen van de tafel op te nemen.

— Aj, ik zal van Beridze op mijn kop krijgen: mijn rapport is niet klaar. Maar ik ben tevreden, heel tevreden!

Hij wilde de secretaresse achterna snellen, maar Topolef hield hem tegen. De oude man haalde uit zijn dossier een zorgvuldig ingenaaide bundel papieren, die volgeschreven waren met duidelijke, ronde letters.

— Ik heb er in de eenzaamheid lang over gepiekerd, op welke wijze wij het beste de geul in de zeestraat kunnen graven. Volgens mij is er een geschikte methode: men moet de gleuf met springstoffen graven. Ik heb eens een dergelijk geval gehad, zij het in het klein. Neemt u dit memorandum mee, als aanvulling op uw rapport. Dat is om zo te zeggen mijn bijdrage in ons verbond.

Alexej bladerde het geschrift op de drempel door. Zonder zich in de details te verdiepen, begreep hij met zijn ingenieurs-intuïtie, dat hetgeen hij in zijn handen hield, hoogstwaarschijnlijk de ~~and~~ berekende schakel in het project was.

Op de gang hoorde hij het snelle getik van de hakken van Moeza Filippowna. Zij kwam weer aansnellen. Alexej keek Koezma Koezmitsj in de ogen, trok hem naar zich toe, gaf hem een klappende zoen op zijn afhangende, naar tabak ruikende snor en snelde de deur uit.

De telefoon belde onophoudelijk. Voor de eerste keer, sinds hij in dit kantoorvertrek zat, nam Topolef de hoorn van de haak. Tranen biggelden over zijn wangen, hij vertrok zijn gezicht, alsof hij kiespijn had, en glimlachte. Hij vergat „ja” of „hallo” te zeggen, hij bracht eenvoudig de hoorn aan zijn oor — en hoorde Beridze vreselijk te keer gaan. De hoofdingenieur was verontwaardigd over het gebrek aan verantwoordelijkheidsbesef van Kofsjoj, die nog steeds niet bij hem verschenen was. Topolef liep haastig de gang op om Alexej in te halen — hij wilde de jonge man beschermen voor Beridze's toorn, zelf deze toorn op zich nemen. Maar plotseling zag hij een hele troep mensen, die zich voor de deur verdrongen. Onder hen waren Petja Goedkin en Zjenja Kozlowa. Topolef kon hen niet passeren.

— Op wie wachten jullie? — vroeg hij.

— Op Alexej Nikolajewitsj, — antwoordde Goedkin en hij voegde er met kennelijke verwondering aan toe: — Hij heeft ons gezegd, dat wij ons met alle kwesties tot u moesten wenden.

— Wat staan jullie dan hier te lummelen? Vinden jullie dat niet zonde van de tijd? — zei de oude man luid, terwijl hij zijn opwinding, die hem overviel bij de gedachte, dat zijn afspraak met Alexej reeds in werking getreden was, poogde te verbergen, — Komen jullie allemaal binnen, dan zullen wij alles bespreken!

Topolef ging aan zijn bureau zitten, haalde potloden uit de lade, spreidde zijn papieren voor zich uit, terwijl hij intussen zijn bezoekers van terzijde gadesloeg. Zij konden hun nieuwsgierigheid niet verbergen, noch de kalme Zjenja, noch de verlegen Goedkin, noch een andere constructietekenaar uit Kobzefs groep, en vier hem onbekende werkers evenmin.

— Wie is het eerst aan de beurt? De vrouwen hebben voorrang, nietwaar? — vroeg Koezma Koezmitsj opgeruimd en hij wendde zich tot Zjenja. — Gaat uw gang, kameraad calculator.

— Ik kan wel op Kofsjoj wachten, — zei Zjenja onzeker.

— Waarom zou u op hem wachten? Hij heeft het bovendien erg druk, u zult hem vandaag wel helemaal niet te pakken krijgen, — antwoordde Topolef op vaste toon en niet zonder ironie. — Wel, wat hebt u?

Zjenja spreidde haar tabellen op de schrijftafel uit.

— In de eerste plaats het dagelijks verslag over de gang der

werkzaamheden, — refereerde zij. — Ten tweede de arbeidsberekeningen voor het kwartaalplan. Kameraad Gretsjkin verzoekt Alexej Nikolajewitsj nogmaals na te gaan, of hij geen aanmerkingen heeft.

— En ten derde?

— Voor zijn vertrek naar het traject heeft Alexej Nikolajewitsj mij opgedragen de normen voor arbeidsprestaties te wijzigen en de behoefte aan arbeidskrachten, die nodig zijn voor de werkzaamheden aan de wegen in de winter, te herzien.

— Toe maar, dat is interessant! — Topolef nam de berekeningen uit haar hand en verdiepte zich in de kolommen groot geschreven cijfers. — Door middel waarvan denkt Alexej Nikolajewitsj de dagelijkse arbeidsprestaties zo sterk te verhogen?

— Ik weet het niet.

— Dat dient u te weten. — De grijsaard legde de berekeningen terzijde en begon het verslag te bestuderen. — Aha, het buizentransport heeft enorme vorderingen gemaakt! Maar hebt u bij de vijfde sector niet een fout gemaakt? Dit lijkt mij wel wat al te veel!

— Een fout is uitgesloten, — zei Zjenja zelfbewust. — Bij Rogof gaat het werk het allerbeste, elke dag krijgen wij de gegevens van hem door.

— Zo! — zei Koezma Koezmitsj gerekt. — Ik verzoek u, kameraad Kozlowa, mij later alle materialen van het plan en een compleet verslag over het verloop van alle werkzaamheden op alle posten te brengen. Goed?

— Ja, — antwoordde het meisje en ging heen, terwijl zij zich in haar witte wollen doek hulde.

Hij wendde zich tot de andere bezoekers. Een afgezant van Fedosof informeerde, of men bitumen nr 3, dat nodig was voor de isolatie van de pijpleiding, niet door een ander merk bitumen kon vervangen. Koezma Koezmitsj noteerde de vraag en beloofde onverwijld in het laboratorium te laten onderzoeken, of een dergelijke vervanging mogelijk was. Een ander bracht uit naam van Filimonof een verdelingsplan voor de lasapparaten en verzocht het definitief te bekrachtigen. Dan waren er nog twee mannen uit de stookkelder. Het bleek, dat Alexej nog vóór zijn vertrek naar het traject verklaard had, dat alle medewerkers van het hoofdkantoor door de schuld van de stoomketels zaten te verkleumen. De stokers trachtten te bewijzen, dat dit aan de slechte kwaliteit van de kolen en de onvoldoende warmte-isolatie van het gebouw lag.

— Kameraad Kofsjoef heeft mij opgedragen de zaak te onderzoeken, — zei Topolef, hoewel Alexej hem hierover niets gezegd

had. — Ik zal vandaag nog naar de stookkelder gaan en daar zullen wij nagaan, waar de warmte blijft.

Het was voor de oude man een onuitsprekelijk genoeg met de mensen te spreken en zich in de zaken te verdiepen. Hij wist, dat hun aantal van nu af voortdurend zou toenemen.

Met opzet liet Topolef Petja het langste wachten. Een minuut lang keek hij Goedkin met geveinsde strengheid strak in de ogen. De jongeman verdroeg zijn blik zonder enige schroom.

— Met welke problemen bent u naar Alexej Nikolajewitsj gekomen? — vroeg Topolef.

— Het betreft ingenieur Foersof. — Petja aarzelde, daar hij overwoog, dat Topolef niet de man was, die deze kwestie moest beslissen.

— Wat is er met Foersof aan de hand?

— Het is niet meer uit te houden met hem, Koezma Koezmitsj! — barstte Petja los. — Hij drijft openlijk de spot met Beridze en met ons allemaal. Groebiski heeft hem gezegd: „Dezer dagen vindt de begrafenis van het geniale pasgeboren kind plaats.” Dat slaat op ons nieuwe project! Groebiski heeft een telegram gekregen, dat hij naar Roebezjansk moet komen. Hij had namelijk een protest daarheen gezonden! Foersof zegt: „Pjotr Jefimowitsj heeft weten aan te tonen, dat hij het bij het rechte eind heeft. . . .”

Topolef werd door deze vurig uitgesproken mededeling gealarmeerd — hij was helemaal vergeten dat zijn vroegere chef zijn verzetsactie voortzette. „Wij zullen nog eens zien, wat u daar hebt weten aan te tonen, hooggeachte Pjotr Jefimowitsj,” dacht hij, en hij vroeg hardop:

— Zijn jullie met je allen dan niet in staat die Foersof eens stevig onder handen te nemen?

— In staat wel! Als ik mocht, zou ik hem uit het raam smijten!

Met samengeknepen ogen keek de oude man Goedkin aan, alsof hij hem voor de eerste maal zag. De tengere gestalte van de jongeman, wiens trui glad zijn borst omsloot, verried een grote kracht.

— Wij kunnen hem beter zachthandig verwijderen! Wij willen niet, dat hij met zijn smerige handen aan ons project komt! Men kan toch niet anders denken dan men handelt, zoals Foersof het doet.

— Allicht niet, beaamde Topolef dadelijk. — Hebt u deze kwestie al eens aan Kobzef voorgelegd?

— Kobzef had met hem moeten praten, maar u kent Kobzef. Het ene ogenblik is hij razend, en zo is hij weer doodkalm. Die Foersof heeft waarschijnlijk zijn medelijden weten op te wek-

ken. Of hij heeft gezegd, dat hij van mening veranderd is. Want hij liegt en draait er zonder blikken of blozen op los. In Kobzefs bijzijn speelt hij de stille en onderdanige.

Koezma Koezmitsj dacht zwijgend na, en Petja speet het reeds, dat hij hem over Foersof gesproken had. „Die oude baas speelt ook met Groebiski onder één hoedje,” — schoot hem door het hoofd.

— Zegt u Foersof, dat hij dadelijk hier moet komen, — zei Topolef. — En zeg tegen Kobzef, dat ik hem met de materialen aangaande het project ontbied. En komt u zelf ook terug, en laat ook de andere kameraden komen, diegenen, die Kobzef nodig acht. . . .

Foersof kwam met zijn honingzoete standaardlachje binnen, drukte Koezma Koezmitsj beleefd de hand en informeerde naar zijn gezondheid.

— Wat hebt u voor een conflict met Goedkin en de andere kameraden? — vroeg Topolef.

— U weet toch uit eigen ervaring, Koezma Koezmitsj, hoe zij zich gedragen tegenover Groebiski en ons allen, de aanhangers van Pjotr Jefimowitsj. Zij dwepen met hun zwartbaardige Beridze, en elk waar woord over hem en zijn kwakzalversprojecten maakt hen razend. Ik vind het heerlijk, dat Pjotr Jefimowitsj de juistheid van zijn inzichten heeft weten aan te tonen.

— U beschouwt mij dus ook als een aanhanger van Groebiski?

— Ik kan u toch moeilijk als een aanhanger van Beridze beschouwen, Koezma Koezmitsj? — Foersof schoot zelfs in een luide lach. De vijandige en nijdige blik van de oude man ontging hem.

— Het doet mij genoegen u teleur te stellen. Ik ben inderdaad een aanhanger van Beridze en ik begrijp volkomen, waarom deze flinke jongeman Goedkin en zijn kameraden u niet langer in hun collectief wensen te dulden, — zei de oude man, die zo opgewonden was geraakt, dat hij opstond.

— U verwondert mij, Koezma Koezmitsj! Uw woorden zijn mij volslagen onbegrijpelijk! — riep Foersof uit. — U bent toch zelf intiem bevriend met Pjotr Jefimowitsj. . . .

— Wees zo goed u van morgen af hier niet meer te laten zien! — onderbrak Koezma Koezmitsj hem met stemverheffing. — Gaat u naar de personeelsafdeling en dien uw ontslag in. Ik zal daarheen opbellen.

Foersof kon niet begrijpen, welke verandering er in de oude man had plaatsgevonden, maar voelde de ganse ernst van zijn toon en zijn woorden.